

K. PLICKA
E. POCHE

7 procházek PRAHOU

7 PROCHÁZEK PRAHOU

K. PLICKA
E. POCHE

7 *procházek* PRAHOU

Fotografický průvodce městem

*

ORBIS 1966

ÚVODNÍ SLOVO O PRAZE

První známky osídlení pražského území se objevují již ve starší době kamenné. V mladším paleolitu byli lidé už na všech výšinách dnešní Velké Prahy. Osídlení lákalo karavany cizích kupců, kteří zde u Vltavy nalézali příznivé podmínky k obchodu i táboření. Časem tu vytvořili trvalé obchodní středisko, zdroj příjmů vládců místních kmenů. Asi v 6. stol. n. l. ovládli území Slované, mezi nimiž se v 9. stol. dostal do čela kmen Čechů, vedených rodem Přemyslovců. Přemyslovec Bořivoj přijal křesťanství a před rokem 890 založil na ostrohu nad Vltavou první kostel, zasvěcený Panně Marii, jako základ hradiště, které tu vyrostlo krátce na to k ochraně obchodního centra a mělo i střežit stále se rozrůstající sídliště v podhradí při Vltavě. Hradiště se stalo vzápětí sídlem světské i církevní správy všeho území Čechů a jeho podhradí největším tržištěm široko daleko, vybudovaným, jak zapsal okolo roku 965 španělský kupec Ibrahim Ibn Jakub, z kamene a vápna. Zprávy z 11. a 12. stol. podávají stále plastičtější obraz růstu raně feudální Prahy. Hradiště, původně z hliny a dřeva, se postupně rozrostlo v kamenný románský hrad s knížecím palácem, domem biskupa, kapituly a klášterem. Dominantu tvořily dvě baziliky s věžemi. Podhradí, rozšířené o výrobní sídliště přímo pod hradem, se rozvinulo ve skutečné velkoměsto, imponující kamenným mostem (Juditiným), kamennými věžovitými měšťanskými domy, šlechtickými dvorci, desítkami kostelů a několika kláštery. Hustá síť přilehlých vesnic rozvíjela zastavění podhradí na pravé straně Vltavy až k Vyšehradu, rovněž s knížecím palácem, třemi kostely a domem kapitulním, a na druhé straně řeky k Újezdu.

V průběhu 13. stol. byl na tento živelný organismus Prahy aplikován pevný řád městského zřízení. Podhradí bylo uzavřeno a zajištěno hradbami s věžovitými branami, při nichž vznikla další čtvrť s prostorným tržištěm u sv. Havla, na Vltavě byly vybudovány jezy proti záplavám a obyvatelstvu takto zabezpečenému byla poskytnuta práva trhu a uloženy povinnosti městské organizace výrobní, obchodní i fiskální. Zároveň mu byly dány možnosti komfortnější výstavby obydlí i vyspělejší duchovní správa ustavením klášterů tzv. městských řádů, jejichž rozlehlá stavení uvedla do Prahy nový

stavební sloh – gotiku. Po roce 1230 se utváří Staré Město a roku 1257 Menší Město, zatímco Přemysl II. začíná přestavovat románské hradiště nad ním v gotický hrad.

Proměnu Prahy v gotické velkoměsto dovršuje Karel IV. Za jeho třicetileté vlády (1346—1378) se stala Praha rozlohou čtvrtým městem světa a stavebním obsahem prvním městem ve střední Evropě. K jejímu rozvoji přispělo ustavení nejvyšších středověkých institucí: císařského dvora, arcibiskupského stolce a university. Pro dvůr přestavěl Karel IV. palác Hradu do podoby paláce králů francouzských se vznosnou kaplí Všech svatých, pro arcibiskupství vybudoval korunu města, katedrálu sv. Víta, a universita jej nepřímo vedla k založení Nového Města pražského, jež se stalo vrcholným dílem středověkého urbanismu. Dalšími podnikatelskými činy vzdělaného císaře byla výstavba nového opevnění a bran, nového kamenného mostu s velkolepou vstupní věží, založení několika klášterů a farních kostelů, přestavby chrámů i patricijských a šlechtických domů a vybudování dvou radnic. V čele tohoto podnikání stál největší mistr středoevropské gotiky Petr Parléř, architekt, sochař i umělecký řemeslník, který znásobil význam metropole římského císařství stavbami i plastikami, umělecky nad jiné průbojnými. Malířská díla přenosná i nástěnná, i díla sochařská a výtvory všeho druhu uměleckého řemesla, především práce zlatnické, oplývající drahokamy, drahocenné hedvábné závěsy, orientální i vlašské, a nádhera rouch dvořanů a kněžstva doplňovaly okázalostí interiérů karlovské Prahy velkolepost její vnější výstavby.

Doba husitská zastavila tento překotný růst, který s nádherou prostředí přinášel i zkaženost mravů a třídní antagonismus. Podobojí s hesly křesťanské obrody, chudoby i prostoty života nepřálo nákladnému umění. Jeho potřeba se obnovuje až zase za konsolidace hospodářských poměrů v době katolických Jagellonců. Gotický obraz Prahy tu dovršuje nové stavební podnikání především v přestavbě po léta opuštěného paláce Pražského hradu, v němž panovník nalézá znovu bezpečnější bydlení i větší možnosti dvorské obřadnosti. Mezi lety 1480—1510 zde královský architekt Benedikt Rejt buduje největší sál středověké Prahy, zvaný Vladislavský, a přilehlé apartmány ludvíkovské, na nichž geniálně snoubí pozdně gotickou fantastičnost tvaru s racionálností rané vlašské renesance.

Avšak teprve první Habsburk, absolutistický panovník Ferdinand I. (po r. 1526), za jehož vlády přišli Pražané o nejcennější svobody, a jeho panští dvořané dávají plný průchod renesančnímu slohu. Královský letohrádek stavitele Paola della Stelly v italsky uspořádané zahradě Hradu, prvním díle toho druhu u nás, stojí v čele pražské renesance ve své slohové ryzosti, o níž jen podmíněně usiluje výstavba okolních paláců představitelů českého panstva, budovaných většinou italskými staviteli, ochotnými v uspořádání staveb i detailu vyhovovat místním zvyklostem i přání stavebníků. Požár Malé Strany a Hradu roku 1541 se stal záminkou k nové budovatelské horečce v této pražské oblasti, na níž se vedle šlechty podílelo i měšťanstvo. Na stavbách i přestavbách jejich domů, v dispozici gotických, se uplatňuje renesanční háv fasád (viz mědiryt Prahy od J. Sadelera z r. 1606). Vpád vlašské kultury je znát nejen na vnějšku staveb, ale i v jejich zařízení, importovaném zčásti přímo z Itálie. Vrchol renesanční éry znamená doba Rudolfa II., vládce sice slabého a podivínského, avšak kultivovaného mecenáše umění. Pražský hrad, rozšířený o nové sály, je na čas světově proslulý svou uměleckou galerií i ateliéry vynikajících malířů, sochařů a uměleckých řemeslníků stejně jako pracovnami astronomů, alchymistů i astrologů.

Politický význam dvora byl snižován narůstajícím konfliktem mezi Habsburky a jejich protivníky a třídními protiklady, projevujícími se na jedné straně zdánlivou konjunkturou a na druhé straně finančními obtížemi a chudobou. Pád Rudolfův a stavovské povstání r. 1620 proti jeho druhému nástupci Ferdinandu II., jež skončilo porážkou českých stavů, zasáhly krutě Prahu politicky i hospodářsky, ukončily skvělou éru jejího dočasného prvenství v evropské kultuře a přivodily úplný zvrat. Praha přestala být sídelním městem říše a změnila se v správní centrum provincie, vydané na pospas libovůli protireformačních mocipánů, světských i duchovních, cizáků i domácích renegátů. Nekatolická šlechta i měšťanstvo odchází do emigrace a jejich sídla buď pustnou, nebo se stávají konfiskační kořistí přisluhovačů Habsburka, bojujícího za zájmy církve i své vlastní. Jestliže dřívější stavební éru v Praze charakterizoval palác a měšťanský dům, nyní je to palác a klášter. Jejich obrovité komplexy, jež jsou reprezentací moci i vzájemné řevnivosti – palác Valdštejnský, Michnovský,

Černínský, konventy jezuitů staroměstských v Klementinu, novoměstských na Karlově náměstí a malostranských na Malostranském rynku, kláštery malostranských karmelitek u sv. Josefa, kapucínů při Loretě, premonstrátů na Strahově, voršilek na Hradčanech a na Národní třídě, dominikánů v Husově ulici – vytlačují z rámce nově budovaných cihlových šancí drobné měšťanské zastavění a na mapě Prahy vytvářejí areály nebývalé rozlohy i výšky. I jejich tvář je vtíravá v horizontálních fasádách vlašského barokního klasicismu. Autory těchto staveb jsou severoitalští stavební podnikatelé jako Lurago, Orsi, Caratti, provázení rodinami různě zdatných štukatérů i kameníků, schopní vyhovět spíše žádané stavební nápadnosti než uměleckým nárokům. Tato vlna velikášství, která tak nápadně v jednom půlstoletí poznamenala panoráma Prahy (viz prospekt Altenův–Allenův z r. 1685), ustupuje teprve koncem 17. stol. vyšším nárokům kulturním.

Kolem roku 1700 přichází nová generace stavebníků, vzdělaných i zcestovalých, srostlých už s prostředím, která chce více kvality než kvantity a obohacuje město paláci i kostely, často umělecky nadprůměrnými. Zaměstnává architekty cizí i domácí – J. B. Matheye, oba Dienzenhofery, Santiniho, Alliprandiho i Kaňku a jiné – a stupňuje extenzitu i intenzitu díla. Kostely křižovníků, sv. Josefa, břevnovský, obou sv. Mikulášů, sv. Tomáše, Na skalce, sv. Klimenta, paláce Thunské, Morzinský, Lobkovický, Šternberský, Clam-Gallasův (od Fischera z Vídně), Taroucců i Kinských, to jsou klenoty barokní Prahy, opěrné body skoro souvislé barokizace města, podporované požáry i touhou měšťanů ukazovat se něčím novým. Tehdy se rozvíjí i plastika, uplatňovaná v architektuře staveb, v zahradách i individuálně v státuích, sloupech, sochách – akcentujíc komunikace, Karlův most především – – a přivádějíc sem desítky sochařů s Brokoffy a Brauny v čele. Barok, umění iluze života a pohybu, nemůže být bez soch stejně jako bez nástěnné a přenosné malby. Brandl, Hiebl, Asam, Reiner, Balko, Kracker aj. oživují interiéry staveb díly, jež znázorňují náboženské i mytologické výjevy a děje, a tak působí svou slavnostností i dodávají poučení. Jsou tu vynikající práce všech oborů užitého umění, textilního (gobelínů), nábytkového, kovářského a zlatnického. České řezané sklo, lustry a zrcadla i delftská fajáns dovršují nádheru obydlí šlechticů i bohatých měšťanů.

Rokoko druhé poloviny 18. stol. zdrobňuje měřítka i formy, zlidšťuje témata umělecké práce, avšak znamená sestup z vysoké úrovně. Zesilující centralismus vídeňského dvora podvazuje společenskou i kulturní nezávislost feudálů barokní Prahy a josefínská sekularizace znemožňuje kulturní podnikání církve. Umělecké řízení se ocitá v rukou měšťanů s jejich skrovnějšími možnostmi a nároky. Nově nastolený klasicismus pak oprošťuje a zjednodušuje tvary i náměty práce. Připravuje se tak vhodná půda pro změnu společenského řádu a pro nastupující století industrializace a civilizace. Místo šlechty se postupně nahoru dostává buržoazie, která v boji o existenci nemá zprvu zájem o umění. Výstavba města v 1. pol. 19. stol. postrádá velkorysosti výtvarné jak v prvních předměstích, vzniklých s rozvojem tovární výroby a tím se vzrůstajícím počtem obyvatelstva (Karlín a Smíchov), tak i ve vnitřním městě. Přesto však obytné domy i inženýrské stavby včetně urbanistických řešení, jež nyní ovládají stavební program, nepostrádají ve svém vzhledu půvabu. Pražskému empíru se sice až na výjimky, jako je Platýz, vila Kinských, celnice nebo kostel sv. Kříže, nedostává velkých úkolů, jeho stavby jsou však stavěny s citem pro okolí, proporce i rytmus, což je výsledkem dobrého školení stavitelů na odborných učilištích.

Kulturní úroveň Prahy se však zdvihá teprve s nástupem politického a národního vítězství českého obyvatelstva po polovině 19. stol. Národní instituce potřebují veřejné budovy. Možnosti jejich výtvarné realizace nabízí nová generace architektů: Ullman, Zítek, Barvitius, Schulz a Wiehl. Ve vzájemné soutěži čeří zploštělou hladinu pražské výstavby budovami vysoké mezinárodní úrovně a novorenesančního slohu. Národní divadlo, Česká spořitelna (nyní budova ČSAV), budova techniky, Gröbova vila, kostel na Smíchově, Dům umělců, Národní a Uměleckoprůmyslové muzeum, vodárna (nyní Smetanovo muzeum) a Wiehlův dům vysoko čnějí nad průměrem hromadné pseudoslohové výstavby vnitřní Prahy i předměstí, rozbíhajících se po zboření hradeb a zavedení hromadné dopravy po širokém prostoru města. Vytváří se historické jádro Prahy, poničené kapitalistickým kořistnictvím, jemuž padlo za oběť skoro celé Nové Město, a nová Praha, v níž ostře kontrastují stavebně nabubřelé a pseudohistorické čtvrti obývané buržoazií a předměstí pracujícího lidu a chu-

diny, méně okázalé a také nehygienické a nekomfortní. Ve stavební záplavě této doby, nikdy nebývalé, ženoucí se za stále větším efektem fasád novobarokních i secesních, objevují se kolem roku 1900 v ateliéru Jana Kotěry první symptómy nové zevní i vnitřní účelnosti a komfortu. Místo štukové parádnosti fasád se žádá ohled na praktické potřeby a požadavky člověka a přihlíží se k účelu a funkčnosti staveb. Tradice a konzervatismus mezi stavebníky i některými architekty nedají však ještě po dvě desetiletí absolutně proniknout realizaci těchto názorů a programů a projevují se architektonickou vnějšností nového klasicismu, kubismu i dekorativismu po první světové válce. Až na přelomu dvacátých a třicátých let začala vítězit idea čistého funkcionalismu v pražské architektuře zásluhou mladého pokolení pokrokových architektů, kteří se nebáli nepochopení veřejnosti, zesměšňující hladké hranoly staveb, většinou stále ojedinělých v záplavě architektonické všednosti. Výjimkou byla jen vilová kolonie Baba, vybudovaná ke konci první republiky v období, kdy funkce Prahy jako hlavy obnoveného státu znásobila růst městské výstavby veřejné i obytné. A však ani Baba nesplnila očekávání a možnosti, jež od ní očekávali zastánci moderní hodnotné architektury.

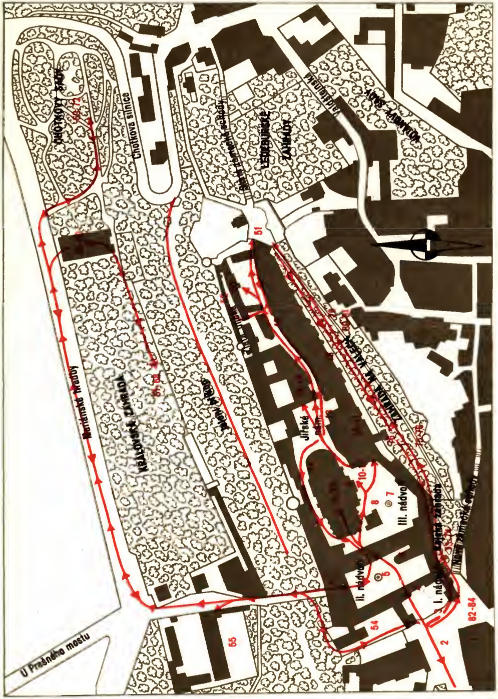
A tak teprve dnes, za jednotného a plánovaného řízení výstavby, za změněných názorů společenských i urbanistických a s použitím nových technik a materiálů stavebních dochází program průkopníků české moderní architektury k obecné realizaci v budování nových sídlišť. Hlediska odpomoci bytové nouzi neustále vzrůstajícího počtu obyvatelstva Prahy i dnes namnoze převládají nad požadavky řešení funkčního i výtvarného zároveň. Existující perspektivy, jež se však již leckde uskutečňují, jsou příslibem, že nová Praha nezůstane nic dlužna původní stavební nádheře svého historického jádra ani oněm kladným přínosům, jimiž město obohatilo umění minulého století.

MAPA 7 PROCHÁZEK PRAHOU

Červeně ohraničená pole v mapě vyznačují trasy jednotlivých vycházek, jež jsou pak podrobně rozkresleny v dílčích mapách u každé vycházky. Římská čísla označují číslo dílčí mapy.
Arabská čísla v dílčích mapách označující objekty a památky odpovídají číslům obrázků a textů k těmto objektům a památkám.

PODBABA
KOBYLISY
TROJA
ZOO
STŘÍŽKOV
PROSEK
JENERÁLKA
LIBEŇ
VOKOVICE
DEJVICE
BUBENEČ
KRÁL. OBORA
LETNÁ
LETENSKÉ SADY
HRADČANY
STŘEŠOVICE
DOL. LIBOC
HOR. LIBOC
OBORA HVĚZDA
KARLÍN
HRDLOŘEZY
MALÁ STRANA
PETŘÍNSKÉ SADY
STRAHOV
BŘEVNOV
MOTOL
VÍTKOV
ŽIŽKOV
MALEŠICE
SMÍCHOV
STRAŠNICE
VRŠOVICE
NA VIDOULI
JINONICE
VYŠEHRAD
NUSLE
MICHLE
PANKRÁC
BUTOVICE
PODOLÍ
ZLÍCHOV
HLUBOČEPY
KAČEROV
ZÁBĚHLICE
ZAHRADNÍ MĚSTO
KRČ
BARRANDOV
MALÁ CHUCHLE

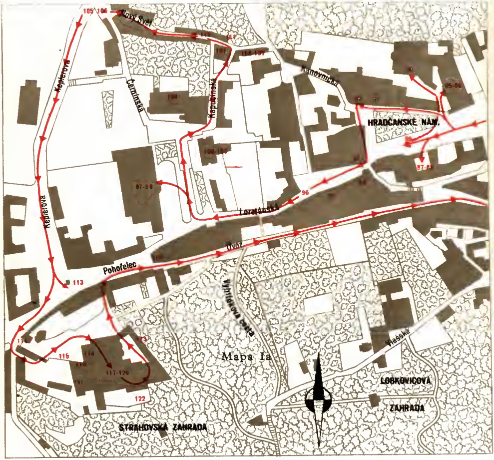
Mapa I

PRAŽSKÝ HRAD - HRADČANY 1

Pražský hrad – Hradčanské nám. – Loretánská ul. – Černínský palác – Loreta – Nový Svět – Strahov (Památník národního písemnictví) – Pohořelec

PRAŽSKÝ HRAD

založili koncem 9. stol. Přemyslovci k ochraně tržní osady při Vltavě i jako sídlo panovníka a zároveň správy všeho českého území. S růstem nadvlády Čechů nad okolím rostl jeho význam i výstavba. Původně slovanské hradiště v rozloze dnešního třetího nádvoří, s hliněnými valy, s dřevěnými domky včetně domu knížecího a s třemi kamennými kostely, postupně vystavěnými asi od roku 890 do roku 935, se v 11. a 12. stol. mění v románský hrad s kamennými hradbami, třemi věžemi, knížecím palácem, dvěma bazilikami, klášterem benediktinek a domy biskupa a kapituly. Za Přemysla II. vzniká nové opevnění i nový gotický palác, který je za Karla IV. (po roce 1336) rozšířen, zvýšen a po r. 1370 opatřen vznosnou kaplí Všech svatých. Zároveň je vyzdvižen Petrem Parléřem chór nové katedrály sv. Víta s velkou věží. Za husitské doby byl hrad opuštěn, znovu pak osídlen Jagellonci po roce 1483. Za jejich vlády byl přistavěn na paláci rozlehlý sál a další křídla podle návrhu stavitele Benedikta Rejta. Ferdinand I. zřídil italskou zahradu a v ní renesanční Královský letohrádek a Míčovnu, po požáru roku 1541 i nové síně v paláci. V 2. pol. 16. stol. vznikají v hradním areálu i paláce šlechtické – Pernštejnský a Rožmberský. Za Rudolfa II. po roce 1564 byly postaveny nové paláce na severní a jižní straně, zde s dvěma sály, Španělským a Galerií, původně zvanou Nový sál či Klenotnice. Po roce 1618, kdy čeští stavové začali defenestrací místodržících z oken české dvorské kanceláře svůj odboj proti Habsburkům, a po dalších událostech Habsburkové Hrad opustili. Přesto byla za Marie Terezie od roku 1755 podle projektu vídeňského architekta N. Pacassiho podniknuta pronikavá barokní přestavba všech budov mimo starý palác a Hrad rozšířen o vstupní nádvoří. V letech 1873—1929 byla dostavěna katedrála sv. Víta. Roku 1918 se stal Pražský hrad sídlem hlavy československého státu. Nový palác byl upraven podle návrhu arch. J. Plečnika. Od roku 1948 se provádí postupný průzkum, obnovují a adaptují různé části pro potřeby presidenta republiky i pro nejrůznější veřejné kulturní účely (výstavní síň v Jízdárně – zpřístupnění jižních zahrad a kaple sv. Kříže s expozicí svatovítského pokladu – Dům čs. dětí – přebudování příčného křídla – využití Letohrádku jako výstavní síně – otevření Obrazárny Pražského hradu v bývalých konírnách – přestavba kláštera sv. Jiří v Památník dějin čs. lidu – úprava Zlaté uličky).

Nový Svět
Keplerova
Černínská
Kapucínská
Kanovnická
HRADČANSKÉ NÁM.
Loretánská
Pohořelec
Úvoz
Vyhlídková cesta
Vlašská
LOBKOVICOVÁ
ZAHRADA
STRAHOVSKÁ ZAHRADA
Mapa Ia
105 106
113
115
117-120
122
96

HRADČANY

V časovém pořadí třetí pražské město, založené asi roku 1320 hradním purkrabím Berkou z Dubé podél hlavní cesty do Hradu z Pohořelce. Původně to bylo jen náměstí jako hlavní prostranství (dnešní Hradčanské) a část k dnešní ulici Kasárenské; od 2. pol. 14. stol. se rozšiřovalo až k Strahovu. Několikrát vyhořelo. V průběhu staletí se vyhranilo ve tři společensky odlišné části. Kolem náměstí, kde se roku 1547 konala poprava představitelů měšťanského odboje proti Ferdinandovi, vznikly po roce 1541 renesanční paláce dvořanů a kléru s pozdějšími kanovnickými domy; v ulici Loretánské, od radnice počínajíc, se uplatňovalo měšťanstvo, usazené hlavně na Pohořelci, a pod Pohořelcem, na Novém Světě, sídlila chudina. Od roku 1598 do roku 1784 byly Hradčany královským městem. V 17. stol. se projevuje další rozpínavost feudálů a církve do prostředí měšťanů: vzniká palác Černínský (1669—1697) a Loreta (17. stol. a 1. pol. 18. stol.), napojená na klášter kapucínů, zbudovaný roku 1601, a klášter voršilek, založený v roce 1691. Renesanci pak tu přehluší mohutnější barok novými paláci, jako Thunským, Šternberským a arcibiskupským. Uprostřed náměstí se tyčí mariánská státue, postavená roku 1726 Ferdinandem Maxmiliánem Brokoffem. Pacassiho přestavba Hradu za Marie Terezie odstraňuje příkop mezi Hradem a jeho městem a umožňuje vstup do Hradu přímo z náměstí. Dnes jsou Hradčany památkově nejuchovanější a nejudržovanější pražskou čtvrtí.

1. PROCHÁZKA

1. Pražský hrad. Vstupní průčelí Tereziánského paláce, 1762—1768. Arch. N. Pacassi. V popředí socha sv. Václava od Č. Vosmíka z r. 1906 na podstavci z konce 17. stol.

2. I. (čestné) nádvoří. Tereziánský palác Pražského hradu. Kolem r. 1762. Arch. N. Pacassi. Vlevo arcibiskupský palác s rokokovým průčelím od arch. J. J. Vircha, 1764—1765.

3. Giganti na pilířích brány I. nádvoří. Kopie Č. Vosmíka a Ant. Procházky z r. 1912 podle originálů Ign. Platzera z r. 1768.

4. Matyášova brána – I. nádvoří. 1614. Postavena císařem Matyášem ve slohu staveb severoitalského architekta V. Scamozziho. Původně v hradební zdi nad prvním hradním příkopem.

5. Kohlova kašna – II. nádvoří. 1686. Kameník Fr. de Torre a sochař Jer. Kohl. Budovy kolem vznikly postupně od 2. pol. 16. stol. do druhé pol. 18. stol. nad příkopem z 13. stol.

6. Interiér kaple sv. Kříže v II. nádvoří. Zal. r. 1753, do dnešního stavu nového rokoka upravena v letech 1852—1858. Malby Jos. Navrátila a Vil. Kandlera; dnes je tu vystaven chrámový poklad sv. Víta.

7. III. hlavní nádvoří. Je to centrum Hradu z konce 9. stol., do dnešního stavu upraveno v 14. až 18. stol. Katedrála sv. Víta zal. 1344, dokončena r. 1929. Tereziánský palác vznikl kolem r. 1760 Pacassiho přestavbou starších středověkých, renesančních a raně barokních objektů. Dlažba podle projektu J. Plečnika z r. 1928. Pod ní zbytky hliněných valů hradeb a objekty z 9.—12. stol.

2

3

4

5

6

7

8

9

8. Socha sv. Jiří. Na nové kašně od J. Plečnika v III. nádvoří. Socha je bronzová od bratří Jiřího a Martina z Kološváru z r. 1373, upravena v 16. stol.

9. Velká věž katedrály sv. Víta. Postavena podle projektu Petra Parléře v letech 1396—1419. Renesanční ochoz z let 1560—1562 od arch. B. Wohlmuta a H. Tirola, cibulová střecha z r. 1770 podle návrhu N. Pacassiho. Pod věží staré proboštství, pův. biskupský dům z 10. stol. s raně barokní fasádou z II. pol. 17. stol. Monolit z mrákotínské žuly, r. 1928, J. Plečnik.

10. Jižní rameno příčné lodi katedrály. 1366—1419. Dílo Petra Parléře a jeho huti. Vzadu Parléřův opěrný systém chóru katedrály z 2. pol. 14. stol. V popředí dole Zlatá brána, nad ní největší okno katedrály s kružbou od arch. K. Hilberta z r. 1916 a vitrailí Posledního soudu podle kartónu M. Švabinského z let 1937—1939.

11. Zlatá brána katedrály. 1366—1367. Dílo P. Parléře. Nad oblouky mozaika Poslední soud z let 1370—1371, v obloucích jsou mříže od J. Horejce z r. 1954, za nimi dvě boční mozaiky K. Svolinského z r. 1939 a vrata od J. Sokola a J. Vagnera z r. 1961.

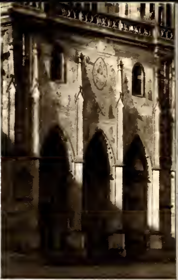
12. Mozaika Poslední soud. Zlatá brána katedrály. 1370—1371. Ojedinělé dílo gotické doby, provedené podle českého kartónu a z českého skla benátskými umělci. Uprostřed Kristus ve slávě, pod ním klečí čeští patroni, po stranách výjevy Zmrtvýchvstání a Soud.

13. Chór katedrály. Založen císařem Karlem IV. r. 1344 na místě románské baziliky z doby knížete Spytihněva z konce 11. stol. Prvním architektem katedrály byl Francouz Matyáš z Arrasu (do r. 1352), od něhož jsou pětiboké kaple na obvodu stavby. Ostatek je podle plánu Petra Parléře z let 1353—1399 a jeho huti. Vlastní chór byl dokončen r. 1385, celá katedrála dostavěna po přestávce čtyř set padesáti let v letech 1873—1929 arch. J. Mockerem a K. Hilbertem.

14. Opěrný systém katedrály. Severní strana trojlodí. Dílo J. Mockera z konce 19. stol. ve stylu P. Parléře. Dole střecha restaurace Vikárky a hradební věž Mihulka z konce 15. stol. Za ní Královská zahrada s Míčovnou.

10

11

12

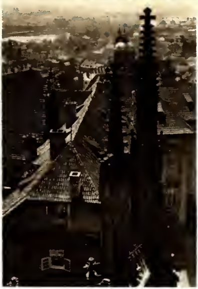
13

14

15

16

15. Opěrný systém katedrály. Jižní strana nad kapli sv. Václava. Kolem r. 1370. Dílo Petra Parléře. Za fiálami severní křídlo Starého paláce z doby Karla IV. a Vladislava Jagellonského s přilehlou částí Pacassiho paláce Tereziánského a v pozadí Malá Strana s kupolí chrámu sv. Mikuláše od K. I. Dienzenhofera z let 1736—1752.

16. Opěrný systém chóru katedrály. Kolem r. 1370. Huť Petra Parléře. V pozadí je nádvoří Starého paláce Hradu z 12.—16. stol., do dnešní podoby přestavěné na pravé straně B. Rejtem na konci 15. stol. a v čele pak B. Wohlmutem za Maxmiliána II. po r. 1564.

17. Interiér katedrály sv. Víta. Vpředu prostor novogotického trojlodí od J. Mockera z let 1873—1899, v pozadí chór začatý r. 1344 Matyášem z Arrasu a vybudovaný P. Parléřem do r. 1385.

18. Interiér katedrály. Pohled z Parléřova chóru k průčelni stěně s Mockerovou kruchtou a růžicovým oknem z konce 19. stol., v němž je vitrail Stvoření světa z r. 1921 podle kartónu Fr. Kysely.

19. Náhrobek hr. Leopolda Šlika. Na jižním pilíři příčné lodi katedrály, 1723. Dílo arch. Jos. Emanuela Fischera z Erlachu, Fr. M. Kaňky a sochaře M. Brauna. V pozadí tzv. Wohlmutova kruchta (1559—1561), práce B. Wohlmuta v palladiánské renesanci, pův. uzavírající chór, na dnešní místo v severním rameni příčné lodi katedrály přenesená r. 1925 po spojení Parléřova chóru a Mockerova trojlodí.

20. Kaple sv. Václava v katedrále. 1362—1364. Huť P. Parléře. Dolní stěny pokryty českými drahokamy a nástěnnými malbami výjevů z Utrpení Kristova od neznámého malíře z let 1372—1373. Na horních stěnách cyklus nástěnných maleb z legendy sv. Václava od tzv. Mistra litoměřického z poč. 16. stol., restaurované v l. 1962—1964. Na římse původní socha sv. Václava, dole v koutě bronzový svícen od norimberského litce H. Vischera z r. 1532. Náhrobek světcův je novogotický od K. Hilberta z r. 1912.

17

18

19

20

21

22

21. Socha sv. Václava v kapli katedrály. 1373. Dílo Parléřova synovce Jindřicha. Opuka, kolorovaná dvorním malířem Karla IV. Osvaldem·

22. Jižní ochoz chóru katedrály. 1344—1382. Vybudován Matyášem z Arrasu a Petrem Parléřem. V popředí královská oratoř z r. 1493 se znaky zemí Vladislava Jagellonského. Pod ní jižní předsíň katedrály.

23. Náhrobek Jana Nepomuckého. Jižní ochoz chóru katedrály. Stříbro. 1733—1736. Dílo vídeňského zlatníka Josefa Würtha podle modelu sochaře Ant. Corradiniho a skici vídeňského architekta J. E. Fischera z Erlachu. Čtyři alegorické sochy okolo provedl r. 1746 pražský zlatník J. Seitz podle modelů Ign. Platzera. Rovněž sochy andělů, nesoucí baldachýn, dar Marie Terezie, jsou od Platzera a pražského zlatníka Ign. Nováka z r. 1771.

24. Konzola a baldachýn. V závěru chóru katedrály. Kolem r. 1370. Na konzole vytesáni Adam a Eva. Práce huti P. Parléře.

25. Severní ochoz chóru katedrály. 1344—1365. Postaven Matyášem z Arrasu a P. Parléřem. V popředí bronzová socha kardinála B. Schwarzenberka od J. V. Myslbeka z r. 1892—1895. Za ní na dřevě řezaný obraz Útěku Bedřicha Falckého z Prahy po bitvě na Bílé hoře 1620, řezba J. Bendla z r. 1630.

26. Chór katedrály z kaple sv. Zikmunda. Vystavěna Parléřem kolem r. 1365. Ochoz před ní od M. z Arrasu a Parléře, vzadu Parléřův prostor chóru katedrály z let 1353—1385.

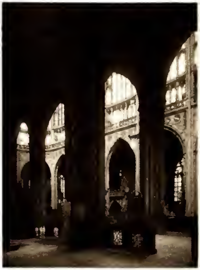
27. Arkády, triforium a okna chóru katedrály. 1353—1385. Dílo Petra Parléře a jeho hutí. Nad arkádami malované znaky zemí říše Rudolfa II. z doby okolo r. 1600.

28. Bysta Karla IV. v triforiu katedrály. Hlavní z 21 byst členů královské rodiny, vysokých duchovních hodnostářů a obou architektů katedrály, kterými v letech 1374—1385 neznámí sochaři, zčásti z Parléřovy huti, vyzdobili jednotlivá pole triforia chrámu.

23

24

25

26

27

28

29

29. Královské mauzoleum u sv. Víta. 1564—1589. Práce nizozemského sochaře Alexandra Collina. Na tumbě medailóny s poprsími Karla IV. a jeho čtyř žen, Václava IV., Ladislava Pohrobka a Jiřího z Poděbrad a ležící postavy Ferdinanda I., Anny a Maxmiliána II. Mříž od zámečníka Jiřího Schmidthammera.

30. Tzv. Vladislavova ložnice. Ve Starém paláci, severozápadní křídlo. Konec 15. stol. Pozdně gotická klenba uzavírá býv. kancelář, o čemž svědčí na stěnách malované znaky úředníků komorního a dvorního soudu.

31. Klenba tzv. Vladislavovy ložnice. Dekorativní pozdně gotická žebrová kompozice se znaky českých zemí vznikla v době krále Vladislava Jagellonského na konci 15. stol.

32. Vladislavský sál. 1486—1502. Největší síň středověké Prahy, vybudována Vladislavem Jagellonským na místě tří síní z doby Karla IV. v II. patře Starého paláce Hradu. Architekt Benedikt Rejt z Pístova navrhl a provedl tu odvážnou klenbu se žebrovými hvězdami a okna pojal už renesančně. Bronzové lustry jsou ze 16. stol. z Norimberka. Portál vpravo vede do Staré sněmovny, dvojportál do síně zemských desk a Jezdecké schody.

33. Stará sněmovna. V severovýchodním křídle Starého paláce. 1559—1563. Architekt B. Wohlmut. Klenba přizpůsobena klenbě Vladislavského sálu. V čele tribuna nejvyššího písaře království českého od Wohlmuta z r. 1563. Trůn z pol. 19. stol. Na portrétech Marie Terezie a její nástupci.

34. Kancelář Zemských desk. Vybudována po požáru Hradu r. 1541 v severovýchodním křídle Starého paláce. Znaky úředníků Zemských desk z 16. až 18. stol. Původní nábytek a kamna ze 17. stol. Dveře vzadu vedou do archívu Zemských desek.

35. Síň dvorské rady. V druhém patře jihozápadním tzv. Ludvíkova křídla Starého paláce. Zač. 16. stol. Původní renesanční nábytek z doby Rudolfa II. Na stěnách kopie portrétů Habsburků od Rudolfa II. do Marie Terezie. 19. 6. 1621 čten tu rozsudek smrti 27 českým pánům, vůdcům odboje proti Ferdinandovi II.

30

32

31

34

33

35

36

36. Jezdecké schody v severovýchodním křídle Starého paláce. Kolem r. 1500. Vybudovány Benediktem Rejtem za vlády Vladislava Jagellonského. Po jejich širokých stupních mohli stoupat z nádvoří koně rytířů účastných na turnajích ve Vladislavském sále.

37. Románská síň. Kolem r. 1130. Nejnižší podlaží (dnes podzemí) Starého paláce, vybudované Soběslavem jako přízemí nového knížecího sídla. Klenby jsou renesanční. V prostoru je první část Muzea Pražského hradu.

38. Přemysl Otakar II. Muzeum Pražského hradu. Odlitek náhrobku z katedrály sv. Víta, vytvořeného s dalšími pěti hutí Petra Parléře po r. 1373.

39. Karlovy síně. V prvním patře (dnes přízemí) Starého paláce. Vybudovány po r. 1336 Karlem IV., zaklenuty Václavem IV. po r. 1380, rekonstruovány (podlaha) arch. P. Janákem (1954 až 1955). Dnes výstavní prostor Muzea Pražského hradu.

40. Síň Václava IV. V I. patře (dnes přízemí) Starého paláce. Založena Karlem IV. po r. 1336, zaklenuta v 15. stol. asymetrickémi žebry na střední pilíře. Pozoruhodný doklad počátků pozdně gotické architektonické libovůle.

41. Severní stěna Starého paláce. Dolní arkády jsou z doby Přemysla II., po r. 1250, opěrné pilíře a okna vznikly podle projektu Ben. Rejta za Vladislavovy přestavby paláce po r. 1486. Okna, datována rokem 1493, jsou nejstarší památkou renesančního slohu v Čechách.

37

38

39

40

41

42

42. Jiřské náměstí na Hradě. Odleva býv. klášter benediktinek sv. Jiří, zal. r. 973, několikrát přestavěný, naposled v 2. pol. 17. stol., dnes Památník dějin čs. lidu. Přiléhá románská bazilika sv. Jiří z let 920—1145 s raně barokním průčelím (kolem r. 1680) a přilehlou barokní kaplí sv. Jana Nepomuckého (1718—1722). Dále je vstupní portikus býv. Ústavu šlechtičen, N. Pasassim a A. Luragem r. 1754 přestavěného paláce Rožmberského, a za ním kaple Všech svatých (P. Parléř po r. 1370).

43. Bazilika sv. Jiří. Pohled z věže katedrály sv. Víta. Stavba z 10. stol., přestavěná do dnešní podoby trojlodní románské baziliky po požáru Hradu r. 1142 stavitelem Vernerem. Ve 13. stol. rozšířena o kapli sv. Ludmily, ve 14. stol. o nové průčelí, které kolem r. 1680 zbarokováno a v letech 1718—1722 doplněno o nárožní kapli sv. Jana Nep.

44. Interiér baziliky sv. Jiří. Románská stavba po r. 1142 se staršími zbytky z 10. a 11. stol., zrestaurována v letech 1888—1917 a 1958—1962 a barokním schodištěm z r. 1731. Na klenbě chóru malba Nebeského Jeruzaléma z 13. stol. Před kryptou tři tumby. Pravá z 15. stol. obsahuje ostatky zakladatele kostela knížete Vratislava, střední zakladatele kláštera sv. Jiří knížete Boleslava II.

45. Krypta baziliky sv. Jiří. Vybudována po r. 1142 za abatyše Berty. Klenba obnovena v 17. stol.

46. Románský reliéf P. Marie. Vrcholné dílo české románské plastiky z doby kolem r. 1220 představuje Madonu, u níž klečí abatyše kláštera sv. Jiří Mlada a Berta. Na křídlech jsou podobizny krále Přemysla I. a jeho dcery Anežky Přemyslovny.

47. Apsida jižní lodi jiřské baziliky. 12. stol. S pozdně románskou nástěnnou malbou z 1. pol. 13. stol. Na oltáři pozdně gotický reliéf Klanění tří králů z 1. pol. 16. stol.

48. Jižní portál jiřské baziliky. Poč. 16. stol. Renesanční architektura z huti Benedikta Rejta zdobená soudobým pozdně gotickým reliéfem sv. Jiří na koni v boji s drakem (kopie).

43

44

45

46

47

48

49

50

49. Jiřská ulice. Na levé straně renesanční a barokní domy ze 16. a 18. stol., dole zeď Domu československých dětí, v čele Černá věž, původně východní brána Hradu, postavená knížetem Soběslavem I. kolem r. 1135, upravena r. 1538, vedle ní nová renesanční brána ze 16. stol., napravo býv. Ústav šlechtičen z pol. 18. stol. (pův. Rožmberský palác z 16. stol.).

50. Dům československých dětí, pův. dům purkrabství Pražského hradu, renesanční stavba Giov. Ventury z r. 1555, restaurovaná a upravená na dnešní funkci podle projektu arch. Jos. Hlavatého v letech 1961—1963, bohatě zařízená a vyzdobená díly předních čsl. výtvarníků.

51. Panoráma Prahy od Černé věže. V popředí tzv. Dělostřelecká bašta z roku 1568 s cihlovou ozubenou hradbou z r. 1848. Na pohledu dole odprava Staroměstská mostecká věž ze 14. stol., býv. klášter křižovníků s kopulí kostela sv. Františka z let 1680—1689, za ním Klementinum (Státní knihovna) ze 17. a 18. stol. a nalevo kostel sv. Jiljí.

52. Zlatá ulička na Hradě. Konec 16. stol.—19. stol. Vznikla, když ke hradební zdi si královští střelci začali přistavovat svá přístřeší. Mimoto tu byly domky zlatníků, podle nichž vzniklo pův. jméno Zlatnická. V 17. až 19. stol. to byla ulice hradních služebníků a chudiny. Nynější úprava domků má být podle návrhu národního umělce J. Trnky.

53. Španělský sál na Hradě. Vybudován spolu se sousední Galerií Rudolfa II. v letech 1589—1595 jako sál pro hradní slavnosti. Do dnešního pseudobarokního stavu přestavěn v letech 1865—1962 vídeňskými architekty F. Kirschnerem a sochařem P. de Vigne.

54. Zahrada Na baště. V pozadí portikus Španělského sálu, vybudovaný spolu s Tereziánskou úpravou Hradu arch. N. Pacassim kolem r. 1770 v sousedství gotické bašty. Zahrada podle návrhu prof. J. Plečnika z r. 1930.

55. Hradní jízdárna. Konec 17. stol. Arch. J. B. Mathey. 1947—1949 přebudována arch. P. Janákem na výstavní síň. Zahrada na betonové terase zřízena podle projektu arch. O. Rothmayera z doby kolem r. 1955.

51

52

53

54

55

56

59

56. Královský letohrádek. Založen Ferdinandem I. podle projektu arch. Paola della Stelly r. 1535, dostavěn s přestávkami (1. patro) v letech 1557 až 1563 arch. B. Wohlmutem. Uvnitř upraven B. Grueberem v letech 1845 až 1846, dnes výstavní budova propůjčená Národní galerii. V arkádě čtyři mytologické plastiky Ant. Brauna z doby kolem r. 1735.

57. Královský letohrádek. Západní stěna se zahradním partérem a Zpívající fontánou. Letohrádek, od pol. 18. stol. zvaný také Belvedér, vybudován pro slavnosti královského dvora konané v přilehlé zahradě.

58. Arkády Královského letohrádku. 1535—1541. Nejčistší renesanční stavba mimo italské území. Na podstavcích a mezi oblouky arkád původní reliéfy z antické mytologie. Sochařská huť Paola della Stelly.

59. Perseus s hlavou Medusy. Reliéf Královského letohrádku. Kolem r. 1540. Huť P. della Stelly.

60. Hrad z arkád Letohrádku. Severní středověká strana Hradu za Jelením příkopem s objektem býv. svatojiřského kláštera s románskými věžemi kostela sv. Jiří (12. stol.) a gotickou katedrálou sv. Víta (14.—15. stol).

57

58

60

61

61. Královská zahrada na Hradě. Založena r. 1534 arch. Giov. Spatiem a zahradníkem Francescem jako první architektonická zahrada v Čechách ve slohu italské renesanční zahrady. Rozšířena v letech 1555—1558, znovu upravena r. 1563 J. Vredemanem de Vries v holandském slohu, v 2. pol. 17. stol. po druhé rozšířena a poté proměněna ve francouzský barokní park. Na pohledu je Černá věž Hradu z doby kolem r. 1135, s přilehlým Lobkovickým palácem ze 16. a 17. stol.

62. Daliborka - Černá věž z Královské zahrady. Nad Jelením příkopem. Daliborka, kdysi vězení, pojmenovaná podle prvního vězně rytíře Dalibora z Kozojed, vybudována za Vladislava Jagellonského koncem 15. stol. arch. Benediktem Rejtem. Nad ní krytá chodba, spojující vězení v dalších hradních věžích. Vzadu Černá věž, dnešní stav z r. 1538.

63. Zpívající fontána. 1564. Nazvaná podle melodických zvuků vodních kapek při dopadu na bronzové nádrže. Dílo brněnského zvonaře Tomáše Jaroše, návrh sochaře Fr. Terzia. Na dnešním místě od r. 1574.

64. Tzv. Bílá věž. Konec 15. stol. Huť Benedikta Rejta. Pohled z Královské zahrady. Vedle fortifikační funkce původně i vězení spojené s Daliborkou. V 16. stol. ozdobena sgrafitovanou omítkou a tehdy po požáru pův. románské Bílé věže v záp. hradbě zdědila jméno této věže.

65. Herkulova kašna v Královské zahradě. 1670. Nika od arch. Fr. Carattiho, socha a kašna od J. J. Bendla. V popředí kamenná váza (1729, M. Braun).

66. Míčovna v Královské zahradě. Dnes Kulturní síň. 1567—1569. Arch. B. Wohlmut. Obnovena po požáru (1945) arch. P. Janákem. Pozoruhodná původní sgrafita (alegorie Věd, Ctností a Živlů). Uvnitř tapisérie Antonius a Kleopatra od Jana van Leefdaela z Bruselu (2. pol. 17. stol.).

62

63

64

65

66

68

67. Alegorie Noci. Před Míčovnou. 1734. Dílna Mat. Brauna (Ant. Braun). Její protějšek, Den, zničen za obléhání Prahy Prusy r. 1757.

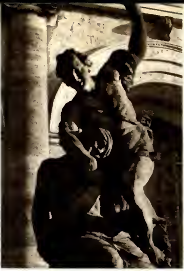
68. Mihulka. Kolem r. 1495, huť Benedikta Rejta. Jedna ze tří hradních věží a zároveň vězení severní strany Hradu. V pozadí severní strana katedrály sv. Víta, pod ní budova s restaurací Vikárkou.

69. Chotkovy sady. Zřízeny r. 1833 nejvyšším purkrabím K. Chotkem jako jedny z prvních veřejných pražských sadů. V popředí Pomona, bronz Břetislava Bendy, postavena v r. 1960, vzadu Královský letohrádek.

70. Pomník Julia Zeyera. Chotkovy sady. Sochy Jos. Maudra z r. 1913 představují význačné postavy básní Julia Zeyera († 1901).

71. Pražský hrad. Z Chotkových sadů. V popředí románská Černá věž s palácem Lobkovickým (pův. Pernštejnským) z pol. 16. stol., přestavěným 1680, věž kostela sv. Jiří (12. stol.) a katedrála sv. Víta. Na kraji vpravo věž Mihulka (konec 15. stol.).

72. Malá Strana. Z Chotkových sadů. Na pozadí Seminářské zahrady a Nebozízku kupole a věž chrámu sv. Mikuláše (K. I. Dienzenhofer a A. Lurago, 1736—1755), vlevo věž a kostel sv. Tomáše (14. stol., přestavěl K. I. Dienzenhofer, 1727).

67

69

70

71

72

73

73. Rajská zahrada. První ze dvou zahrad jižní strany Hradu. Zřízena za Rudolfa II. koncem 16. stol., dnešní úprava s kašnou z mrakotínského mramoru od J. Plečnika z r. 1930.

74. Matyášův altán. Rajská zahrada. 1614. Uvnitř řez. strop se znaky zemí císaře Matyáše s malbou Jos. Navrátila z r. 1848. Dole renesanční štíty býv. paláce pánů z Hradce (dnes italské velvyslanectví) od arch. O. Aostalise, 1586—1589, a barokní věž téhož paláce, jíž vystavěl D. Orsi r. 1678.

75. Matyášův altán a palác pánů z Hradce z Tereziánského paláce Hradu.

76. Ludvíkovo křídlo Starého paláce Hradu ze zahrady Na valech. 1509—1510. Arch. Benedikt Rejt. Z okna druhého patra, ze síně tzv. České kanceláře, byli vyhozeni r. 1618 čeští místodržící J. B. Martinic, V. Slavata a písař Fabricius. Napravo jedno z oken Vladislavského sálu.

77. Zahrada Na valech. Vyhlídková terasa J. Plečnika s fontánou, na níž barokní socha Herkula z 2. pol. 17. stol. V pozadí kupole a věž kostela sv. Mikuláše.

74

75

76

77

78

79

78. Bellevue v zahradě Na valech. 1922—1924. Arch. J. Plečník. Na pozadí býv. Ústav šlechtičen od A. Luraga a N. Pacassiho, 1754—1755.

79. Palác Thunský (dnes anglické velvyslanectví). Zahradní strana ze zahrady Na valech. Vystavěn r. 1659 arcibiskupem salcburským Quidobaldem Thunem, dostavěn v letech 1716—1727 podle návrhu arch. Jana Ant. Luraga. V pozadí kupole a věž kostela sv. Mikuláše.

80. Kostel sv. Tomáše a Staré Město. Ze zahrady Na valech. Gotický kostel ze 14. stol., zbarokizovaný K. I. Dienzenhoferem, 1723—1731. Na panorámatu odleva Staroměstská mostecká věž (konec 14. stol.), průčelí kostela sv. Salvátora (Klementinum), 1651—1659, nad ním průčelí gotického kostela sv. Jiljí (Husova ul.) ze 14. stol. a dole býv. budova generalátu křižovníků (17.—19. stol.), nad ní Matheyho kupole kostela křižovníků, 1680—1689.

81. Nové zámecké schody. Ze zahrady Na valech. Vybudovány v 16. stol. na místě vozové cesty. Na temeni býv. palác Salmovský, přestavěn r. 1810 arch. Fr. Pavíčkem, za ním renesanční štít paláce pův. Lobkovického (Schwarzenberského) z pol. 16. stol., dnes Vojenské historické muzeum.

82. Rampa Pražského hradu. Vylámána r. 1663 a poté upravena stav. Giov. Santinem de Bossi. Vlevo býv. palác Salmovský od arch. Pavíčka z let 1800—1810, za ním palác Lobkovický (Schwarzenberský) od stav. Augustina Vlacha (1545—1563), v pozadí Strahov, 12.—18. stol. V popředí socha sv. Václava (Č. Vosmík, 1906).

83. Rampa Pražského hradu. V popředí terasa z r. 1791, zřízena na býv. kostele P. Marie Einsiedelnské z r. 1672, zrušeném 1783 a poté odbouraném. Na jejím kraji Vosmíkův sv. Václav, na druhém Mariánský sloup z konce 17. stol. Dole kostel P. Marie U kajetánů (1691—1717), vedle část býv. kláštera teatinů, kde (1834—1837) hrál divadlo J. K. Tyl. Za ním věž býv. paláce pánů z Hradce (D. Orsi, 1670), níže Malá Strana s kostelem sv. Mikuláše (Kr. a K. I. Dienzenhoferové, 1704—1754) s býv. konventem jezuitů (D. Orsi, 1673—1704).

84. Nové zámecké schody. 16. stol. na místě staré cesty. Okolo domy z 16. a 17. stol., kdysi v nich byly prodejny luxusních předmětů pro návštěvníky Hradu.

80

81

82

83

84

85

85. Hradčanské náměstí. Z I. nádvoří Hradu. Vlevo palác Salmovský (1800 až 1810), za ním Lobkovický či Schwarzenberský (Vojenské historické muzeum) z pol. 16. stol., vzadu kostel sv. Benedikta (14.—18. stol.). Vpravo palác arcibiskupský (16.—18. stol.).

86. Palác arcibiskupský. Hradčanské náměstí. Pův. dům Gryspekovský ze 16. stol. V letech 1562—1564 renesančně přestavěn O. Aostalisem de Sala pro pražské arcibiskupy, r. 1599 rozšířen (zachovalá renesanční malovaná kaple), v letech 1669—1694 zbarokizován arch. J. B. Matheyem, v letech 1722—1725 vzadu rozšířen P. Ign. Bayerem, dnešní rokokové průčelí od J. J. Vircha, 1763—1764, s plastikami Ign. Platzera (18. stol.) a Tom. Seidana (19. stol.). Uvnitř sály zdobené sérií pařížských gobelínů Nová Indie (Desportes, Neilson, 1753 a 1756).

87. Palác Lobkovický (Schwarzenberský). Hradčanské náměstí. 1545—1563. Postaven pro Jana ml. z Lobkovic stavitelem Augustinem Vlachem, restaurován (zejména sgrafita) r. 1871 Jos. Schulzem, znovu 1955 až 1957. Dnes Vojenské historické muzeum. V II. patře čtyři sály s malovanými tabulovými stropy, na nichž jsou renesanční mytologické výjevy z doby kolem r. 1580.

88. Palác Lobkovický. Nádvoří s expozicí palebných zbraní Vojenského historického muzea.

89. Státue P. Marie. Hradčanské náměstí. 1726. Sochař Ferdinand Maxmilián Brokoff. Vzadu vstupní křídlo Lobkovického paláce.

86

87

88

89

90

90a

90. Šternberský palác (dnes Národní galerie). 1698—1707. Arch. Domenico Martinelli a Giov. B. Alliprandi. Zahradní fasáda. Národní galerie vznikla z Obrazárny vlasteneckých přátel umění založené už koncem 18. stol. jako šlechtická sbírka. Tím navazovala na slavnou obrazárnu Pražského hradu, která obnovena 1965 ze zbytku obrazů, které se tu na Hradě v 17. stol. porůznu uchovaly.

90a. Zmrtvýchvstání Krista. Kolem r. 1380. Mistr Třeboňský. Vrcholné dílo české gotické malby v Národní galerii.

90b. Madona. Konec 14. stol. Čechy. Ukázka tzv. krásného slohu gotické plastiky doby Václava IV. v Národní galerii.

90c. Umučení sv. Tomáše. 1636 (P. P. Rubens). Z kostela sv. Tomáše na Malé Straně, dnes v Národní galerii.

90d. Podobizna rabína (H. Rembrandt v. Rijn), v Národní galerii.

90e. Apoštol Juda Tad. 1712 (dřevořezba Matyáše Brauna). Z kostela P. Marie Na louži v Praze, dnes v Národní galerii.

90f. Sedící žena (P. Picasso), v Národní galerii.

90g. Jan Křtitel (bronz A. Rodina), v Národní galerii.

90b

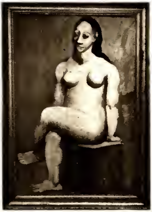
90c

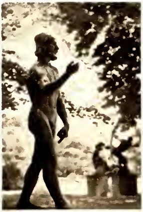
90d

90e

90f

90g

91

92

91. Sasko lauenburský dům. Na severní straně Hradčanského náměstí. Barokní fasáda z doby kolem r. 1730 pokryla jednak dům, který r. 1372 patřil sochaři P. Parléřovi, a sousední, který od 14. stol. patřil Rožmberkům.

92. Palác Martinický. Hradčanské náměstí. Postaven r. 1618 Janem Bořitou z Martinic, upraven do dnešní podoby r. 1634. Ve dvoře renesanční figurální sgrafita. Dnes činžovní dům.

93. Palác Thun-Hohenštejnský. Hradčanské nám. 1689—1691. Arch. J. B. Mathey. Od r. 1718 majetek vévodů Toskánských a dnes ministerstvo zahraničí. Na střeše sochy antických božstev od Jana Brokoffa, na nároží socha sv. Michala od Ottavia Mosta, 1693.

94. Hradčanská radnice. Loretánská ulice. 1601—1604. Stavitel Kašpar Oemichen. Vnitřní úprava r. 1723. Dnes obytný dům.

95. Palác Dietrichštejnský. Loretánská ul., čp. 176. Okolo r. 1730 upraven ze starého renesančního domu Benigny z Lobkovic z poč. 17. stol. V popředí litinový kandelábr z r. 1865 podle návrhu arch. Al. Linsbauera. Komárovské železárny.

96. Loretánská ulice. Směrem k Hradčanskému náměstí a kostelu sv. Benedikta. Napravo je palác Hrzánský s fasádou z konce 18. stol., uvnitř upravený v letech 1953—1954 pro reprezentační účely ministerstva školství a kultury, vyzdobený ve dvoře mozaikou Pionýři podle kartónu V. Tittelbacha, 1952.

93

95

94

96

97

98

97. Černínský palác. 1669—1697. Vybudován arch. Francescem Carattim pro hr. Humprechta Černína z Chudenic, uvnitř kolem r. 1720 dobudován arch. Fr. M. Kaňkou (schodiště s freskou V. V. Reinera). Vně doplněn r. 1747 A. Luragem o portiky s balkóny. Nejmonumentálnější stavba barokní, dnes ministerstvo zahraničí.

98. Černínský palác. Zahradní strana; dvě saly terreny od Carattiho, mezi nimiž r. 1747 umístěna Platzerova socha Herkula. R. 1851 byl palác přestavěn v kasárny, v letech 1928—1932 rekonstruován arch. P. Janákem podle pův. Carattiho plánů pro ministerstvo zahraničí.

99. Zahrada Černínského paláce. 1718—1720. Arch. F. M. Kaňka a zahradník J. Ledsebe. Obnovena v letech 1934—1935 arch. P. Janákem (oranžerie) a arch. O. Fierlingem (vegetativní náplň), přičemž rekonstruovány i barokní bazény.

100. Loreta. Průčelí. 1720—1722. Arch. K. I. Dienzenhofer, plastiky J. B. Kohl. Hodinová věž s proslulou zvonkovou hrou od hodináře P. Neumanna z r. 1694 souvisí se stavbou ambitů, které od r. 1661 budovány okolo kopie domnělé chýše P. Marie, již zde dala vystavět v letech 1626—1631 Benigna z Lobkovic.

101. Svatá chýše v Loretě. 1626—1631. Stavitel Giov. Orsi a A. Allio. Štuková výzdoba z r. 1664 od sochařů J. Agosty, G. B. Colomby a Giov. B. Comety. Vedle domku kostel Narození Páně z let 1734—1735, za ním ambity, zal. 1664 (přízemí), dokončené kolem r. 1740 (patro), vyzdobené malbami F. A. Schefflera, 1750.

102. Kostel Narození Páně v Loretě. 1734—1735. Arch. Jan J. Aichbauer. Nástropní fresky v kněžišti od V. V. Reinera, 1735. Řezbářská výzdoba převážně od Mat. Schönherra. Obraz na hlavním oltáři od J. J. Heinsche z doby okolo 1700.

103. Diamantová monstrance. 1698. Práce vídeňských zlatníků M. Stegnera a J. Känischbauera. Zlacené stříbro, 6200 diamantů. Nejcennější kus loretánského pokladu nejen pro množství drahokamů, ale hlavně jako umělecký výtvor; podle návrhu J. B. Fischera z Erlachu.

99

100

102

101

103

104

104. Kostelík P. Marie. Z terasy Lorety. Kostelík vystavěn v letech 1600—1602 jako klášterní kostel kapucínů, kteří později dostali do opatrování sousední Loretu. Na její terase kopie soch puttů od sochaře Ondřeje Quitainera z r. 1722.

105. Nový Svět. Hradčanské předměstí z 1. pol. 14. stol., s několika uličkami nad Jelením příkopem, znovu vybudované po požáru r. 1420. Nová výstavba v 16. stol., dnešní barokní ráz budov většinou z 18. stol. Vpravo býv. klášter kapucínů s kostelíkem P. Marie z poč. 17. stol. a Loretou, vlevo kostel sv. Jana Nep. s býv. klášterem voršilek z 1. pol. 18. stol.

106. Nový Svět. Pohled k Pražskému hradu s katedrálou sv. Víta. Pod katedrálou palác Šternberský (dnes Národní galerie), vpravo vystupuje hmota a věž býv. klášterního kostela voršilek sv. Jana Nep. (1. pol. 18. stol.).

107. Z Nového Světa. Drobné domky, většinou renesanční a raně barokní, zevně prosté, svědčí o předměstském charakteru čtvrti, kdysi obývané chudinou.

108. Klenba kostela sv. Jana Nep. 1720—1729. Arch. K. I. Dienzenhofer vybudoval kostel jako svou první kostelní stavbu pro přilehlý klášter voršilek, který tu byl založen už r. 1691. Nástropní freska V. V. Reinera z r. 1727 představuje v perspektivní architektuře domnělé zázraky Jana z Nepomuku.

105

106

107

108

109

109. Býv. klášter voršilek na Hradčanech. 1737—1740. Postaven ve slohu K. I. Dienzenhofera při kostele sv. Jana Nep., zrušen r. 1784, poté kasárny, dnes pobočná budova Kanceláře presidenta republiky.

110. Na Novém Světě. Dole dům U zlatého hroznu, čp. 78, na rohu Kapucínské ulice, pozoruhodná raně barokní stavba z 2. pol. 17. stol. Za ním býv. klášter voršilek s Dienzenhoferovým kostelem sv. Jana Nep. (1720) a za ním renesanční štít paláce Lobkovického (Vojenského historického muzea) z pol. 16. stol. od stavitele Augustina Vlacha.

111. Kapucínská ulička s nárožním domem U zlatého hroznu, čp. 78. Malebné zákoutí starobylých Hradčan ze 17. stol.

112. Dům Trčkovský. Pohořelec, čp. 110. Ušlechtilá pozdně renesanční stavba ze 16. stol., raně barokně upravená po r. 1653, kdy připadla Trautmansdorfům. Pohořelec, hradčanské předměstí, zal. r. 1375, vyhořel r. 1420, 1541 a 1742. Odtud pojmenování.

113. Sousoší sv. Jana Nep. Pohořelec. 1752. Sochař Tadeáš Hochhaus. V pozadí nejkrásnější stavba Pohořelce, rokokový palác Kučerův, pův. Demartiniů, postavený v letech 1775—1780 arch. J. J. Virchem, pro dnešní účel St. ústavu památkové péče a ochrany přírody rekonstruovaný v letech 1955—1960.

111

110

113

112

114

114. Hlavní brána Strahova. 1742. Plastiky sv. Norberta a andílků od J. A. Quitainera. V otvoru brány je vidět průčelí býv. klášterního kostela P. Marie vybudované v letech 1743—1751. Nad branou vrchol kostela sv. Rocha, postaveného v letech 1603—1612 Rudolfem II. v pozoruhodné kombinaci gotického a renesančního slohu.

115. Nádvoří býv. kláštera Strahovského. V čele býv. opatský premonstrátský chrám P. Marie, v jádře románská bazilika z 12. stol., renesančně a barokně rozšířená a přestavěná, s průčelím a věžemi z let 1743—1751. Plastiky J. A. Quitainera. V popředí sloup sv. Norberta, zakladatele řádu premonstrátů, který od r. 1627 je pohřben v tomto kostele. Vpravo budova Strahovské knihovny. Klášter premonstrátů založil r. 1140 Vladislav I. a biskupem Jindřichem Zdíkem vybudován do r. 1182. Po r. 1258 přestaven goticky, 1601 a 1627 kostel upraven a prodloužen. Od r. 1953 Památník národního písemnictví.

116. Průčelí Strahovské knihovny. 1782—1784. Arch. Ignác Jan Palliardi. Plastiky od Michala Ign. Platzera. Příznačná stavební památka z období tzv. barokního klasicismu.

117. Rajský dvůr býv. Strahovského kláštera. Dnes Památník národního písemnictví. V jádru románská architektura, vybudovaná po r. 1140 na náklad knížete Vladislava I., rekonstruovaná v l. 1950—1953. Ve středu dvora nádrž na ryby, nad ní bronzový lev od Břetislava Kafky.

118. Ochoz Památníku národního písemnictví. 12—17. stol., rekonstruován v letech 1950—1953. Severní rameno. Na románských pilířích býv. klášterního ambitu nasazeny raně barokní klenby.

119. Románská síň Památníku. 12. stol., klenby ze 17. stol. Stěny z románského kvádříkového zdiva nesou oblouky někdejší klenby, která spočívala na čtyřech sloupech uprostřed. Dnes je tu expozice památek literatury doby Husovy, již tu symbolizuje bronzová socha Husova od J. Štursy.

115

117

116

118

119

120

120. Teologický sál Strahovské knihovny. 1671—1679. Stavitel D. Orsi. Původní štukatury klenby rámují fresky klášterního malíře Siarda Noseckého z let 1723—1727, jež představují alegorie vztahující se k obsahu sálu.

121. Filosofický sál Strahovské knihovny. 1782—1784. I. J. Palliardi. Velkolepá nástropní freska vídeňského malíře Ant. Maulpertsche, znázorňující Dějiny lidstva, je z r. 1794. Knihovní skříně pocházejí ze zrušeného premonstrátského kláštera v Louce na Moravě a vytvořil je kolem r. 1770 moravský truhlář Jan Lachhover.

122. Zahrada Památníku národního písemnictví. 1953—1955. Květinový parter, zakončený raně barokním altánem z doby před r. 1668, poskytuje nádherný pohled na panoráma Prahy.

123. Hradčany ze zahrady Památníku. Panoráma ovládané katedrálou sv. Víta tvoří zadní strany domů ulice Loretánské a Hradčanského náměstí s palácem Lobkovickým (Vojenské historické muzeum). Pod ním býv. klášter karmelitek z r. 1655, restaurovaný v letech 1958—1960 jako státní hotel s pozoruhodným arkádovým vyhlídkovým altánem. Dole zastavění Malé Strany.

121

122

123

Vltava
Křižovnická
Smetanovo nábř.
Mostecká
Letenská
Valdštejnská
Karmelitská
Nerudova
Ledeburská zahrada
Vrtbovská zahrada
Schönbornová zahrada

Mapa II

MALÁ STRANA 2

Úvoz – Nerudova ul. – Malostranské nám. – Tržiště – Vlašská ul. – Jánská ul. – Vrtbovská zahrada – Karmelitská ul. – Maltézské nám. – Velkopřevorské nám. – Kampa – Mostecká ul. – Josefská ul. – Tomášská ul. – Sněmovní ul. – Valdštejnské nám. – Valdštejnská ul. – Lužická ul.

MALÁ STRANA

V časovém pořadí druhé pražské město, jež založil roku 1257 Přemysl II. na území prastaré, již v 9. stol. existující trhové osady, a na území několika dalších raně feudálních vesnic z 11. a 12. stol. Původní rozloha města, vymezená Přemyslovými hradbami, sahala od kláštera johanitů a dnešního Tržiště k Janskému vršku, dále k Hradu a po jeho svahu k dnešnímu Klárovu. Jeho středem bylo dnešní náměstí s kostelem sv. Mikuláše, který stál už roku 1283. Z náměstí vedly cesty k branám, mostu, vzhůru na Hrad a po stranách k Újezdu a ke klášteru sv. Tomáše. Chloubou města byl klášter johanitů, založený zde už v polovině 12. stol., a proti němu stojící dům arcibiskupský. Za Karla IV., asi kolem roku 1360, bylo město rozšířeno na jih až k Újezdu a opatřeno novou zdí, nazvanou Hladová. Roku 1419 Malá Strana úplně vyhořela, zčásti pak roku 1503 a v části pod Hradem ještě roku 1541. Po tomto požáru byla většinou nově vybudována. Její měšťané byli existenčně závislí především na Hradu, proto měla Malá Strana povahu města rezidenčního. Po bitvě bělohorské nastává zde postupná feudalizace imigrací šlechty a kléru a výstavbou rozlehlých paláců – Valdštejnského, Lichtenštejnského, Michnovského a Slavatovského – a neméně rozložitých konventů, především konventu karmelitek u sv. Josefa a jezuitů, kteří okupují střed rynku. Těmto objektům padají za oběť celé bloky domů i s ulicemi a zahradami a další desítky domů ustupují po celé 18. stol. novostavbám barokních paláců a jejich zahradám. Tak je postupně přetvářena Malá Strana ve čtvrť výslovně aristokratickou, což zdejší měšťané konjunkturálně využívají ku svému prospěchu. Avšak josefínské reformy odvedly do Vídně trvale zde sídlící šlechtu a zčásti zrušily kláštery. Tím obyvatelstvo zchudlo a město se proměnilo ve čtvrť chudých lidí, drobných úředníků a úřadů. Proto Malou Stranu nezasáhla v kapitalistickém údobí pronikavější přestavba a město se tak uchovalo ve své starobylé kráse a historické původnosti.

124

125

2. PROCHÁZKA

124. Úvoz. Původně zván Hluboká cesta a až do vybudování hradní rampy po r. 1663 hlavní komunikace na Pražský hrad. Jednu stranu tvoří zadní části domů ulice Loretánské, druhou zeď Strahovské zahrady, odkud je překrásný pohled na město. Zajímavý je dům Luna, čp. 160 z r. 1706.

125. Konec Nerudovy ulice na Malé Straně. Původně spolu s Úvozem hlavní komunikace na Pražský hrad. V čele je dům U zlaté hvězdy, čp. 230, zbarokovaný r. 1728, kolem r. 1900 pseudobarokně upravený. Pod ním vpravo začíná Hradní rampa z r. 1663, vedle domu pak stoupají hradčanské Radniční schody z konce 17. stol.; u jejich paty sochy sv. Jana Nep. od Michala J. Brokoffa (1709) a sv. Josefa (1714). Nad rampou býv. klášter karmelitek z pol. 17. stol., v letech 1958—1960 upravený na státní hotel, před ním terasy Lobkovického paláce.

126. Nerudova ulice. Horní část. Pohled jako na č. 125, bohatší o část paláce Lobkovického. Jeho stavba spolu s přilehlým býv. klášterem karmelitek vytváří na svahu ostrohu impozantní architektonickou konfiguraci.

127. Nerudova ulice. Z Lobkovického paláce. Ulice se dříve jmenovala Ostruhová a až do r. 1711 byla v horní části dělena branou zv. Strahovskou. Dnešní pojmenování je podle spisovatele Jana Nerudy, který bydlil od r. 1843 v domě U dvou slunců (čp. 233, jednopatrový domek se dvěma štíty, na obrázku napravo) z r. 1725 (viz též obr. 135).

128. Nerudova ulice. Domovní zastavění na úzkých středověkých parcelách s úzkými čely, ponejvíce upravenými v 18. stol. Přes rozmanitost fasád a štítů vytváří ulice dojem jednotné barokové koncepce prostoru.

129. Palác Thunovský. Nerudova ulice. Dnes italské velvyslanectví. 1721——1726. Architekt Giov. Santini. Nejvznešenější palác ulice, upravený Norbertem Kolowratem-Liebštejnským (odtud kolowratské orlice od sochaře M. Brauna na portále) na místě části paláce Slavatovského. Od r. 1768 majetek Thunů-Hohenštejnů. Uvnitř novorenesanční schodiště od J. Zítka s malbami Fr. Ženíška, J. Scheiwla a J. Tulky z r. 1871.

130. Nerudova ulice. Severní strana pod palácem Thunovským. Nad palácem je průčelí býv. klášterního kostela P. Marie U kajetánů z let 1691—1717, částečně upravené G. Santinim. Domy pod palácem mají pěkné fasády z 18.—zač. 19. stol. Krajní dům dole, čp. 206, má na jednom z portálů nápis Papírna (prodej papíru) z konce 18. stol.

126

127

128

129

130

131

132

131. Nerudova ulice. Domy jako na předchozím obrázku. Na horním okraji část paláce Thunovského. Dům vedle, zvaný U sv. Jana Nep., čp. 213, má pod barokní štukovou fasádou z r. 1730 zbytek renesančních sgrafit z r. 1566.

132. Palác Morzinský. Na protější straně Nerudovy ul., čp. 256. 1713—1714. Arch. Giov. Santini. Na poměrně hladké fasádě vyniká bohatá plastická výzdoba Ferdinanda M. Brokoffa. Nejušlechtilejší světská stavba pražského baroka, dnes sídlo rumunského velvyslanectví.

133. Noc. Na průčelí Morzinského paláce. 1714. Sochař Ferdinand Maxm. Brokoff. Jako protějšek alegorického poprsí Den na druhé straně průčelí.

134. Mouřenín. Jeden ze dvou nosičů balkónu Morzinského paláce, dat. 1714 a sign. Brokoffem. Vyznačuje heraldický motiv stavebníka paláce hraběte Morzina.

135. U dvou slunců. Domovní znamení domu čp. 233. Nerudova ulice. Kolem r. 1730. Dříve než vzniklo první číslování domů za Marie Terezie, byly domy označovány domovními znameními či jmény majitelů. Nerudova ulice obsahuje několik zvláště příznačných a umělecky hodnotných znamení.

136. U červeného lva. Znamení domu čp. 236. Nerudova ulice. Barokní reliéf z doby kolem r. 1700. Dům patřil od r. 1637 zlatníkovi Gabr. Goldenhauerovi a na paměť toho drží lev v tlapě zlatý pohár.

137. U zeleného raka. Na domě čp. 235. Nerudova ul. 1729.

138. Tři housle. Čp. 243. kolem r. 1700. Znamení domu, kde od r. 1670 do r. 1748 žily tři generace houslařů Ottů z Edlingerů.

139. U zlaté číše. Na domě čp. 212. Nerudova ulice. Z doby kolem r. 1740. Na paměť zlatníka Bart. Schumanna, majitele tohoto domu kolem r. 1660.

133

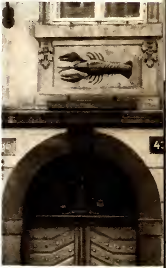
134

135

136

137

138

139

140

140. Malostranské náměstí. V popředí dům U kamenného stolu, čp. 5, od arch. J. Jägra po r. 1780, vzadu severní strana náměstí s paláci Smiřických, Šternberským a domem čp. 518. Nad domy Hrad pražský: starý palác, býv. Ústav šlechtičen a palác Lobkovický.

141. Paláce Smiřických a Šternberský. Severní strana Malostranského náměstí. V prvém paláci z doby kolem r. 1606, do dnešní podoby přestavěném po r. 1763 J. Jägrem, umluvena r. 1618 defenestrace místodržících, čímž nepřímo zaviněna třicetiletá válka. Druhý, sestávající ze dvou domů, dnes v raně barokní úpravě z konce 17. stol., byl r. 1541 ohniskem požáru, který zničil valnou část Malé Strany a Hradčan. V letech 1876 až 1884 tu byla obrazárna Vlasteneckých přátel umění.

142. Kout Malostranského náměstí. Ústí ulice Tomášské a Letenské. Nalevo dům čp. 518, v renesanční podobě z doby kolem r. 1585, s novými sgrafity C. Kloučka, vzadu dům s proslulou restaurací U Schnellů, kryjící Dienzenhoferovo průčelí kostela sv. Tomáše, vpravo část býv. Malostranské radnice, přestavěné do dnešní pozdně renesanční podoby J.C. de Bossi. 1617—1622.

143. Malostranské náměstí. Z věže kostela sv. Tomáše. Vpředu dole býv. Malostranská radnice z let 1617—1622 od J.C. de Bossi, vzadu dole zastavění pod kostelem sv. Mikuláše, s velkým domem U kamenného stolu od J. Jägra (po r. 1780).

144. Palác Kaiserštejnský. Malostranské nám. Východní strana. 1699. Arch. Giov. B. Alliprandi, sochy na atice prý od Ottavia Mosta. Nejušlechtilejší palác náměstí. V popředí bok domu U kamenného stolu od J. Jägra.

145. Malostranské náměstí. Horní část se státuí Nejsv. Trojice. 1715. Arch. G.B. Alliprandi, kameník Fr. W. Herstorfer, sochaři J.O. Mayer a Ferd. Geiger. Nalevo palác Lichtenštejnský, dnes Vojenské velitelství, v dnešní podobě dílo arch. Mat. Hummela z r. 1791. Zde se r. 1827 konala druhá pražská průmyslová výstava. V letech 1620—1627 zde sídlil „krvavý" místodržitel Karel z Lichtenštejna.

141

142

143

144

145

146

147

146. Kostel sv. Mikuláše. Průčelí. 1704—1711. Arch. Kryštof Dienzenhofer. Plastiky J.B. Kohl a Ign. Platzer. Zvonice a kupole 1736—1755. Vedle kostela, který si postavili jezuité na místě gotického farního kostela z druhé pol. 13. stol., býv. jezuitská kolej, vystavěná po r. 1673 stav. Domenicem Orsim na místě dvanácti měšťanských domů, kostelíka sv. Václava a školy. Její dnešní stav je z r. 1792.

147. Kostel sv. Mikuláše. Průčelí. 1704—1711. Kryštof Dienzenhofer. Nejkrásnější a nejcennější stavba českého baroka ve stylu římského architektonického iluzionismu. V popředí Alliprandiho státue Nejsv. Trojice z r. 1715. V pozadí renesanční dům U zlatého lva z r. 1608 od stavitele Petra Pisciny, dnes s proslulou restaurací U mecenáše.

148. Kostel sv. Mikuláše. Vnitřek lodi. 1704—1711. Kryštof Dienzenhofer. Na klenbě obrovitá freska J. L. Krackera Oslavení sv. Mikuláše a na pilířích, pokrytých umělým mramorem od J. Henevogla, sochy Ign. Platzera st. z r. 1769.

149. Kostel sv. Mikuláše. Závěr chrámu. 1737—1752. Arch. Kilián Ign. Dienzenhofer. Přistavěn k lodi po přestávce 25 let. Na pilířích obrovité sochy Čtyř církevních otců od Ign. Platzera st. 1769. Kazatelna z r. 1765 od sochařů Richarda a Petra Prachnerů.

150. Oslavení sv. Mikuláše. Nástropní freska hl. lodi kostela sv. Mikuláše. 1760. Malíř Jan L. Kracker. Restaurována v letech 1950—1962. Největší freska barokní Prahy.

151. Kupole kostela sv. Mikuláše. 1737—1752. Arch. K. J. Dienzenhofer. Fresky Frant. X. Balka, kolem r. 1760.

152. Oslavení sv. Cecilie. Nástropní freska nad kruchtou kostela sv. Mikuláše od F. X. Balka. Kolem r. 1760. Na varhanách z r. 1745 od Thom. Schwarze, upravených r. 1834 A. Gartnerem a v r. 1964 rekonstruovaných J. B. Krajsem, hrával za svého pobytu v Praze W. A. Mozart.

148

149

150

151

152

153

153. Tržiště na Malé Straně. Vzniklo za Karla IV. po rozšíření Malé Strany, těsně při hradbách Přemysla II. ze 13. stol. jako druhý hlavní prostor tohoto města. V čele je dům U Ježíška, čp. 303, s malebným přístavkem z r. 1704. První bydliště Frant. Palackého po jeho příchodu do Prahy.

154. Zahrada paláce Schönbornského. Dnes velvyslanectví USA. Palác Schönbornský, pův. Colloredovský, postaven v letech 1643—1656; ve fasádě upraven kolem r. 1715 podle projektu Giov. Santiniho. Hned při založení vybaven terasovitou zahradou, která byla chloubou Prahy.

155. Vlašský špitál. V horní části ulice Vlašské, tepny malostranské čtvrti obývané od 16. stol. italskou kolonií a regulačně upravené arch. Aostalisem. Její členové, organizovaní ve Vlašské kongregaci, vybudovali od r. 1602 i Vlašský špitál s kostelem sv. Karla Boromejského, pozoruhodnou raně barokní svatyní od stavitele Dom. de Bossi (dnes přednášková síň, po úpravě v italské kulturní středisko, 1942).

156. Palác Lobkovický na Malé Straně. Původně, do r. 1753 palác Přehořovských. Zahradní průčelí. 1703—1707. Architekt Giov. Alliprandi. Druhé patro přestavěno r. 1769 arch. Ign. Palliardim. Při paláci krásná zahrada. Sídlo Správy diplomatických služeb ministerstva zahraničí.

157. Sala terrena. Palác Lobkovický. V přízemí středního rondelu vídeňského typu. 1703—1707. Štuky Tom. Soldatti. Malby neznámého malíře, který vyzdobil i schodiště a přízemní sály paláce.

158. Vrata do Lobkovické zahrady. Na pilířích plastiky skupiny Únosu Proserpiny Neptunem a Únosu Oreichteie Boreasem od neznámého sochaře vídeňského školení (způsob L. Mathielliho). Zahrada italského terasovitého typu, zal. po r. 1703 zahradníkem Janem Kapulou. Kolem r. 1800 zřídil zde arch. Václav Skalník první alpinum v Čechách.

154

155

156

157

158

159

159. Pražský hrad. Z terasy Lobkovického paláce na Malé Straně. Sochy antických božstev a vázy od neznámého sochaře 1. pol. 18. stol.

160. Vlašská ulice. Horní část nad Lobkovickým palácem a Vlašským špitálem. Ulice starého původu má nepravidelnou trasu, vymezenou parcelami někdejších vinic, jimiž prochází, aby nakonec vyústila do Petřínských schodů.

161. Ulička Jánská. Slepá malostranská ulice uzavřená bohatě štukovaným barokním domem U Nejsv. Trojice z r. 1726 od stav. Ondřeje Krannera. Název ulice je od kostela sv. Jana Křtitele, zal. před r. 1141 a zruš. r. 1784, který byl farním kostelem osady, která se tu nalézala už před založením Malé Strany a zvala se Obora. Mimo to je v této ulici před domem st. Matěje Hummla z r. 1761 (čp. 319) i socha Jana Nep. z konce 17. stol. (na obr. vpravo).

162. Dvůr Vrtbovského domu. Na nároží Tržiště a ulice Karmelitské. Dům vystavěn r. 1631 Sezimou z Vrtby na místě dvou domů, z nichž jeden patřil Kryštofu Harantu z Polžic, popravenému r. 1621. Kolem r. 1730 Jan Josef Vrtba obohatil dům o terasovitou zahradu italského typu, jíž opatřil podle návrhu arch. Fr. M. Kaňky ozdobnou bránou se sochami M. Brauna.

163. Terasy Vrtbovské zahrady. Kolem r. 1730. Projekt Fr. M. Kaňka. Sochy antických božstev a dekorativní vázy z dílny M. Brauna.

164. Schodiště Vrtbovské zahrady. Kolem r. 1730. Arch. Fr. M. Kaňka. Vázy a sochy Athény a Merkura a další jsou z dílny M. Brauna.

165. Vyhlídková terasa Vrtbovská. Zahrada má trojhranný půdorys, na jehož nejvyšší a nejužší terase je štukovaná stěna, pův. malovaná, a za ní vyhlídková terasa poskytující překrásné pohledy na Malou Stranu a Staré Město pražské.

160

161

162

163

164

165

166

166. Z Vrtbovské zahrady. Pozoruhodný pohled ke kostelu sv. Mikuláše.

167. Karmelitská ulice. Hlavní komunikace malostranská, lemovaná paláci a měšťanskými domy z období renesance, baroka a empíru. Na konci budova Ústředního státního archívu, pův. klášterní kostel sv. Maří Magdalény, znovu postavený po r. 1645 podle projektu Fr. Carattiho zruš. r. 1783 a v letech 1853—1854 uvedený do dnešního stavu.

168. Kostel P. Marie Vítězné. Karmelitská ulice. 1611—1644. První barokní kostel v Praze, upravený 1636 až 1644 jako kostel karmelitánů. Oltář od J. F. Schora z r. 1723, kazatelna od truhláře M. Nonnenmachera a řezbáře J. L. Scheiermanna z r. 1679. Pozoruhodné obrazy sv. Šimona, Josefa a Joachima od Petra Brandla.

169. Pražské Jezulátko. 16. stol. Španělská práce z vosku. Stříbrná skříň od malostranského zlatníka J. Pakeniho z r. 1741 na oltáři od Fr. M. Lauermanna z r. 1776. Pražská pozoruhodnost, proslulá hlavně v Latinské Americe, darovaná kostelu P. Marie r. 1628 Polyxenou z Lobkovic.

170. Brána letohrádku Kinských. Na Újezdě. Kolem r. 1580. Italský stavitel Oldřich Aostalis. Původně předměstská vila Kinských, od r. 1623 sídlo Michnů z Vacínova, kteří ji rozšířili a přebudovali, od r. 1767 do r. 1922 zbrojnice a pak Tyršův dům, dnes Muzeum tělesné výchovy a sportu.

171. Palác Michnovský. Zadní (zahradní) strana letohrádku Kinských. 1640 až 1650. Arch. Fr. Caratti? Uvnitř síně bohatě štukované Pietrem Colombem a D. Gallim.

172. Palác Nostický. Maltézské nám. Kolem r. 1670. Arch. Franc. Caratti. Postaven Hertvíkem Nosticem. Úprava fasád a sochy na atice (dnes kopie podle originálů M. J. Brokoffa) kolem r. 1720. Portál od Ant. Haffeneckera kolem r. 1760. Dnes holandské velvyslanectví. Interiéry malované kolem r. 1765 Václavem Ambrožem.

167

168

169

170

171

172

173

174

173. Maltézské náměstí. Západní strana. Prostranství malostranské čtvrti, „na právu" johanitů či maltézských rytířů. Vpředu vlevo palác Turbův, dnes japonské velvyslanectví, rokoková stavba arch. J. Jägra, 1767 až 1768. Na kraji Stará pošta, čp. 480, z r. 1639, kde už r. 1622 sídlila první pražská pošta založená r. 1527.

174. Maltézské náměstí. Dole sousoší sv. Jana Křtitele, patrona maltézských rytířů, pův. střed kašny, práce Ferd. M. Brokoffa z r. 1715. Nárožní dům U malířů, čp. 291, s vinárnou, přestavěn kolem r. 1690. Jmenuje se podle malíře Jana Šice, který jej vlastnil po r. 1543. Nad ním zadní strana domu Zlatá husa, čp. 289, k němuž patří původní malostranská Přemyslovská, hradební věž z 3. čtvrti 13. stol.

175. Průčelí Maltézského kostela. Zván P. Marie konec mosta či pod řetězem. Založen spolu s konventem johanitů r. 1169. Z té doby románské zdivo. Věže a předsíň z konce 14. a zač. 15. stol.

176. Průčelí Maltézského kostela. Kolem r. 1400, předsíň ve slohu staveb P. Parléře. V pozadí býv. palác maltézského převora z r. 1726, dnes sídlo hudebního oddělení Národního muzea.

177. Velkopřevorské náměstí. Intimní prostor malostranský, lemovaný po levé straně malým i velkým palácem Buquoyským, dnes sídlem francouzského velvyslanectví. Malý palác byl vystavěn r. 1598 M. Gniesenem, zbarokizován kolem r. 1780.

178. Velký Buquoyský palác. Zal. 1718, do dnešní podoby přestavěn r. 1736 Ferd. M. Hrzánem z Harasova. Vnitřní úprava r. 1896 od arch. Jos. Schulze. V majetku Buquoyů od r. 1748.

179. Dům Mettychů z Čečova. Na dolním konci Velkopřevorského nám. Postaven r. 1586 Kryšt. Mettychem, rozšířen a přestavěn v pozdní renesanci r. 1617, rozšířen a zbarokizován v křídle nad Čertovkou okolo r. 1760. R. 1859 se tu narodil skladatel J. B. Foerster.

180. Dům národního umělce J. Trnky. Kampa. 1786. Arch. Mat. Hummel. Přestavěn r. 1869 hercem Pavlem Švandou ze Semčic (z té doby sochy na balkóně), rekonstruován J. Trnkou r. 1960. Ostrov Kampa existoval už ve 12. stol., dnešní pojmenování je z r. 1770.

175

176

177

178

179

180

181

181. Hroznová ulice. Kampa. Název ulice podle nárož. domu U zlatého hroznu, čp. 499, renesanční stavby z doby kolem r. 1600.

182. Dobrovského domek. Kampa. Upraven r. 1797 hr. Bedřichem Nosticem na místě staré Englovy koželužny v rozlehlé zahradě Nosticovského paláce jako obydlí pro nemocného vědce a buditele Josefa Dobrovského. Dnes obydlí nár. umělce J. Wericha.

183. Kostel sv. Jana Na prádle. V Říční ulici. Původně románský kostelík (před r. 1142), přestavěn ve 13. stol. a po r. 1641; zrušen r. 1784, obnoven r. 1935 pro církev československou. R. 1520 tu pohřben Viktorin Kornel ze Všehrd. R. 1662 při kostele postaven stav. Giov. de Capaulim špitál s arkádovým dvorem (na obr. vpravo). Před bokem kostela vlevo socha sv. Jana Nep. z r. 1715 od Jana Mich. Brokoffa.

184. Čertovka. Rameno Vltavy, objímající ostrov Kampu, pův. zvané Strouha, od r. 1585 „Rožmberská" strouha a od r. 1892 Čertovka, vytvořeno ve 12. stol. jako náhon na mlýny, z nichž zde v přestavbě existuje dosud mlýn Huť a mlýn Štěpánovský (Velkopřevorský). Dnes slouží Čertovka cvičení vodních sportů.

185. Pohled z Kampy. Dnes místo sadů a rekreace, malebných pohledů na staroměstský břeh od Národního divadla ke Karlovu mostu.

186. Palác Kaiserštejnský. Kampa. Postaven r. 1696 Fr.H. z Kaisersteinu jako barokní jednopatrové palazzetto (z té doby portál), přestavěn pozdně empírově a zvýšen r. 1831 a 1864 (mlynářem Fr. Odkolkem).

187. Náměstí Kampy. V severní polovině byla Kampa od konce 15. stol. zastavována měšťanskými domy, které sahají až ke Karlovu mostu. Při tom vzniklo volné prostranství pro trhy hrnčířského zboží, které se tu konaly už od konce 16. stol.. Nalevo dům U zlatého lva z r. 1732 od arch. Bart. Scottiho. Schodiště z Kampy na most vystavěno r. 1844 podle plánů arch. J. Krannera na místě dřevěného schodiště z r. 1785. Nad schodištěm Braunova sv. Luitgarda.

182

183

184

185

186

187

188

189

188. Karlův most. Nad Čertovkou. V pozadí ústí tzv. Pražských Benátek a ulice Lužické. Jedno z nejmalebnějších zákoutí pražských.

189. Na břehu Kampy. Vzrostlé lípy lemují východní břeh ostrova, odkud krásné pohledy na Staré Město. Vlevo je zeď někdejší Schwarzenberské zahrady, která zabírala tuto část ostrova, v pozadí zeď býv. Odkolkova mlýna.

190. Velkopřevorský palác. 1726—1727. Arch. Bart. Scotti. Ušlechtilá stavba vrcholného baroka s plastikami Mat. Brauna, uvnitř kdysi nákladně vybavená sérií bruselských gobelinů. Dnes sídlo hudebního oddělení Národního muzea.

191. Kostel P. Marie U maltézů. Průčelní věže z konce 14. stol. s parléřovskou předsíní jako začátek nedokončené gotické přestavby chrámu vyjadřují svou masívností rytířský a bojovný charakter řádu, který kostel vybudoval.

192. Bývalý maltézský konvent. 1726. Arch. Tomáš Hafenecker. Připojuje se na severní bok nedokončeného chrámového trojlodí. Na fasádě štuky C. Antoniho, uvnitř nástěnné krajinomalby Fr. Dallingera. Dnes sídlo Orientálního ústavu ČSAV.

193. Lázeňská ulice. V pozadí severní věž Maltézského kostela, nalevo býv. hotel V lázni, zřízený už v 17. stol. na místě středověké lázně, do dneš. empírové podoby přestavěný r. 1835. Zde bydlel v r. 1698 car Petr Veliký, v r. 1820 generál Suvorov a v r. 1833 Fr. R. Chateaubriand.

194. Palác Kaunický. Mostecká ulice. 1773—1775. Arch. Antonín Schmidt. Plastiky Ign. Platzer. Původní stavba z přechodu rokoka do klasicismu. Dnes jugoslávské velvyslanectví.

190

191

192

193

194

195

196

195. Mostecká ulice. Hlavní komunikace malostranská (už od raného středověku), vedoucí od Karlova mostu přímo na Malostranské náměstí. Byla lemována nejvznešenějšími stavbami feudální doby: nalevo byl od 12. stol. biskupský dvůr (zničen r. 1419), z nějž se dosud zachovala věž ve dvoře domu čp. 16; napravo od pol. 14. stol. palác saského vévody Rudolfa, zetě Karla IV., přestavěný renesančně v 16. stol. a znehodnocený r. 1828 nástavbou za hostinského V. Šteinice. Věže mostu jsou z 12. stol. a 15. stol.

196. Malostranské mostecké věže s branou. Nižší věž, v jádru románská, je z 12. stol., koncem 16. stol. přestavěná; vyšší je gotická, postavená Jiřím z Poděbrad r. 1464. Brána mezi nimi byla k nižší přistavěna za Václava IV. Mezi věžemi dráha Karlova mostu, vzadu Staroměstská mostecká věž od Parléře z konce 14. stol. Nalevo od ní kupole křižovnického kostela od Mattheye z l. 1680—1689, vpravo průčelí gotického kostela sv. Jiljí ze 14. stol. v Husově ulici.

197

198

197. Josefská ulice. Malá Strana. Nazvána podle kostela sv. Josefa. V čele boční strana kostela sv. Tomáše, v letech 1723—1731 K. I. Dienzenhoferem zbarokované gotické baziliky z let 1285—1379, postavené jako klášterní svatyně bosých augustiniánů. Po straně palác Oettingenský, původně Lobkovický, nesoucí pod barokní fasádou (1724) renesanční jádro z doby po r. 1548. V 19. stol. tu bylo proslulé malostranské gymnasium.

198. Kostel sv. Josefa. 1686—1692. Architekt Abraham Parigi. Sochy od Matěje V. Jäckla. Centrální stavba v nizozemském baroku s pozoruhodnými plastikami Jäcklovými a dvěma obrazy Petra Brandla z r. 1702.

199. Kostel sv. Tomáše. Průčelí. 1723—1731. Arch. K. I. Dienzenhofer. Věž gotická ze 14. stol., kdy kostel vybudován na náklad českých králů pro řád augustiniánů, který zde usídlen Václavem II. už r. 1285. Typická ukázka iluzívního baroka římského směru.

200. Kostel sv. Tomáše. Vnitřek. 1723—1731. Arch. K. I. Dienzenhofer. Nástropní fresky z legendy sv. Tomáše a Augustina od V.V. Reinera. Na hlavním oltáři z r. 1731 od truhláře Kr. Kováře a sochařů J. A. Quitainera, Ferd. M. Brokoffa a Ign. Müllera jsou kopie dvou pláten P. P. Rubense (Zavraždění sv. Tomáše a Sv. Augustin), jež byly vymalovány r. 1637 v Antverpách na objednávku převora zdejšího kláštera J. Svitavského. Originály jsou v Národní galerii.

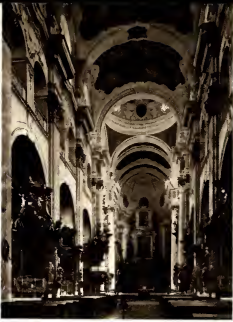
201. Kostel sv. Tomáše. Severní strana. 1723—1731 Dienzenhoferem zbarokovaná gotická bazilika ze 14. stol. Z gotické doby je v klášteře sakristie, sklenutá na střední pilíř. V popředí vyhlídkový altán klášterní budovy svatotomášské z 2. pol. 17. stol. Vlevo vyšší Malostranská mostecká věž.

202. Zjevení sv. Huberta. 1726. Sochař Ferd. M. Brokoff. Domovní znamení domu U zlatého jelena, čp. 26, v Tomášské ulici, postaveného Kil. Ign. Dienzenhoferem v letech 1725—26. Je to nejcennější měšťanský dům pražského baroka.

203. Tomášská ulice. Nazvaná po sousedním kostele sv. Tomáše, jehož převor měl soudní právo nad obyvateli okolního malostranského okrsku. Ulice je lemována řadou pozoruhodných domů, v jádru renesančních s malebnými barokními fasádami.

199

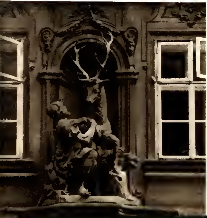
200

201

202

203

204

205

204. Thunovská ulice. Nároží ulice Sněmovní. Nazvána podle paláce Thunského (dnes anglické velvyslanectví), který stojí při ulici nahoře vpravo. V čele renesanční dům čp. 183 z 2. pol. 16. stol. Vpravo dům Kolowratský z r. 1707 od arch. J. A. Luraga.

205. Nové zámecké schody. 16. stol. Na místě příkré vozové cesty z 15. stol. Dole vpravo palác Věžnikovský, čp. 184, s fasádou z doby po r. 1720.

206. Sněmovní ulice. Nazvána podle staré Sněmovny (viz obr. 208). Pohled k paláci Smiřických (viz obr. 141) a býv. malostranské jezuitské koleji s kupolí a věží kostela sv. Mikuláše, 1736—1755.

207. Sněmovní ulice. Pohled opačným směrem než 206. Nalevo palác Lažanských, čp. 175, zbudovaný po r. 1741, za ním vystupuje do popředí palác Černínský s fasádou Fr. M. Kaňky z r. 1713 a vzadu, s převýšeným patrem, je palác Bylandt-Rheitovský či Harbuval-Chamaré, postavený hr. Schützenym po r. 1700. Vpravo býv. Sněmovna.

208. Sněmovní ulice. Vpravo stará Sněmovna, čp. 176, pův. palác Maxe Thuna, postavený v letech 1696—1720, vyhořelý r. 1794, přičemž zničeny významné fresky J. M. Rottmayera. Krátce před tím tu bylo divadlo Pasq. Bondiniho. Dnešní stav z r. 1801, kdy proměněn ve Sněmovnu, která tu byla i po r. 1918. V pozadí dům U zlaté labutě, čp. 165, 1589, arch. Oldřich Aostalis, stavebník Mich. Lagrand. Obnoven v l. 1958—1959, nejkrásnější renesanční dům Malé Strany.

209. U zlaté studně. Terasovitá restaurace s krásným pohledem na Prahu při starobylém domě téhož jména označeném litinovou deskou s reliéfem Krista u studně od soch. Jos. Malínského z r. 1820.

210. Valdštejnské náměstí. Horní část s domem U tří růží, čp. 163, okolo r. 1600 majetek pověstného komorníka Rudolfa II. Jeronýma Makovského, pod ním palác Ledebourský, do dneš. podoby 1787 arch. Ign. Palliardim přestavěný to palác Novohradských z Kolowrat z r. 1669. Za palácem krásná zahrada (viz obr. 220), dole vlevo palác Auerperský, pův. do 1843 Clary-Aldringenský, vybudovaný po 1751.

211. Valdštejnský palác. 1624—1630. Arch. Andrea Spezza, N. Sebregondi a inž. Giov. Pierroni. Hlavní průčelí vybudované hned po r. 1624 Albrechtem z Valdštejna na místě starého domu Trčkovského, který s dalšími 22 domy, cihelnou a zahradami paláci ustoupil.

206

207

208

209

210

211

212

214

212. Hlavní sál Valdštejnského paláce. 1625—1630. Arch. Andrea Spezza, štukatér a malíř Baccio Bianco. Prostupuje dvěma patry průčelního křídla. Na stropě, v nádherném plastickém štukovém orámování obraz Albrechta z Valdštejna jako boha Marta (kolem r. 1630, opraven roku 1963). Mramorové obložení stěn z r. 1853 od arch. A. Wolfa.

213. Valdštejnská zahrada. 1625—1630. Arch. N. Sebregondi a inž. Giov. Pierroni, od něhož nejspíše projekt saly terreny v ose zahrady. Bronzové sochy jsou odlitky originálů antických božstev od holandského sochaře Adriana de Vries, 1626—1627.

214. Sala terrena Valdštejnské zahrady. 1624—1627. Inž. Giov. Pierroni. Štuky a malby výjevů z Trojské války od B. Bianca, 1627—1630, přemalovány r. 1853.

215. Valdštejnská zahrada. Bronzové skupiny antických božstev, kopie z let 1914—1915 podle originálů Adriana de Vries, které r. 1648 odvezeny jako kořist Švédy a jsou dnes v zahradě král. zámku Drootningholmu.

216. Sochy Adriana de Vries. Valdštejnská zahrada. Kopie podle originálů z let 1626—1627. Před salou terrenou bronzová fontána z r. 1630, na ní kopie Venuše od augšpurského sochaře Benedikta Wurzelbauera z r. 1599, která rovněž r. 1648 odvezena do Švédska, ale kolem r. 1885 zakoupena zpět pro Uměleckoprůmyslové muzeum v Praze a je dnes v Národní galerii.

217. Valdštejnská zahrada. Rybníček. Na rybníčku konal r. 1816 Jos. Božek pokusy s parní loďkou. Na ostrůvku kopie Vriesova Herkula a Najad z r. 1626—1627, odvezených r. 1648 do Švédska. U rybníčka jízdárna, dnes výstavní síň Národní galerie, postavená kolem r. 1630 stav. Nik. Sebregondim. Upravena r. 1955.

213

215

216

217

218

219

218. Palác Ledebourský. Valdštejnské nám. 1787. Arch. Ign. Palliardi. Dnes sídlo kulturních institucí v kompetenci ministerstva školství a kultury. Vnitřek upraven r. 1852 v novobarokním slohu arch. Janem Hegerem.

219. Ledebourská zahrada. Kolem r. 1720. Arch. Giov. Santini. Boční schodiště se sochou Herkula.

220. Ledebourská zahrada. Kolem r. 1720. Arch. Giov. Santini. Od něho i sala terrena s pův. malbami z římské mytologie a vlašských vedut. Na čelní stěně zahradní terasy bývala freska Boj císařských s Turky, kterou vymaloval kolem r. 1730 V. V. Reiner. Dnes na stěně zahrady freska Na paměť osvobození od A. Zábranského. Veřejně přístupná.

221. Valdštejnská ulice. Palác Kolowratský. 1784, arch. Ign. Palliardi. Stavebník hr. Heřman Jakub Černín. Pův. palác Černínský, pak Schaffgotschský, od r. 1886 v majetku Kolowratů. Dnes ministerstvo školství a kultury.

222. Kolowratská zahrada. Okolo r. 1785, arch. Ign. Palliardi. Na horním altánu znaky hr. Heřmana Jak. Černína a jeho choti hr. Schaffgotschové. Veřejně přístupná.

223. Z terasy Kolowratské zahrady. Malá Strana s Dienzenhoferovou kupolí kostela sv. Mikuláše a Petřínem s rozhlednou z r. 1891, zbytkem pověstné Jubilejní výstavy.

220

221

222

223

224

224. Kolowratská zahrada. Okolo r. 1785, arch. Ign. Palliardi. Nejkrásnější malostranská zahrada na úbočí Pražského hradu.

225. Malý Černínský palác. Za palácem Kolowratským. Kolem r. 1770. Postaven Marií Barborou hr. Černínovou. Později spojen s palácem Kolowratským. Dnes budova ministerstva školství a kultury.

226. Palác Fürstenberský. 1743—1747. Postaven neznámým architektem pro Kazimíra hr. Netolického s použitím starého domu Berků z Dubé. Od r. 1822 majetek Fürstenberků, z nichž Karel Egon, člen Královské české učené společnosti nauk, tu měl vzácné sbírky, knihovnu a shromažďoval okolo sebe význačné osobnosti české a německé pokrokové společnosti.

227. Fürstenberská zahrada. Kolem r. 1750. Upravena koncem 19. stol. na místě skládky prken v anglickém zahradním slohu. Poslední ze zahrad na úbočí Pražského hradu.

228. Lužická ulice. Nazvaná podle Lužického semináře (na obr. nárožní dům vlevo), postaveného r. 1726 pro hornosrbské bohoslovce, se sochou sv. Josefa od M. V. Jäckla z r. 1728. V pozadí tzv. Vysoký či Panský dům, čp. 92, pozoruhodná renesanční stavba z 2. pol. 16. stol.

225

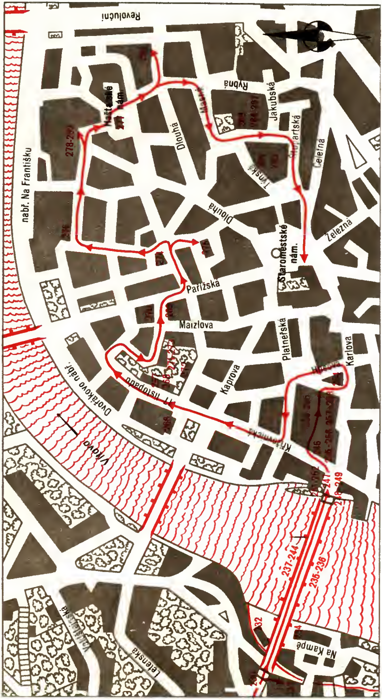
226

227

228

Revoluční
nábř. Na Františku
Rybná
Jakubská
Dlouhá
Celetná
Týnská
Staroměstské nám.
Železná
Pařížská
Platnéřská
Karlova
Kaprova
Dvořákovo nábř.
17. listopadu
Křižovnická
Vltava
237-244
235-236
Na Kampě
Letenská

Mapa III

KARLŮV MOST - ŽIDOVSKÉ MĚSTO 3

Karlův most – Křižovnické nám. – Karlova ul. – Klementinum – nám. Krasnoarmejců – Židovské město – Dušní ul. – Haštalské nám. – Na Františku – Dlouhá tř. – Klášter sv. Jakuba – Ungelt

KARLŮV MOST

je jedna z největších pamětihodností Prahy. Založil jej roku 1357 Karel IV. přibližně na místě dvou starších mostů, z nichž poslední, Juditin, byl postaven kolem roku 1180 a zničen povodní roku 1342. Až do pol. 19. stol. byl Karlův most jediným pražským mostem. Architektem a ředitelem stavby byl císařský umělec Petr Parléř, stavitelem Jan Ortlin z Malé Strany. K správě mostu byl staroměstskou obcí založen zvláštní Úřad mostu Pražského, který fungoval od poloviny 14. stol. do roku 1783. Most byl na svou dobu nejen vynikajícím dílem technickým – je dlouhý 520 m, široký 10 m a na 16 obloucích – ale i významným strategickým objektem, jak svědčí zprávy o bojích, které se tu odehrávaly, i jeho opevnění, které na straně malostranské tvoří stará románská věž z pol. 12. stol. a vedle ní gotická vyšší věž z doby Jiřího z Poděbrad, na straně staroměstské pak Parléřova věž Staroměstská. Ta byla vybudována mezi lety 1380—1400 a patří k nejkrásnějším věžím evropské gotiky. Významná je i její plastická výzdoba, rovněž z huti Parléřovy, zejména sedící postavy budovatelů mostu – Karla IV. a Václava IV. Za bojů se Švédy roku 1648 vzala za své sochařská výzdoba druhé strany věže, avšak v letech 1683—1714 byla tato ztráta vynahrazena kuriózní sochařskou výzdobou vrcholů mostních pilířů, představující 28 soch a skupin světců a světic, hlavně řádových. Na jejím vzniku, který financovali různí feudálové, universita a duchovní řády české, se podílelo na deset nejlepších sochařů té doby v čele s Matyášem Braunem a F. M. Brokoffem, M. V. Jäcklem a O. Mostem. Po kříži, který zde stojí od počátku, je nejstarší bronzová socha sv. Jana Nepomuckého, kterou pro most vytvořil r. 1683 starší Jan Brokoff podle skici vídeňského M. Rauchmüllera. Stala se prototypem nesčetných svatojánských soch po celém světě.

Nejcennějším sochařským dílem na mostě je sousoší sv. Luitgardy, představující světici, které se ve snu zjevil Ukřižovaný a jednou rukou ji objal. Je to první známá práce vynikajícího sochaře českého baroku Matyáše Bernarda Brauna z r. 1710. Sousoší bylo postaveno na náklad plaského opata Evžena Tyttla a předlohou k němu byl obraz malíře J. K. Lišky. Dalším Braunovým dílem z r. 1711 je sousoší sv. Ivona, patrona právníků, které dala postavit právnická fakulta Karlovy university. Z Braunovy dílny vyšla okolo r. 1730 také socha sv. Ludmily se sv. Václavem.

Nejpopulárnější sochou na mostě je Turek, střežící uvězněné křesťany, v sousoší sv. Jana z Mathy, Felixe z Valois a Ivana, jehož autorem je další významný před-

stavitel českého barokního sochařství Ferdinand Maxmilián Brokoff. Dárcem této plastiky, postavené r. 1714, byl hrabě František Josef Thun z Klášterce. F. M. Brokoff je tvůrcem dalších mostních plastik, sousoší sv. Barbory, Markéty a Alžběty (1707), sv. Františka Xaverského (1711), sv. Františka Borgiáše (1710), sv. Vincence Fereiry a sv. Prokopa (1712), sv. Kajetána (1709) a sv. Víta (1714).

Matěj Václav Jäckl dodal pro Karlův most sousoší madony se sv. Bernardem (1709), Madony se sv. Dominikem a Tomášem Akvinským (1708) a sv. Anny (1707). Bohužel povodněmi v 18. a 19. stol. byly zničeny některé z těchto plastik a byly už v pol. 19. stol. nahrazeny akademicky studenými díly bratří Josefa a Em. Maxů a K. Böhma. Přesto jako celek zůstává plastická alej Karlova mostu svou koncepcí i provedením dílem světově ojedinělým.

ŽIDOVSKÉ MĚSTO

od 16. stol. zvané ghetto, vzniklo v souvislosti se vznikem Starého Města, jímž bylo obklopeno, a to z prastaré obchodní osady při hlavním pražském brodu. V tomto městském rámci, v němž byli odděleni zdí s branami, měli Židé vlastní samosprávu. Jejich živobytím byl obchod, hlavně peněžní, jímž si udržovali přízeň panovníků v těžkém existenčním boji s okolním křesťanským obyvatelstvem. Trpěli pogromy a několikrát se musili dokonce vystěhovat. Jejich město bylo spletí uliček s nehygienickými domy, mezi něž renesance a raný barok vtělil několik pozoruhodných patricijských stavení bohatých obchodníků a radnici. V té době zde kvetla věda, která měla vysokou mezinárodní úroveň. Jinak se život soustřeďoval okolo několika synagóg, z nichž hlavní, Staronová, vznikla krátce po založení města v 2. pol. 13. stol. Od pol. 15. stol., když byl v důsledku vzniku Nového Města zrušen hlavní židovský hřbitov, umístěný mimo sídliště, byli Židé nuceni pochovávat své mrtvé na ploše svého města. Za Josefa II. byly přehrady mezi Židy a měšťanskými sousedy zrušeny, avšak teprve revolucí z roku 1848 se Židům dostalo práv občanských a jejich město bylo začleněno do Prahy jako čtvrť zvaná Josefov. Nezměnily se však zdejší stísněné bytové poměry, a proto byla čtvrť po roce 1896 bezohledně asanována. Asanace pozoruhodné starobylé sídliště zničila, zbyl pouze hřbitov, synagógy a radnice. Na místě Židovského města vzniklo nové pseudoslohové zastavění v duchu doby komfortní, avšak umělecky naprosto bezcenné.

Dnes je býv. Židovské město součástí Starého Města pražského, které za svůj vznik i vývoj vděčí právě obchodnímu živlu, který se tu od nepaměti vyskytoval. Vedle Židů to byli kupci z východu, později i Němci a kupci románského původu, kteří měli vliv na stavební vývoj oblasti sousedící s židovskou osadou. Neznámo kdy, snad už v 11. stol. vznikl východně od židovské osady Ungelt, původně výrobní centrum, ale i obchodní středisko a celnice českých panovníků, a severně odtud při staré cestě mezi dvěma pražskými brody osada Němců a sv. Petra na Poříčí. Na jihu od Židů se pak usadili kupci ze západu. Románské kostely, kamenné domy i dvorce vyznačovaly a dodnes ve zbytcích vyznačují prastarý obchodní ráz této části pražského podhradí, která i po založení města v 1. pol. 13. stol. zůstala čtvrtí bohatého obchodního patriciátu. Tehdy se tu usadily městské řehole, z nichž nejvýznamnější byli františkáni Na Františku i u sv. Jakuba, v těsném sousedství Ungeltu.

229

3. PROCHÁZKA

229. Karlův most a Staré Město. Z kostela sv. Mikuláše na Malé Straně. Dole malostranská brána mostu ze zač. 15. stol. a vyšší Mostecká věž z roku 1464. Dominanty Starého Města (odleva): kostel sv. Jakuba (nad ním v mlze Památník na hoře Vítkově), kostel Týnský, Prašná brána, Staroměstská radnice, hvězdárna v Klementinu, kupole křižovníků, Staroměstská mostecká věž, sv. Jiljí, staroměstská vodárna.

230. Malostranské mostecké věže. Hlavní opevnění Malé Strany. Menší věž je románská z pol. 12. stol., renesančně upravená r. 1591. Brána je z doby Václava IV. (kolem r. 1400). Vyšší věž, 1464, Jiří Poděbradský. Pod věží dům U tří pštrosů (U Dundrů), čp. 79, z r. 1597, mal. Dan. Alexiem z Květné, 1606, zvýšený o patro r. 1657. Patřil výrobci pštrosích pér Janu Fuxovi a r. 1714 zde Armén Deodatus Damascen otevřel první pražskou kavárnu. Socha sv. Benicia (jediná mramorová na mostě), 1714, M. B. Mandel, blíže pak sousoší sv. Kajetána, 1709, F. M. Brokoff.

231. Pražský hrad. Z Malostranské mostecké věže. Uprostřed starý hradní palác s renesančními okny z doby Vladislava Jagellonského, pod ním palác Thunský (anglické velvyslanectví), stav. Jan Lurago, 1715—1727.

230

231

232

233

232. P r a ž s k é B e n á t k y . Husté zastavění malostranského břehu a Kampy nad Čertovkou, vzniklé v 17. a 18. stol. a upravené v 19. stol. vytváří stavební konfiguraci podobnou zástavbě skutečných Benátek nad jejich kanály.

233. V e l k o p ř e v o r s k ý m l ý n . 1597—1598. Poslední z rázovitých malostranských mlýnů, původem středověký, od počátku až do doby husitské a pak v letech 1711—1807 majetek maltézského řádu. Dnešní stav renesanční. Vnitřek je po požáru r. 1938. Dnes skladiště. Vzadu zadní barokní křídlo paláce Mettychů z Čečova (viz obr. 179).

234. D ů m U P a n n y M a r i e . Kampa, čp. 514, také U obrázku P. Marie, podle barokního obrázku, který připlul prý k domu po vodě a byl na domě umístěn jako domovní znamení i kultovní předmět a opatřen balkónkem s pěknou mříží z 18. stol.

235. K a r l ů v m o s t . Celkový pohled z Kampy. Zal. r. 1357 na místě mostu Juditina z 2. pol. 12. stol., zničeného r. 1342. Dostavěn poč. 15. stol. Stavitel Jan Ortl, ředitel stavby Petr Parléř. Vzadu Parléřova Mostecká věž a Matheyho kupole kostela křižovníků, 1680—1689.

236. K a r l ů v m o s t . Severní strana. 14. až zač. 15. stol. V popředí socha Bruncvíka (Rolanda) jako symbol práv staroměstských občanů na most a malostranský břeh. Dílo Lud. Šimka z r. 1884. Ostatní sochy na pilířích mostu jsou barokní z přelomu 17. a 18. stol., zčásti vyměněné za sochy bratří Maxů z pol. 19. stol.

235

234

236

237

237. Karlův most. Pohled na polovinuj eho dráhy směrem k Staroměstské mostecké věži. Most je z 2. pol. 14. a zač. 15. stol. Věž je soudobá, sochy barokní z let 1683—1714, zčásti vyměněné v pol. 19. stol. V pozadí průčelí kostela sv. Salvátora v Klementinu a kupole kostela křižovníků.

238. Sv. Jan z Mathy, Felix a Ivan. 1714. Sochař Ferd. Maxm. Brokoff. Prvý světec, zakladatel řádu trinitářů, pečoval o vykupování křesťanů ze zajetí Turků, kteří zde symbolizováni postavou proslulého Turka z Karlova mostu jako strážce vězení. O sochařskou výzdobu mostu se postarali z popudu drobné české šlechty především církevní řehole, universitní fakulty a bohaté panstvo.

239. Sv. Luitgarda. 1710. Sochař Matyáš Braun. První dílo nejslavnějšího sochaře českého baroka, postavené k uctění cisterckě světice opatem plasským E. Tyttlem.

240. Bruncvík. 1884. Lud. Šimek. Náhrada za stejnojmennou sochu z poč. 16. stol., která poškozena bombardováním r. 1648 a 1848 a je od doby postavení dnešní plastiky v lapidáriu Národního muzea (viz obr. 236).

241. Sv. František Borgia. 1710. Sochař Ferd. M. Brokoff. Jedna z nejkrásnějších a nejcennějších plastik mostu představuje čelného světce jezuitského řádu.

242. Sv. František Xaverský. 1913. Kopie Č. Vosmíka podle originálu F. M. Brokoffa z r. 1711. Postavy reprezentující asijské národy nesou na štítě světce, proslulého misionáře křesťanství v Dálném Orientě.

243. Sv. Dominik a Tomáš Akvinský. 1960—1961. Kopie sochařů Bartůňka a Hanzla podle originálu M. V. Jäckla z r. 1708. Po stranách Madony klečí oba zakladatelé řádu dominikánů, jehož pražský konvent dal sousoší zřídit.

238

239

240

241

242

243

244

245

244. Průčelí kostela křižovníků. 1680—1689. Arch. J. B. Mathey, sochy M. V. Jäckl. V popředí na mostě Jäcklovo sousoší sv. Bernarda z r. 1709.

245. Brána Staroměstské mostecké věže. Po r. 1380. Arch. Petr Parléř. Nad branou znaky zemí koruny české a proslulí ledňáčkové, symbol manželky Václava IV. Žofie, v bráně složitá síťová klenba s pův. malbami, restaurována r. 1877 Petrem Maixnerem.

246. Klementinum. Budováno v letech 1578—1730. Do r. 1774 kolej staroměstských jezuitů vystavěná na místě býv. dominikánského kláštera a více než dvaceti měšťanských domů a zahrad. Má tři dvory a zahrnuje tři svatyně: sv. Salvátora, Vlašskou kapli P. Marie a kostel sv. Klimenta. Po zrušení jezuitského řádu tu byl do r. 1928 seminář, od toho roku je tu Státní knihovna. V popředí průčelí kostela sv. Salvátora, 1600—1601, s portikem z r. 1651—1653 se štuky Dom. Galli a sochami Jana J. Bendla z r. 1659. Vedle hlavní portál Klementina od Fr. Carattiho z r. 1653, nad ním deska Ign. Palliardiho na paměť zřízení semináře r. 1783. V pozadí ostatní věže Klementina.

247. Pomník Karla IV. Křižovnické nám. 1848. Sochař Arnošt Hähnel, Drážďany. Železná litina od J. Burgschmidta, Norimberk. Pomník, zdobený na podstavci alegoriemi čtyř fakult, postaven pražskou universitou při jejím 500. výročí (1848).

248. Staroměstská mostecká věž. Asi 1380—1420, arch. Petr Parléř a jeho huť. Nejkrásnější gotická věž ve střední Evropě. Obnovena arch. J. Mockerem v letech 1874—1878. Náměstí před věží zřízeno r. 1848, když tu postaven universitou litinový pomník Karla IV. Na kraji kostel křižovníků od J. B. Matheye, po r. 1680.

249. Sochy Staroměstské mostecké věže. Poslední desetiletí 14. stol. Huť Petra Parléře. Uprostřed sv. Vít jako patron mostu, nalevo Karel IV. (1336—1378) jako císař římský, napravo Václav IV. (1361—1419) jako král německý. Mezi nimi znaky říše a království českého. Nahoře ve spodní části sochy sv. Vojtěcha a Prokopa. Dole znaky zemí říše Karlovy ke konci jeho vlády.

247

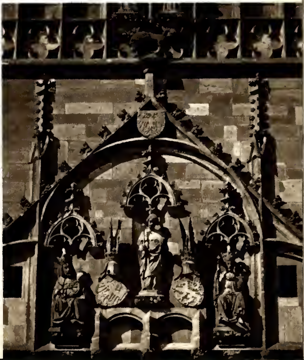

246

248

249

250

251

250. Staroměstská mostecká věž. Asi 1380—1420. Stojí na prvním pilíři mostu, ze strany staroměstské, chrání vstup na most, původně jediný v Praze. Její mostní strana byla r. 1648 za obléhání Starého Města Švédy ochuzena o původní sochařskou výzdobu. Na pilíři mostu je sousoší sv. Iva.

251. Kostel křižovníků. Z portiku kostela sv. Salvátora. 1680—1689, arch. J. B. Mathey. Na atice Hnátkovy kopie soch andělů od M. V. Jäckla. V popředí Bendlovy sochy církevních otců a vázy na portiku z r. 1659. Kostel křižovníků s kostelem sv. Salvátora a Staroměstskou mosteckou věží vytváří malé, ale nejkrásnější náměstí staré Prahy.

252. Kupole kostela křižovníků. Před r. 1689. Arch. J. B. Mathey. Freska Poslední soud od V. V. Reinera z r. 1722—1723. Od něho i obrazy čtyř církevních otců pod kupolí. Freska andělů v kněžišti od J. K. Lišky (1700 až 1707). Vršek hlavního oltáře od M.V. Jäckla, 1707.

253. Kostel sv. Salvátora. Vnitřek. Kdysi hlavní jezuitský kostel v Čechách. Zal. r. 1578 (presbytář), trojlodí vybudováno: dole v letech 1600—1601, nahoře C. Luragem v letech 1638—1640, kupole Fr. Carattim r. 1648. Krásná barokní mříž v popředí je z 2. pol. 17. stol.

254. Kostel sv. Salvátora. Věže při kněžišti z konce 16. stol. dostavěny r. 1714 arch. Fr. M. Kaňkou. Osmiboká kupole od Fr. Carattiho z r. 1648. Dole elipsovitá Vlašská kaple P. Marie z let 1590—1600, snad od stav. Dom. Bossi, na kraji část Kaňkova kostela sv. Klimenta z r. 1711—1715.

255. Dům U zlaté studně. Karlova ul. čp. 175. Pozoruhodný pražský renesanční dům, opatřený r. 1701 štukovými reliéfy patronů proti moru od soch. Jana Oldř. Mayera. Nalevo boční fasáda Klementina od Fr. M. Kaňky z r. 1714—1715. Na ní deska P. Jos. Šafaříka z r. 1926 od L. Šalouna.

256. Karlova ulice. V čele je Vlašská kaple z let 1590—1600, arch. Dom. Bossi, za ní Kaňkova věž kostela sv. Salvátora, před kaplí portikus od arch. Fr. M. Kaňky z r. 1715 s pozoruhodnými mřížovými vraty, napravo kostel sv. Klimenta, 1711—1715, od téhož architekta. Vlevo nárožní dům U zlatého hada, čp. 181, po r. 1714 majetek kavárníka Deodata Damascena; odtud vzniklo mylné tvrzení, že tu byla 1. pražská kavárna.

252

253

254

255

256

257

258

257. Kostel sv. Klimenta. Varhanní kruchta. 1711—1715. Arch. Fr.M. Kaňka, plastiky varhan M. Braun, od něhož i ostatní sochařská výzdoba chrámu, mimořádně slohově jednotného interiéru s freskami J. Hiebla.

258. Marnotratný syn. Kolem r. 1720. Sochař Matyáš Braun. Polychrom. dřevo, výzdoba jedné ze šesti zpovědnic chrámu sv. Klimenta. Patří k vrcholným dílům sochařského expresívního baroka.

259. Býv. refektář Klementina. Kolem r. 1660. Arch. Fr. Caratti. Na čelech sálu, dnes odborné čítárny Státní knihovny, kdysi jídelny jezuitské koleje, zdobené původními štukaturami, obrovské obrazy Svatby v Káni Galilejské a Návštěvy Kristovy u Marie a Marty od jezuitského malíře Kryštofa Tausche z r. 1710.

260. Zrcadlová kaple Klementina. 1724. Arch. Fr. M. Kaňka. Štukatury se zrcadlovými výplněmi od Bern. Spinettiho(?) Nástěnné malby od J. Hiebla(?) Na stěnách dva obrazy V. V. Reinera. Dnes výstavní a koncertní síň.

261. Knihovní sál Klementina. 1727. Arch. Kaňka; malby alegorií věd a umění od Jana Hiebela. Skříně v původním železném zábradlí datovány rokem 1727. Dnes součást Státní knihovny.

262. Matematický sál Klementina. Kolem r. 1730. Arch. Fr. M. Kaňka. Původní štukatury a malby alegorického obsahu z druhé pol. 18. stol. Na barokních a rokokových stolech pozoruhodné stolní hodiny z pol. 18. stol.

263. Hvězdárenská věž Klementina. 1721—1723, arch. Fr. M. Kaňka. Dodatečná úprava 1748. Na vrcholu olověná socha Atlanta s armilární sférou z r. 1722.

259

260

261

262

263

264

264. Klementinum. Z hvězdárenské věže. Vpředu malá věž Klementina, 1721 až 1726, od arch. Fr. M. Kaňky, vlevo kostel sv. Salvátora s Kaňkovými věžemi, 1714, a Carattiho kupolí, v pozadí Staroměstská mostecká věž z konce 14. stol. a kupole křižovníků od Matheye, 1680—1689.

265. Průčelí Klementina. Po r. 1653. Arch. Frant. Caratti.

266. Dům umělců. Nám. Krasnoarmejců. 1876—1884. Arch. Jos. Zítek a Jos. Schulz. Sochy hudebních skladatelů od L. Šimka, Tom. Seidana, B. Schnircha aj. Pův. Rudolfinum, vybudované Českou spořitelnou pro účely hudebních a výtvarných institucí, v letech 1918—1939 sídlo poslanecké sněmovny 1. republiky, dnes koncertní sál a konzervatoř.

267. Uměleckoprůmyslové muzeum. 1897—1901. Arch. Jos. Schulz. Reliéfní výplně B. Schnircha a A. Poppa. Zahrádka před budovou od L. Machoně a A. Müllerové. Budovu postavila Obchodní a živnostenská komora pro muzeum, založené už v r. 1885 a umístěné v Rudolfinu.

268. Ze sbírek Uměleckého průmyslového muzea. Instalace uměleckého řemesla doby raně barokní. Muzejní sbírky obsahují světovou sbírku skla, vynikající sbírku keramiky a porcelánu, krásnou sbírku nábytku, textilií a prací z kovů. V přízemí je veřejně přístupná knihovna.

269. Staronová synagóga. 2. pol. 13. stol. Nejvzácnější památka někdejšího pražského ghetta, významný doklad české raně gotické architektury. Štíty cihlové, ze 14. stol. Okolo přístavky pro ženy, od 14. do 17. stol. Vzadu býv. židovská radnice, čp. 250, v jádru pozdně renesanční stavba z konce 16. stol. v rokokové úpravě arch. Jos. Šlesingera z r. 1763, dnes sídlo Židovské náboženské obce, kdysi sídlo správy Židovského města pražského, vandalsky zničeného tzv. asanací na konci 19. stol. V parku před synagógou bronzová socha Mojžíše od Fr. Bílka (odlitek, 1947).

270. Staronová synagóga. Vnitřek dvoulodní síně s těžkou gotickou klenbou ze 13. stol. Mezi pilíři korouhev, darovaná kolem r. 1650 pražským Židům Ferdinandem III. za pomoc proti švédské invazi.

265

266

268

267

269

270

271

271. Starý židovský hřbitov. Zal. v 1. pol. 15. stol. a rozšiřován postupně do r. 1768. Od r. 1787 se tu nepohřbívá. Je tu asi 20 000 náhrobků, z nichž nejstarší původní Abigdora Kara je z r. 1439. Nejcennější jsou ze 17. stol. V popředí pozdně renesanční tumba proslulého rabína Mordechaje Maizla (†1606). Světová pozoruhodnost staré Prahy.

272. Pinkasova synagóga. Vnitřek. Založena r. 1479 rabínem Pinkasem, rozšířena r. 1535. Tribuna žen z poč. 17. stol. Po druhé světové válce tu zřízen Památník Židů, kteří 1940—1945 padli za oběť nacistickému rasismu.

273. Menora v Pinkasově synagóze. Za svícnem na stěně napsána část řady 77 298 jmen Židů z Čech a Moravy, kteří byli odpraveni za druhé světové války nacisty.

274. Kostel sv. Ducha. Dušní ul. 2. čtvrť 14. stol., částečně zbarokovaný po požáru r. 1689. Gotická jednolodní, původně dvoulodní síňová stavba, kdysi součást kláštera benediktinek (od 1420). Před kostelem socha sv. Jana Nep. od F. M. Brokoffa z r. 1727.

275. Kostel sv. Salvátora. Salvátorská ul. 1611—1614, stav. Jan Kryštof z Graubündenu. Goticko-renesanční stavba pův. německých luteránů, od r. 1626 kláštera paulánů, zruš. r. 1784. Pak tu byla mincovna, od r. 1863 je tu evangelický kostel.

276. Kostel sv. Šimona a Judy. Ulice U milosrdných. 1615—1620, goticko-renesanční, zbarokovaný stavitelem Janem Hrdličkou v pol. 18. stol. pro klášter milosrdných bratří. Dnes skladiště Muzea hl. města Prahy.

272

273

274

275

276

277

278

277. Kostel sv. Haštala. Haštalské nám. 2 pol. 14. stol. Gotická bazilikální dispozice, částečně zbarokovaná po r. 1689 arch. P. Ign. Bayerem. Uvnitř ušlechtilá gotická dvoulodní síň severní boční lodi, v níž je pozoruhodná skupina Kalvárie z okruhu F. M. Brokoffa z r. 1716. V sakristii zbytky gotických nástěnných maleb.

278. Klášter bl. Anežky. Na Františku. Raně gotický stavební komplex vybudovaný králi Václavem I. a Přemyslem II. asi v letech 1234—1280 pro klášter klarisek a přilehlý klášter františkánů, jejichž zakladatelkou a představenou byla sestra Václavova Anežka. Klarisky zde byly do r. 1420 a pak v letech 1627—1782. Poté obydlí chudiny, dnes adaptován pro Národní galerii. Komplex, první gotická stavební památka v Čechách, sestává ze dvou kostelů, sv. Františka a Salvátora, dvou kaplí, sv. Barbory a Magdalény, dvou klášterních stavení, domu představené a hospodářských budov. Na obrázku zřícená loď kostela sv. Františka s věží ze 14. stol. a zachovalým kněžištěm z 13. stol. (vpravo).

279. Triumfální oblouk kostela sv. Salvátora. Detail. Pol. 13. stol. Hlavičky prý představují podobizny král. rodiny Přemyslovců, zakladatelů kláštera. Vynikající památka českého sochařského umění na přelomu románského a gotického období.

280. Kostel sv. Salvátora. Kněžiště. 2. pol. 13. stol. Raně gotická stavba čistého francouzského typu, nejmladší část klášterního komplexu Na Františku. Původně asi kostel mužské františkánské řehole.

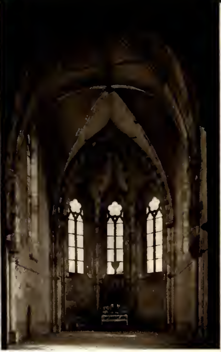
281. Rajský dvůr kláštera Na Františku. Rekonstrukce arch. J. Hizlera z r. 1963—1964 podle pův. nálezů ze 13. stol. Původní obytné stavení ženské řehole kláštera Na Františku.

282. Kostel sv. Salvátora. Kněžiště zevně. 2. pol. 13. stol. Rekonstrukce arch. Ant. Cechnera provedena kolem r. 1900.

283. Dům U zlatého stromu. Dlouhá tř. čp. 729. Renesanční arkádový dvůr z konce 16. stol., upravený r. 1648.

279

280

281

282

283

284

285

284. Kostel a klášter sv. Jakuba. Štupartská ul. Stavební komplex zal. r. 1232 Václavem I. pro řád minoritů, znovu vybudovaný Janem Lucemburským a Karlem IV. v průběhu 14. stol. (do r. 1374), zbarokovaný Janem Š. Pánkem po požáru r. 1689. Vnějšek gotického klášterního ambitu a část kostelního průčelí s reliéfní štukovou skupinou Oslavení sv. Františka Serafínského od sochaře Ottavia Mosta (kolem r. 1695).

285. Kostel sv. Jakuba. 14. stol., zbarokovaný Pánkem. 1689—1702. Detailní úprava a fresky Frant. Vogeta z r. 1736. Hlavní oltář od řezbáře Mat. Schönherra z r. 1739 s obrazem Stětí sv. Jakuba od V. V. Reinera. Po katedrále sv. Víta nejdelší pražský chrám.

286. Náhrobek J. V. Vratislava z Mitrovic. Kostel sv. Jakuba. 1716. Sochař Ferd. M. Brokoff, arch. Jan Bernard Fischer z Erlachu. Mramor a štukovaný kámen. Zesnulý byl nejvyšší kancléř království českého. U jeho nohou Chronos, bůh času. Nejkrásnější náhrobek českého baroka.

287. Hlava J. Vratislava z Mitrovic. Odlitek Brokoffova portrétu.

288. Kostel P. Marie před Týnem. Z nádvoří Týna či Ungeltu. Zde hostovali cizí kupci, a proto tu bývalo vždy veselo (lat. laeta curia-veselý dvůr). Od 14. stol. zde muselo být cleno veškeré do země importované zboží (ungelt). Tato výsada zanikla v průběhu 16. stol. Po zrušení celnice tu byla přádelna bavlny.

289. Nádvoří Ungeltu. Arkády býv. domu Granovských. Po zániku celní povinnosti daroval Ferdinand I. dům výběrčímu Jakubu Granovskému, který ho přestavěl v renesanční palác s chiaroscurovými malbami.

290. Vstupní brána Ungeltu. Zároveň brána domu Granovských. Kolem r. 1560. Průčelí bylo kdysi opatřeno sgrafitovou rustikou. V pozadí průčelí domu U zlatého prstenu čp. 630 z r. 1609.

291. V ambitu kláštera sv. Jakuba. 14. stol., zčásti přestavěn zač. 18. stol. Zejména západní křídlo ambitu, kdysi dvoulodní, na válcových podpěrách, patří k pozoruhodnostem gotické Prahy.

286

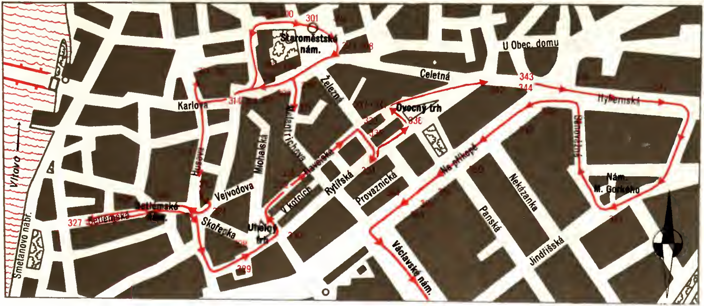

287

288

289

290

291

301
Staroměstské nám.
U Obec. domu
Celetná
343
344
Železná
Karlova
Ovocný trh
Hybernská
Senovážná
Melantrichova
Michalská
Husova
Vejvodova
Havelská
Rytířská
V kotcích
Provaznická
Na příkopě
Nekázanka
Nám. M. Gorkého
Panská
Jindřišská
Václavské nám.
Skořepka
Uhelný trh
299
327
Betlémská
Betlémské nám.
Vltava
Smetanovo nábř.

Mapa IV

STARÉ MĚSTO 4

Staroměstské nám. – Týnský kostel – Malé náměstí – Husova ul. – Betlémské nám. – Uhelný trh – Havelská ul. – Rytířská ul. – Karolinum – Prašná brána – Příkopy

STARÉ MĚSTO PRAŽSKÉ

Zárodkem Starého Města byla prastará trhová osada, vytvořená neznámo kdy na tzv. Židovském povodňovém ostrově u dnešního Domu umělců, kde byl brod, k němuž vedla obchodní cesta od východu. Zde bylo v místech dnešní Široké ulice nejstarší tržiště. Postupem doby se obchodní centrum přesunovalo k jihu na tzv. Slovanský povodňový ostrov, pravděpodobně v souvislosti s vznikem mostu, který původně navazoval na osu Platnéřské ulice. V další etapě se stalo centrem podhradí dnešní Staroměstské náměstí, zřejmě proto, že jím procházela nová komunikace, mířící na celnici v Ungeltě a odtud jednak na nový kamenný most Juditin, který měl přibližně už trasu dnešního mostu Karlova, jednak na ulici zvanou Vyšehradskou· Kolem tohoto obrovitého tržiště a komunikací vzniklo koncem 12. a zač. 13. stol. husté zastavění patricijskými kamennými věžovitými domy, které se odtud rozbíhalo na všechny strany a které už před založením města představovalo se svými třiceti kostely základ skutečného velkoměsta. V letech 1232—1234 bylo na východní straně tohoto sídliště založeno tzv. Havelské město, vlastně druhé tržiště, zevně opevněné a se svobodným obyvatelstvem, které své výhody propůjčilo i starému sídlišti, čímž bylo vytvořeno Staré Město pražské. Jeho střediskem byla rychta (Rytířská ul.) a hlavním farním kostelem sv. Mikuláš, který zprvu sloužil i jako shromaždiště představitelů měšťanstva. Když roku 1338 získali Staroměstští právo radnice, vybudovali si ji na dnešním Staroměstském náměstí, které se tak stalo středem města. Zde pak vznikl nový hlavní kostel P. Marie před Týnem; na náměstí se konaly hlavní trhy, slavnosti i odehrávaly nejpohnutější události českých dějin. Zejména v době husitské a pobělohorské se náměstí krvavě vepsalo do mysli českého lidu. Roku 1784, když byl zřízen magistrát, stala se radnice správním centrem pražské samosprávy a od r. 1861 baštou českého obyvatelstva a politické práce. R. 1948 bylo na náměstí vyhlášeno zřízení lidově demokratického Československa. Avšak Staré Město nebylo jen správním a tržním střediskem Prahy, vyplývajícím z moci a bohatství jeho obyvatel a z toho, že tu v 15. stol. v Královském dvoře sídlili čeští králové. Bylo i střediskem kulturním a duchovním. Zde vznikly ve 13. stol. první kláštery městských řeholí s nádherným klášterem Na Františku, zde založil Karel IV. roku 1348 universitu, zde byla v době husitské konzistoř podobojí, zde se v kapli Betlémské připravovalo husitské revoluční hnutí, zde za protireformace bylo centrum jezuitského řádu v Klementinu. Rovněž první novodobé divadlo, dnešní Tylovo, bylo na Starém Městě. Koncem 19. stol., v období úporných bojů za starou Prahu se jen díky energickému úsilí pokrokových českých intelektuálů podařilo zachránit většinu staré výstavby před kapitalistickým prospěchářstvím a vcelku neporušenou zachovat tuto oblast budoucím generacím.

292

293

4. PROCHÁZKA

292. Staroměstské náměstí. Staroměstská radnice, ze 14.—16. stol., radniční věž z 2. pol. 14. stol. (střecha s ochozem 1946—1947, vzadu Týnský kostel.

293. Staroměstský orloj. Kolem r. 1410 vytvořil orlojník Mikuláš z Kadaně. Kolem r. 1490 orloj zdokonalil mistr Hanuš; opraven v letech 1552—1560 a pak ještě několikrát, naposled po Květnové revoluci 1945, kdy byl poničen nacisty. Gotická architektura a plastika orloje je zčásti z poč. 15. stol., zčásti pozdně gotická, sošky barokní a nové (apoštolové od V. Suchardy, 1948). Kalendářní deska je kopií od J. Čily podle orig. J. Mánesa z r. 1864. Vedle je portál radnice od M. Rejska, kolem r. 1475.

294. Z věže Staroměstské radnice. Pohled na Petřín s rozhlednou z r. 1891. Dole část Klementina s hvězdárnou. Za ní Staroměstská mostecká věž. Staroměstská vodárna z r. 1489, dnes v přestavbě z r. 1885.

295. Z věže Staroměstské radnice. Pohled na býv. klášter servitů se zrušeným kostelem sv. Michala (věž v popředí), gotickou stavbou ze 14. stol., zbarokizovanou arch. Fr. Ign. du Prée kolem r. 1730, vzadu kostel sv. Jiljí, z 1. pol. 14. stol., zbarokovaný r. 1733 Fr. Špačkem.

296. Z věže Staroměstské radnice. Pohled na Melantrichovu ulici a střechy a štíty domů U vola, čp. 426 (vpravo), a Štěpánovský, čp. 478 (vlevo).

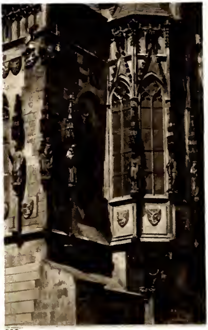
297. Staroměstská radnice. Jižní strana. Dům kramáře Kříže, zakoupený v pol. 14. stol., na něm renesanční okno, 1520—1528. Další dům byl kožešníka Mikše, který obec získala r. 1458 a který má dnes pseudorenesanční fasádu od arch. Ant. Bauma, 1879—1880. Poslední je empírový dům U kohouta, přikoupený r. 1830. Gotická podloubí byla odkryta a zasklena podle projektu arch. P. Janáka kolem r. 1938. Kolmo vystupuje dům U minuty (viz č. 313).

298. Staroměstská radnice. Arkýřová kaple pod věží. Před r. 1381. Rekonstruována po bombardování r. 1945. Foto z doby před zničením. Ušlechtilá gotická stavba se sochami svatých od J. Maxe z poč. 19. stol. a znaky

294

295

296

298

297

299

300

staroměstských patricijů. Na nároží kopie gotické sochy Madony z doby před r. 1380. Vedle kaple stálo hlavní křídlo radnice, nově vybudované arch. P. Sprengerem a H. Bergmannem (1844—1848) v pseudogotickém slohu. Bylo r. 1945 vybombardováno, vypáleno nacisty a poté zbořeno.

299. Kostel sv. Mikuláše. 1732—1735. Arch. Kil. Ign. Dienzenhofer. Sochař Ant. Braun. Původně kláštera benediktinů, dnes církve československé.

300. Kostel sv. Mikuláše. Kupole a klenba kruchty. 1732—1735. Arch. K. I. Dienzenhofer. Nástropní fresky z legendy sv. Mikuláše a Benedikta od bavorského malíře Petra Asama.

301. Pomník Jana Husa. 1915. Sochař Ladislav Šaloun. Odhalen u příležitosti pětistého výročí upálení Husova. V pozadí odleva budovy ministerstva vnitřního obchodu (býv. Pražská pojišťovna) od arch. Osv. Polívky (po r. 1900) s plastikami Fr. Procházky, L. Šalouna a B. Schnircha. Napravo býv. klášter paulánů z r. 1684 — barokní stavba stav. J. Dom. Canevally a J. D. de Barifis, zdobená plastikami řádových světců od M. V. Jäckla (1696). Po zrušení řádu r. 1784 tu byla mincovna.

303. Staroměstské náměstí. Východní strana. V popředí býv. Týnská škola, raně gotická budova z pol. 13. stol. s renesančními štíty benátské formy z 2. pol. 16. stol. Dále nárožní dům U zvonu, v jádře pozdně románský se zbarokovanou gotickou fasádou, na jejímž nároží pravý zvon ze 16. stol. Nakonec vystupuje palác Golz-Kinských, nejkrásnější architektura pražského rokoka z let 1755—1765, postavená Anselmem Luragem podle plánů K. I. Dienzenhofera. Sochy na atice od Ign. Platzera. Uvnitř je grafická sbírka Národní galerie.

302. Kostel P. Marie před Týnem. Průčelí. Budován od r. 1380 (hutí P. Parléře), štít pozdně gotický (1463) se zlacenou sochou Madony z r. 1626, levá věž nově vybudována r. 1835 na místě vyhořelé z let 1463—1466,

301

303

302

304

305

jižní věž z let 1506—1511. Pod kostelem škola Týnská s typickými benátskými štíty, na níž působil jako učitel stavitel a kameník Matyáš Rejsek. Vedle je dům U bílého jednorožce, raně středověký, přestavěný goticky a pak renesančně koncem 16. stol. Trčky z Lípy, s fasádou z 2. pol. 18. stol. a novým patrem z doby kolem r. 1860 na místě zbytečně zničených renesančních štítů.

304. Loubí domů před Týnem. U bílého jednorožce a Týnské školy. První je dvoudílné z 2. pol. 13. a ze 14. stol., druhé je z 2. pol. 13. stol. Loubí bylo zřízeno hned po založení Starého Města za Václava I. a po zřízení výročních trhů na hlavním náměstí jako ochrana pro obchodníky a jejich stánky před nepohodou.

305. Kostel P. Marie před Týnem. Arkády mezi hlavní a severní boční lodí. Zač. 15. stol. U prostředního pilíře kamenný pozdně gotický baldachýn od Matyáše Rejska, zřízený r. 1493 pro hrob biskupa Augustina Luciána z Mirandoly. Dnes je pod ním novogotický oltář sv. Lukáše z let 1847—1852 s malbami Jos. Hellicha. Vpředu oltář Očišťování P. Marie z r. 1675. Na vysokém oltáři vzadu je obraz slavného Karla Škréty Zvěstování P. Marie z r. 1660.

306. Náhrobek Tychona Brahe. V kostele Týnském. Z r. 1601. Nad hrobem, kde je pohřben dánský emigrant a proslulý hvězdář císaře Rudolfa II. V popředí obrovitý barokní cínový svícen (zv. „serafin") z poč. 18. stol.

307. Socha P. Marie v Týně. Na pseudogotickém bočním oltáři v jížní lodi dřevěná gotická plastika z poč. 15. stol., jedna z několika málo kusů zařízení kostela z doby předhusitské.

308. Boční portál Týnského kostela. Kolem r. 1380, huť Petra Parléře. V ostění konzoly a baldachýny pro sochy a reliéfy tympanonu, představující výjevy z Utrpení Kristova, vytvářejí tu portál velkého katedrálního formátu.

309. Jižní strana Staroměstského náměstí. Domy v jádře raně gotické, jejichž přízemí se mnohde dodnes zachovala jako sklepní prostory (ve 13. stol. po zřízení jezů byl zvýšen terén náměstí asi o 5 m), čímž pův. přízemí bylo skutečně pohřbeno s novějšími fasádami většinou z 18. stol. Takový je i nárožní dům U vola, se sochou sv. Josefa od L. Widmana z doby kolem r. 1760 a strmým raně barokním štítem ze 17. stol. Za ním průčelí býv. kláštera servitů s mohutnou fasádou od Fr. I. du Prée, kolem r. 1740. Za domem věž býv. servitského kostela sv. Michala.

306

307

309

308

310

311

310. Staroměstská radnice. Pohled z Melantrichovy ulice. Na nároží gotické loubí domu kdysi Štěpánovského z 15. stol. Melantrichova ulice je zvána podle pražského tiskaře Jiřího Melantricha z Aventina, který tu měl dům U dvou velbloudů, post. r. 1563, stavební klenot renesanční Prahy, vandalsky zbořený r. 1895.

311. Dům U dvou zlatých medvědů. Nároží Melantrichovy a Kožné ulice. Renesanční, r. 1683 a 1750 zbarokovaný dům, v němž se narodil „zuřivý" reportér E. E. Kisch (viz desku od Břet. Bendy), má nejkrásnější renesanční domovní portál v Praze z konce 16. stol.

312. Jižní strana Staroměstského náměstí. Domy: Štěpánovský, U vola, klášter servitů a dům (s restaurací) U zlatého anděla. Socha sv. Floriána od Ign. Platzera na nároží. Na dům navazuje vysoký a dlouhý nadační dům Richterův, čp. 459 (viz Malé náměstí, č. 314).

313. Dům U minuty. Přilehlý k Staroměstské radnici. Renesanční fasáda gotického domu je zdobena sgrafity, představujícími výjevy antické i biblické a alegorie Ctností z poč. 17. stol. Na nároží je socha lva z konce 18. stol. z doby, kdy tu byla lékárna U bílého lva.

314. Malé náměstí. Odděleno ve 13. stol. od tržiště vestavěním bloku domů (pozd. Staroměstské radnice a domů přilehlých). Uprostřed železná kašna s renesanční válcovou mříží z r. 1560, oprav. letech 1876—1878 J. Duffem. Nalevo je nároží domu „Pezoltovského", čp. 4, s pozdně renesanční fasádou se zbytky sgrafit z konce 16. stol. Za kašnou je Richtrův dům, čp. 459, vystavěný v 18. stol. s krásným klasicistním portálem z r. 1798 od kam. Jana Krannera.

315. Malé náměstí. Kašna z r. 1560 na pozadí (zleva) domu Richterova a domu U lilium, čp. 458, v němž už koncem 14. stol. byla lékárna Onoforova, dole gotický (kolem r. 1400) obchodní výklad, nedávno rekonstruovaný.

316. Malé náměstí. Jižní strana s domy: Richtrovým, U lilium a U zlaté koruny, v němž je dnes Středisko státní památkové péče hl. m. Prahy.

312

313

314

315

316

317

318

317. Husova ulice. Jedna z nejstarších komunikací pražských, lemovaná domy založenými už ve 12. a 13. stol. (jejich zbytky ve sklepích novější gotické až barokní zástavby). Takový je původ domu čp. 229 s renesančními štíty benátského typu ze 16. stol. a lichou cihlovou arkádou baltského typu z 15. stol. v patře. Dále dům U zlatého tygra s plzeňskou pivnicí.

318. Husova ulice. Naproti domu čp. 229 (viz obr. 317) je palác Clam-Gallasovský. Nejvýznamnější palác pražského baroka, dílo císařského vídeňského architekta Jana B. Fischera z Erlachu z let 1713—1719. Sochař Matyáš Braun. Stavebník: císařský vyslanec v Londýně a pozdější místokrál v Neapoli Jan V. Gallas.

319. Portál Clam-Gallasova paláce. Vynikající složkou stavby je tu plastická výzdoba, organicky začleněná do architektury, zejména do dvou portálů, jejichž nosné části představují místo sloupů sochy Herkulů, dílo Matyáše Brauna, od něhož i vázy, reliéfy na fasádě a který dodal i Tritona na kašnu a 13 soch na atiku paláce. Zbytky těchto soch jsou dnes v Národní galerii v Praze. V pozadí zadní průčelí Klementina (viz obr. 246) od F. M. Kaňky a K. I. Dienzenhofera z doby kolem r. 1730.

320. Hlavní portál Clam-Gallasova paláce. Podle námětu J. B. Fischera z Erlachu provedla huť Matyáše Brauna kolem r. 1714. V pozadí Tritonova kašna v nádvoří paláce, rovněž od Brauna. Pozoruhodné jsou výplně pod Herkuly portálu, představující činy Herkulovy, dokonalá ukázka vrcholně barokního názoru na iluzívní funkci reliéfu.

321. Schodiště Clam-Gallasova paláce. Kolem r. 1727—1730. Projekt J. B. Fischera z Erlachu, plastiky z huti M. Brauna. Na klenbě freska Triumf Apollonův od Carla Carlone.

322. Kostel sv. Jiljí. Husova ulice. 1339—1371. Trojlodní vznosná síň kapitulního kostela s dvěma průčelními věžemi, postavená pražskými biskupy Janem IV. a Arnoštem z Pardubic, stala se v 17. stol. svatyní dominikánského kláštera a byla v letech 1733—1735 zbarokována stav. Fr. Špačkem, přičemž vzniklo vynikající zařízení s plastikami M. Schönherra, J. A. Quitainera a F. Weise. Na klenbě fresky V. V. Reinera (který je zde pohřben).

319

320

322

321

323. Staroměstské střechy. Z věže kostela sv. Jiljí z Husovy ul. Prejzové barokní střechy na strmých krovech staré gotické formy, převýšené chrámem P. Marie před Týnem a vzadu věžemi chrámu sv. Jakuba.

323

324. Dům U Vejvodů. Jilská ulice, čp. 353. Renesanční dům ze 16. stol., v 17. stol. majetek proslulého pražského primátora Mikuláše Turka a v 18. stol. primátora Jana Vejvody (znak nad portálem), patří k nejmalebnějším měšťanským domům pražským. R. 1908 rekonstruován arch. Jos. Fantou.

325. Betlémská kaple. Novostavba arch. Jarosl. Fragnera z let 1950—1953 podle nákresů pův. kaple, zbudované po r. 1361 kramářem Křížem a Hanušem z Mühlheimu pro výhradně české bohoslužby a zbořené r. 1786. Správcem kaple a kazatelem tu byl od r. 1402 do r. 1415 Mistr Jan Hus.

326. Dům U Halánků. Betlémské nám. čp. 269. Původně pět gotických domů, spojených v celek kolem r. 1600 a zbarokovaných koncem 18. stol. Byl majetkem cestovatele a pokrokového politika Vojty Náprstka, který tu vybudoval velkou knihovnu a r. 1862 i průmyslové muzeum všeobecného národopisu. Pro ně byla vybudována r. 1886 zvláštní budova (za domem). Muzeum je dnes součástí Národního muzea v Praze.

327. Kaple sv. Kříže. Ul. Karolíny Světlé. Románská rotunda z konce 11. stol., zachráněná před zbořením a obnovená z podnětu Jos. Mánesa a F. Mikovce arch. Ign. Ullmannem v letech 1864—1865. Uvnitř gotické nástěnné malby ze 14. stol. a nové vybavení od členů Umělecké besedy z doby obnovy kaple. Litinová pseudorománská mříž okolo rotundy z křivoklátských hutí podle nákresu Jos. Mánesa.

328. Mozartův dům. Uhelný trh, čp. 420. Koncem 18. stol. patřil známému skladateli F. X. Duškovi a jeho choti, majitelům Bertramky a hostitelům W. A. Mozarta, který tu r. 1787 bydlil. Na paměť toho je tu deska.

329. Kostel sv. Martina ve zdi. Název podle toho, že od 13. stol. stál při staroměstské hradní zdi. V jádře románská stavba z 1. pol. 12. stol., původně farní kostel vesnice Újezdu, přestavěný goticky v 2. pol. 14. a v 15. stol. R. 1419 tu poprvé podáváno podobojí. R. 1787 byl zrušen a proměněn ve skladiště a krámy. Rekonstruován v letech 1905—1906 arch. K. Hilbertem. Dnes svatyně českobratrské církve evangelické.

324

325

326

328

327

329

330

331

330. Uhelný trh. Uprostřed od r. 1951 tzv. Wimmerova kašna, zřízena r. 1797 k výzdobě Nových alejí (Národní třídy) podnikatelem Jakubem Wimmerem. Sochař Frant. X. Lederer. V pozadí renesanční domy Rytířské ul., zbytky domovní řady, která zničena při asanaci r. 1893.

331. Havelská ulice. Část někdejšího tržiště tzv. Havelského města, založeného r. 1232 z pověření Václava I. mincmistrem Eberhardem. V 15. stol. rozděleno rozsáhlé tržiště stavbou kotců ve dvě poloviny, dnešní ulici Rytířskou a Havelskou (křesťanský Tandlmark). Proto má severní strana ulice loubí, dodnes zčásti gotické, a honosné měšťanské domy, z nichž nejcennější jsou domy čp. 510, U Bruncvíka, s renesančními okny z pol. 16. stol. (před r. 1534 Jana Hlavsy z Liboslavě), a čp. 511, U zlaté váhy, s raně barokní fasádou ze 17. stol. (v 1. pol. 16. stol. cestovatele O. Prefáta z Vlkanova).

332. Loubí v Havelské ulici. Část s gotickou žebrovou klenbou je v domě U Bruncvíka. Za ním je vidět zbytek gotického loubí domu U zlaté váhy.

333. Kostel sv. Havla. Založen r. 1232 jako farní tzv. Havelského města. Přestavěn ve 14. stol. Z té doby jsou boční lodi, zatímco hlavní prostora a věže byly zbarokovány kolem r. 1670, když se kostel stal svatyní kláštera karmelitánů (zrušen r. 1786). Zvlněné průčelí přistavěno v letech 1722—1727 stavitelem P. I. Bayerem. V chrámu byl r. 1674 pohřben slavný český malíř Karel Škréta. Napravo budova Gottwaldova muzea.

334. Rytířská ulice. Dříve zvaná Královská, kdysi ústřední prostor tzv. Havelského města. Nalevo býv. palác Hrobčických z 2. pol. 17. stol. (snad od Fr. Carattiho) a dále dům U zlatého kola, který přestavěn do dnešní podoby kolem r. 1780, kdy tu byl hotel. Později patřil mecenáši Wimmerovi. Vzadu je nárožní dům Stará rychta, postavený už r. 1232 jako sídlo královského rychtáře; dnešní stav domu je z konce 18. stol. od arch. Palliardiho. Uvnitř zbytky Havelské hradební brány ze 13. stol.

335. Ústav dějin KSČ. Býv. klášter karmelitánů u sv. Havla z r. 1671. Arch. Dom. Orsi a Martin Lurago. R. 1938 adaptován arch. J. Rösslerem, kdy tu byla zřízena prominentní kavárna, po r. 1948 znovu pro Ústav dějin KSČ. Vpředu nároží Muzea Kl. Gottwalda, pův. Městská spořitelna od arch. Ant. Wiehla z let 1892 až 1894.

336. Tylovo divadlo. 1781—1783. Arch. Ant. Haffenecker a hr. Künigl. Postaveno nákladem hr. Nostice, později vydržováno českými stavy (odtud Sta-

332

333

335

336

334

337

vovské). Až do r. 1920 tu hráno německy s výjimkou r. 1795 a dvacátých let 19. stol. R. 1787 tu byla premiéra Mozartova Dona Juana, v letech 1813—1816 tu byl ředitelem opery skladatel K. M. Weber.

337. Karolinum. Různorodý komplex budov od gotiky až do 19. stol. Od r. 1611 ústředí Karlovy university, vyrostlé okolo někdejšího domu patricije Rothléva, který Václav IV. r. 1383 daroval Karlově universitní koleji. Objekt se měnil přestavbami i přístavbami, hlavně barokizací arch. Fr. M. Kaňky r. 1718. Po stavebním průzkumu je od r. 1946 Karolinum adaptováno soudobě pro účely university arch. Jarosl. Fragnerem. Na obr. Kaňkův hlavní portál z r. 1718 a vzadu gotické loubí nesoucí aulu.

338. Karolinum. Arkýř kaple. Kolem r. 1370. Nejzachovalejší část původního Rothlévova domu, významný doklad pražské architektury vrcholně gotické. Vpředu Kaňkou upravená vysoká okna universitní auly.

339. Karolinum. Gotické síně. Kolem r. 1370. Prostory pův. domu Rothlévova, od r. 1383 majetek Karlovy koleje. Rekonstrukce z doby po r. 1934.

340. Velká aula Karolina. Gotický prostor 14. stol., upravený v letech 1946 až 1950 podle projektu arch. Jarosl. Fragnera. Na stropním závěsu kovové znaky českých zemí podle návrhu prof. J. Laudy. V čele gobelín představující Karla IV. před sv. Václavem od Vl. Sychry, socha Karla IV. od K. Pokorného. Na varhanní kruchtě malby od Sychry.

341. Karolinum. Nosná žebra arkýřové kaple. Kolem r. 1370. Arkatury vysloveně dekorativního charakteru, jimiž se zakrývá tektonická funkce žeber, signalizující nástup pozdní gotiky v českém umění doby Karlovy.

342. Palác Pachtů z Rájova. Celetná ulice. 1759, stavební úpravy v r. 1784, arch. Fr. C. Heger. Na místě někdejší mincovny z r. 1539, postaven mincmistrem hrabětem Frant. Pachtou. Dnes soudní budova. Ve 14. stol. tu býval dům patricijské rodiny Velfloviců, který r. 1409 získal Václav IV. a připojil k svému sídelnímu dvorci, který ležel naproti (viz ul. Králodvorská). Z r. 1759 je mohutný portál, jehož balkón nesou figury čtyř horníků od Ign. Platzera st.

338

339

340

341

342

343

343. Prašná brána. Po r. 1475. Stavitel a kameník Matěj Rejsek. Rekonstrukce z let 1875—1886 od arch. Jos. Mockera, obnova v letech 1962—1963. Nejozdobnější dílo české pozdní gotiky a monumentální vstup do Starého Města, postavený jako část jeho opevnění a králova dvora na místě brány „Odrané“ z 1. pol. 13. stol. „Prašná“ se jmenuje od konce 17. stol., kdy tu bylo skladiště střelného prachu.

344. Z Prašné brány. Staré Město převýšené chrámem P. Marie před Týnem z konce 14. a 15. stol., v pozadí Pražský hrad.

345. U hybernů. Nám. Republiky. Dům výstavních služeb. V jádře raně barokní kostel kláštera irských (Hibernia) františkánů z let 1652—1659, který po zrušení r. 1786 byl proměněn v celnici a dostal v letech 1808—1811 nové empírové fasády od arch. Jiřího Fischera. V letech 1940—1942 upraven arch. J. K. Říhou ve výstavní budovu.

346. Státní banka. Příkopy. 1935—1938. Arch. Frant. Roith. Postavena na místě starší (1898—1901) budovy Živnostenské banky, z níž na dnešní novostavbě zachována bronzová figura Génia se lvem od Ant. Poppa. V 1. pol. 19. stol. zde stály prominentní hotely U modré hvězdy, kde bydlel Fr. Chopin (viz deska na bance) a kde byl r. 1866 podepsán Pražský mír, a U černého koně, kde bydlíval Fr. Liszt. Napravo budova Obecního domu, 1906—1911, od arch. Ant. Balšánka a Osv. Polívky, nejokázalejší projev pozdní secese v Praze. Uvnitř Smetanova síň s plastikami L. Šalouna a malbami K. Špillara, největší koncertní sál pražský.

347. Hybernská ulice. Jedna z prvních dlážděných ulic v Praze (hned po založení Nového Města r. 1348), zvaná proto původně Dlážděná. Spojovala dvě brány, Prašnou a Horskou (Kutnohorskou). Ulice paláců. Vpravo býv. palác Kinských, dnes Muzeum Vl. I. Lenina, barokní, Fr. Hegrem r. 1798 upravená stavba, kterou r. 1907 koupilo Dělnické družstvo. R. 1912 zde řídil Lenin VI. všeruskou konferenci sociál. demokratické strany. Proto tu v letech 1950—1952 zřízeno Leninovo muzeum. Vzadu palác Swerts-Sporkův, přestavba Ant. Haffeneckera a Ign. Palliardiho z konce 18. stol., s plastikami Ign. Platzera.

348. Kostel sv. Jindřicha. 2. pol. 14. stol. Gotická síňová stavba, zevně regotizovaná Jos. Mockerem r. 1875, uvnitř částečně zbarokovaná v letech 1737—1741. Několik pozoruhodných obrazů od Škréty, J. Heinsche a Reinera. Vpředu zvonice z let 1472—1476.

344

345

346

347

348

349

349. Příkopy. Jedna z hlavních tříd pražských, z r. 1760, na místě zasypaného hradebního příkopu ze 13. stol. mezi Starým a Novým Městem. V době barokní vyvstalo na jeho novoměstské straně několik pozoruhodných paláců. K nim patří i Slovanský dům, pův. palác Vernierovský, pak Vršovců, kteří prý tu měli krásnou galerii. Do dnešní podoby přestavěn arch. Fil. Hegrem r. 1797. Uvnitř kulturní a společenské středisko zřízené po r. 1945 (ve válce smutně proslulé německé kasino). Dále je vysoká stavba býv. Zemské banky z let 1894—1896 od Osv. Polívky, s mozaikami podle kartónů Mik. Alše na fasádě.

350. Kostel sv. Kříže. Příkopy. 1816—1824. Arch. Jiří Fischer. Empírová stavba, původně konventu piaristů, který je za kostelem v Panské ulici.

351. Příkopy. Směrem k domu U hybernů. Napravo býv. školní budova piaristů, 1816—1824, zvýšená r. 1864, vzadu obě budovy býv. Zemské banky (v první, 1911—1912, je dnes Čedok, v druhé, 1894—1896, je Investiční banka) obě od arch. Osv. Polívky. Nalevo vystupuje budova restaurantu Moskva, upravená arch. E. Linhartem a J. Kadeřábkem.

352. Palác Sylva-Taroucca. 1747—1751, arch. Kil. Ign. Dienzenhofer. Postavil kníže Ottavio Piccolomini. Dnes budova Klubu zaměstnanců ve školství a kultuře s restaurací Savarin. Ušlechtilý barok s plastikami Ign. Platzera st., uvnitř zdoben rokokovými štukaturami a nástěnnými malbami. Vlevo Dětský dům, 1927—1928, arch. Ludv. Kysela, pro dnešní účely adaptovaný r. 1950.

353. Nádvoří paláce Sylva Tarouccovského. 1747—1751. Palác má tři dvory, vesměs ušlechtile provedené podle návrhu Dienzenhoferova.

354. Příkopy. Směr k Můstku. Napravo pozoruhodná budova Státní banky, jedna z prvních moderních architektur v Praze z r. 1908 od arch. Jos. Zasche s plastikami Fr. Metznera. Na rohu Můstku, v místech, kde býval od 13. stol. skutečný most přes hradební příkop, je barokní dům Velký úl, čp. 378, z konce 18. stol. od arch. Zach. Fiegerta. V těchto místech je střed tzv. Zlatého kříže, centrum a hlavní obchodní tepna Prahy.

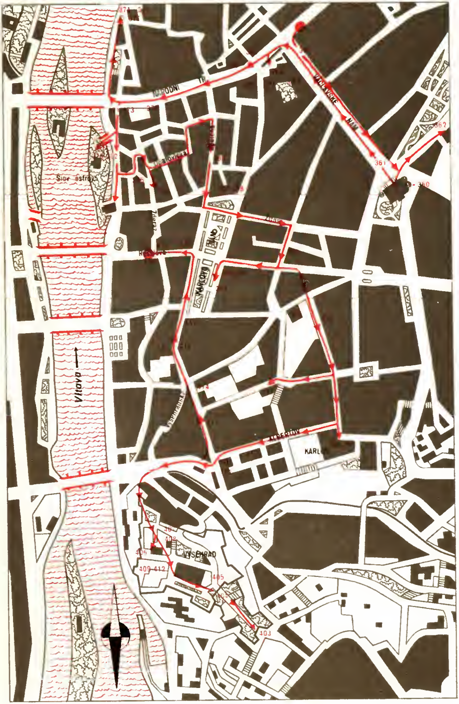

350

351

352

353

354

NÁRODNÍ
VÁCLAVSKÉ
NÁM.
Slov. ostrov
Vltava
KARLOVO
NÁM.
VYŠEHRAD
KARL
362
361
350
403
405
406
409-412

Mapa V

NOVÉ MĚSTO – VYŠEHRAD 5

Václavské nám. – Jungmannovo nám. – Národní tř. – Smetanovo nábř. – Slovanský ostrov – Spálená ul. – Karlovo nám. – Sv. Štěpán – Kateřinky – Karlov – Na slupi – Vyšehrad – Resslova ul.

NOVÉ MĚSTO

založil Karel IV. roku 1348 kvůli pražské universitě, neboť sem byly přestěhovány živnosti a řemesla rušící klid. Byly sem pojaty prastaré osady, které ležely v této svahovité oblasti podél Vltavy, jako Poříčí, Chudobice, Opatovice, Rybníček i Zderaz, Podskalí a Psáře. Výstavba byla důmyslně promyšlena a patří k vrcholným dílům středověkého urbanismu. Přesně byl rozvržen půdorys s třemi rynky, Senným (Gorkého nám.), Koňským (Václavské nám.) a Dobytčím (Karlovo nám.). Na ně navazovala síť ulic, jejichž zastavění bylo hmotově i výškově stanoveno a časově přesně terminováno. Tato urbanistická soustava, symetrická a stavebně jednotvárná v přízemních prostých domech s hrazděnými štíty či patry, byla umocněna dominantami kostelů i klášterů, v nichž Karel dal průchod své touze mít v Praze všechny typy kostelních staveb, jaké znala křesťanská liturgie. Baziliky, stejnolodní síně i centrály, důmyslně situované na výškově exponovaných místech, vysoko čněly nad městskými domy a nad obvodem kamenné hradby s branami, vytvářejíce dojem pohádkové krásy. Nové Město mělo v protikladu k Starému řemeslnické osídlení, s obyvatelstvem ryze českým a méně mohovitým, což se projevilo i jeho revolučním duchem v období husitského hnutí. Revoluční sklony se tu projevovaly až do nové doby (události z roku 1848 i 1948). To již město ztratilo dávno svou samostatnost (1784) i svůj starobylý charakter, v němž gotiku nahradila renesance a barok zásahem zatím zbohatlého měšťanstva a podnikavých architektů a umělců zde usazených. V 2. pol. 19. stol. se sem ze Starého Města přesunulo těžisko obchodu, který kořistnicky využil středověkých parcel k výstavbě budov obchodních, činžovních i veřejných. Zůstaly tu jen kláštery, namnoze zrušené, kostely a nemnoho stavebních památek civilních.

VYŠEHRAD

památná pražská čtvrť, opředená pověstmi o Libuši a prvních Přemyslovcích, vznikla z knížecího hradiště, založeného někdy v 2. pol. 10. stol. Vrcholem slávy Vyšehradu byla doba Vratislava I., který ho přestavěl z kamene, zřídil zde kapitulu, postavil tři kostely a učinil na čas hlavou českého státu. Rovněž Karel IV., který navazoval na tradici Přemyslovců, povznesl význam Vyšehradu, začleniv jej do programu korunovace českých králů a přestavěv jej do gotických forem jako okrajovou stavební dominantu Nového Města. V husitské době byl Vyšehrad, opora Zikmundova vojska, dobyt, pobořen a na čas opuštěn. V druhé pol. 15. stol. jej osídlili drobní řemeslníci a osada se stala městem hory Vyšehradu. V pol. 17. stol. však bylo město zrušeno, aby učinilo místo barokní citadele, která tu ponechala jen kostel a kapitulní domy. Obyvatelstvo se přestěhovalo pod horu na severní svah. Roku 1866 byla citadela zrušena a kapitula dala v duchu dobového romantického nadšení, navazujíc na místní pověsti, podnět k založení národního pohřebiště, zatímco město pod horou bylo roku 1883 připojeno k Praze jako VI. čtvrť.

355

5. PROCHÁZKA

355. Václavské náměstí. Původně koňský trh, zřízený Karlem IV. r. 1348 napříč celou šířkou Nového Města pražského jako tržiště i jako strategická komunikace mezi opevněním Starého Města uvnitř a fortifikací Města Nového zevně. Ve středověku se tu prodávali koně i obilniny. Od r. 1848 dnešní název na pamět patrona země knížete Václava, jehož pomník zde byl postaven už r. 1680 (dnes je na Vyšehradě). U jeho sochy konány v revoluci r. 1848 tři národní mše. R. 1918 proklamováno na náměstí zřízení Československé republiky a r. 1948 zde vyhlášeno vítězství dělnické třídy a zřízení lidově demokratického Československa. Zároveň hlavní tepna Prahy, lemována obchodními domy, hotely, peněžními ústavy. Uzavřeno je budovou Národního muzea.

356. Národní muzeum. 1885—1890. Arch. Josef Schulz. Plastiky Čechie a českých řek na rampě jsou od Ant. Wagnera. Budova muzea je typickou ukázkou české novorenesance, inspirované v tomto případě vzory francouzského klasicismu.

357. Václavské náměstí. Pohled z rampy Národního muzea s Čechií v popředí. Pod rampou pomník sv. Václava od J.V. Myslbeka, 1912—1924.

358. Národní muzeum. 1885—1890. Do středu hlavního průčelí vložil architekt muzea Jos. Schulz Panteon vyvršený kupolí, obklopenou alegorickými skupinami Boh. Schnircha. Je to typická pražská dominanta.

359. Schodiště Národního muzea. 1885—1890. Impozantní prostor vytvořený Schulzem po vzoru velkých muzejních budov světových, na stěnách za arkádami zdobený 16 obrazy českých hradů od Julia Mařáka. Národní muzeum, největší muzejní ústav československý, obsahuje 13 oddělení, jejichž sbírky postihují veškerou rozmanitost československé přírody, dějin i kultury v rámci světovém.

360. Panteon Národního muzea. Síň věnovaná památce velkých osobností českého lidu. Arch. Jos. Schulz; historické malby od V. Brožíka a Fr. Ženíška. Bronzová poprsí vynikajících osobností české národní minulosti od předních sochařů.

356

357

358

359

360

361

362

361. Pomník sv. Václava. 1912—1924. Sochař J. V. Myslbek, arch. Al. Dryák. Kolem čeští patroni, sv. Ludmila, Prokop, Anežka a Vojtěch.

362. Budova Národního shromáždění. 1936—1938. Arch. Jaroslav Rössler. Původně peněžní burza, dnešní funkci má od r. 1945, kdy uvnitř pro tento účel adaptována. Vzadu Smetanovo divadlo. 1886—1887, od vídeňských architektů Fellnera a Hellmera. Plastiky průčelí od Menzela a Th. Friedla. Původně divadlo pražské německé menšiny.

363. Františkánská zahrada. Při dolní části Václavského náměstí. Až do r. 1950 nepřístupná zahrada kláštera františkánů, ovládána býv. františkánským kostelem P. Marie Sněžné, nejvyšší pražskou svatyní.

364. Kostel P. Marie Sněžné. 2. pol. 14. stol., přestavěn (průčelí, klenba) po r. 1606. Založen r. 1347 Karlem IV. pro klášter karmelitánů na pamět královské korunovace. Postaven toliko chór a zevní stěna jižní boční lodi. Zde působil Jan Želivský, původce husitského revolučního hnutí.

365. Jungmannovo náměstí. Nazváno podle českého buditele a profesora Jos. Jungmanna, který zde nedaleko (v čp. 749 v Jungmannově ul.) bydlel a jehož pomník od arch. Ant. Barvitia a sochaře Lud. Šimka z r. 1878 tvoří střed prostranství. Vzadu budova Adrie, pův. palác pojišťovací společnosti Riunione adriatica, postavený na námět severoitalské renesance arch. P. Janákem a Jos. Zaschem 1923—1925, zdobený plastikami J. Štursy, O. Guttfreunda, B. Kafky, K. Dvořáka. V paláci je divadlo Laterna magica, zařízené arch. Cubrem, Hrubým a Pokorným.

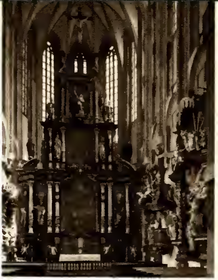
366. Jungmannova ulice. Vlevo palác Adrie, v průhledu obchodní dům Perla od arch. Kohna z let 1930—1931, uzavírající ul. 28. října.

367. Pohled z obchodního domu Perla. Směr: Jungmannova ulice, v níž v čp. 749-32 žil a r. 1847 zemřel buditel Josef Jungmann. Na rohu budova Pragoexportu, 1931, od arch. Kam. Roškota a Fr. Lehmana. Za ní Kotěrovo Mozarteum z r. 1911, jedna z prvních moderních architektur pražských.

368. Pohled z Perly na Staré Město pražské. V popředí barokní věže kostela sv. Havla z 2. pol. 17. stol., za nimi průčelí Týna z 15. stol. a vpravo věže kostela sv. Jakuba (14.—17. stol.).

363

364

365

366

367

368

369

370

369. Platýz na Národní třídě. 1817—1825, arch. Jindřich Hausknecht. Jeden z prvých pražských činžovních domů, přestavěný z renesančního paláce Plateyzů z Plattensteinů podnikatelem J. Wimmerem; kdysi nejvýnosnější budova pražská. Restaurován v letech 1938—1939 arch. Fr. Krásným. Uvnitř sídlo Fondu čs. výtvarných umělců a prodejny i výstavní síně výtvarného umění. Národní třída, původně příkop mezi Starým a Novým Městem, vytvořena po r. 1781 a podle dvojí aleje lip zasazených zde r. 1788 nazvána původně V nových alejích, později Ferdinandova; dnešní pojmenování od r. 1918.

370. Klášter voršilek. 1674—1678, kostel 1702—1704, arch. Marc. Ant. Canevalle. Fasáda kláštera upravena r. 1881. Na průčelí kostela plastiky Fr. Preisse, před ním sousoší sv. Jana Nep. od Ign. Platzera st. z r. 1747. Kostel má uvnitř fresky Jana J. Steinfelse z r. 1707, krásné barokní zařízení s plastikami Preissovými a obrazy od P. Brandla, J. R. Bysse a Jana Kř. Lišky.

371. Národní divadlo. 1868—1881, arch. Josef Zítek a Josef Schulz. Vrcholné dílo české architektury 19. stol. a vrcholná divadelní scéna česká. Na atice lodžie sochy Apollona a Múz od Boh. Schnircha, od něhož jsou i bronzové Trigy na pylonech. V lodžii obrazy Pěti písní od Jos. Tulky.

372. Národní divadlo. Postaveno nad tokem Vltavy na prostranství býv. solnice, těsně před starší budovou tzv. Prozatimního divadla z r. 1862, která r. 1881 pojata Schulzem do dnešní stavby (zadní část divadla do Tylova nám.). Boční fasády ukazují vliv benátské renesance na koncepci obou českých autorů stavby.

373. Foyer Národního divadla. Zítkova architektura má na stěnách obrazy Život, Mýtus, Národní zpěv a Historie od Mik. Alše a Fr. Ženíška. Od Alše je i cyklus 14 lunetových obrazů na téma Má vlast z r. 1878, od Ženíška pak malba stropu představující Úpadek, Vzkříšení a Zlatý věk umění. Na konzolách bysty osobností zasloužilých o divadlo od předních sochařů v čele s Myslbekem, St. Suchardou a J. Mařatkou.

371

372

373

374

375

374. Proscénium Národního divadla. Architektura Jos. Schulze po požáru r. 1881 s plastikami Vítězné Čechie, Apollona, Baccha a Múz od Boh. Schnircha. Opona s alegorickým výjevem Obětavosti národa při stavbě divadla je od Vojtěcha Hynaise z r. 1883.

375. Panoráma Pražského hradu. Ze Smetanova nábřeží. Nábřeží vybudováno podle projektu arch. Bern. Gruebera v letech 1841—1845 jako vyhlídková terasa s pohledem na světově proslulé panoráma a teprve po zřízení sousedních nábřeží koncem 19. stol. stalo se průběžnou komunikací. Vpředu napravo budova Smetanova muzea, pův. do r. 1935 pražská vodárna, stavba arch. Ant. Wiehla v tzv. české novorenesanci z r. 1883, zdobená sgrafity podle kartónu Mik. Alše a Jana Kouly.

376. Smetanovo muzeum. Zřízeno r. 1936. Obsahuje originální rukopisy hlavních děl slavného skladatele, jeho korespondenci, doklady jeho činnosti, hmotné památky po něm i literaturu o něm. Nová instalace sbírek je od arch. Z. Rossmanna z r. 1964.

377. Staroměstská vodárna a mlýny. Novotného lávka. V pořadí odleva Smetanovo muzeum, Ullmannovy, Trnkovy mlýny, Vodárenská věž z r. 1489, rekonstruovaná po požáru r. 1848 a r. 1878, a na kraji Karlovy lázně, novogotická adaptace starého mlýna, zv. Sladovna. V pozadí Staroměstská mostecká věž z konce 14. stol. a kupole kostela křižovníků od arch. Matheye z r. 1689.

378. Pachtovský palác. Nádvoří. Po r. 1760. Arch. Jan J. Virch. Intimní prostor, vytvořený před rokokovým průčelím výstavbou empírového domu čp. 208, v němž bývala Slovanská kavárna a kde se r. 1848 scházeli čeští vlastenci.

379. Na Střeleckém ostrově. Dnes zván ostrov Pionýrů. Původně nazván proto že tu od r. 1472 měli cvičiště pražští střelci. V 16. stol. tu bylo rekreační místo Pražanů. 1. května 1890 tu byla velkolepá manifestace pražského dělnictva. Pohled na Staroměstské mlýny a vodárnu (viz obr. 376).

376

377

378

379

380

381

380. Slovanský ostrov. Vznikl okolo 1600, rozrostl se v 18. stol. nánosem zeminy, po r. 1784 zpevněn zdí a osázen. Okolo r. 1810 tu byly lázně a už od r. 1760 barvírna koží, pročež zván Barvířským, poté, od r. 1832 do r. 1918, Žofínem. R. 1830—1837 tu vznikla restaurační a koncertní budova, kde se r. 1848 konal Slovanský sjezd a kde později koncertovali Liszt, Berlioz, Čajkovskij a Kubelík. Dnešní úprava je z r. 1886 od arch. Jindř. Fialky.

381. Lažanských palác a Národní divadlo. Ze Židovského ostrova na Smíchově. Vlevo cíp ostrova Střeleckého, pod divadlem Slovanský ostrov.

382. Pomník Boženy Němcové. Slovanský ostrov. 1955, sochař Karel Pokorný, arch. Jaroslav Fragner.

383. Novoměstská vodárna (zal. r. 1489, přestavěna r. 1591 a po r. 1648). Střecha z 18. stol. Zvaná také „Šitkovská" podle mlýnů Jana Šitky (†1451), které stály do r. 1928 vedle ní. Dnes je na jejich místě budova Mánesa, sídlo Svazu čsl. výtvarných umělců z r. 1930 od arch. Ot. Novotného.

384. Kostel sv. Vojtěcha. Jeden z farních kostelů novoměstských, původně vesnický kostelík z poč. 13. stol., rozšířený po založení Nového Města o dnešní hlavní loď v 15. stol., zbarokovaný r. 1693 a znovu do dnešní podoby r. 1745. 1875—1881 zčásti regotizován. Nástropní pozdně gotické malby z poč. 16. stol., gotická socha Madony z konce 15. stol.

385. Restaurace U Fleků. V ulici Křemencové. Proslulá zahradní pivnice, pův. pivovar, romanticky upravená arch. Fr. Sanderem, s malbami L. Nováka.

386. Spálená ulice. Jedna z významných komunikací Nového Města, od založení v r. 1348 zvaná Kovářská, po požáru r. 1506 Spálená. V 18. a 19. stol. tu bydlili významní umělci (Platzerové, Prachner, Levý, Mánes, Myslbek). R. 1712 tu vystavěl arch. Ottavio Broggio kostel Nejsv. Trojice, pův. kláštera trinitářů. V kostele jsou obrazy Ant. Maulpertsche a nástropní fresky Ant. Schlachtera z r. 1779.

387. Karlovo náměstí. Největší náměstí pražské, vyměřené r. 1348 při založení Nového Města, určené především trhům dobytka. Odtud Dobytčí trh. R. 1843 a 1863 zde byl zřízen veřejný sad (zahradník Frant. Thomayer).

382

383

384

385

386

387

388

388. Novoměstská radnice. V letech 1398—1784 sídlo správy Nového Města pražského. Dvoukřídlá budova z let 1377—1398 a 1411—1418, s nárožní věží. Křídlo do náměstí je rekonstrukcí (arch. K. Hilbert r. 1905). Uvnitř původní gotická síň od stavitele Kříže z r. 1411—1418, dnes svatební síň. Na kraji je věž z let 1452—1456 se střechou z r. 1722——1725. Před radnicí kašna se sloupem, na němž socha sv. Josefa od M. V. Jäckela z r. 1698. Vedle portálu bronzová socha J. Želivského.

389. Kostel sv. Ignáce. 1665—1670. Stavitel Carlo Lurago. Původně kostel jezuitské koleje novoměstské, vybudované na místě 23 domů a 13 zahrad 1658—1667 (dnes fakultní nemocnice Karlovy university).

390. Portikus kostela sv. Ignáce. 1696—1697. Arch. Pavel Ign. Bayer. Sochař A. Soldatti? V pozadí novoměstská radniční věž z pol. 15. stol.

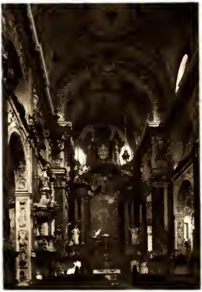
391. Kostel sv. Ignáce. 1665—1670. Stav. Carlo Lurago. Štukatury z let 1697 až 1699 od Tom. Soldattiho. Rokoková úprava a zařízení většinou z doby kolem r. 1770. Na hlavním oltáři obraz Glorifikace sv. Ignáce od J. J. Heinsche z r. 1688.

392. Býv. kolej sv. Ignáce. Novoměstská rezidence jezuitského řádu z let 1658 až 1667. Portál je rokokový podle projektu J. J. Vircha před r. 1773. Po zrušení řádu vojenská nemocnice. Dnes fakultní nemocnice.

393. Kostel sv. Štěpána. Farní kostel Horního Nového Města. Zal. r. 1351 Karlem IV., kněžiště dokončeno r. 1367, celý kostel koncem 14. stol., věž je z 15. stol., kaple po bocích z r. 1686 a r. 1739. V podstatě gotická trojlodní bazilika. Na oltářích obrazy K. Škréty, M. Cimprechta aj. Proslulý je obraz svatoštěpánské Madony z 15. stol. a epitaf tiskaře Michala Peterle z Annaberku od Bartol. Sprangera z r. 1580.

389

390

391

392

393

394

395

394. Rotunda sv. Longina. V ulici Na Rybníčku, 2. pol. 12. stol. Kdysi farní kostelík osady Rybníček, jež byla po r. 1348 pojata do oblasti Nového Města, přičemž funkci románské rotundy převzal kostel sv. Štěpána.

395. Kateřinky. Zahrada býv. kláštera augustiniánek u sv. Kateřiny, založ. Karlem IV. r. 1355, zruš. r. 1787. R. 1822 zde zřízen ústav choromyslných, v němž zemřel mj. i Bedřich Smetana. V pozadí býv. klášterní zahrady gotická věž kostela, který byl jinak v letech 1737—1741 zbarokován Pavlem Ign. Bayerem a vyzdoben freskami V.V. Reinera a plastikami Fr. Ign. Weise. Dnes je v kostele glyptotéka Muzea hl. m. Prahy.

396. Vila Amerika. V ulici u Karlova. Vlastně je to letohrádek Jana V. Michny z Vacínova, který jej dal postavit v letech 1712—1720 podle plánů K. I. Dienzenhofera jako předměstskou vilu francouzského typu. Dnes je tu muzeum Ant. Dvořáka. Uvnitř fresky Jana Ferd. Schora. Zbytky zahradní plastické výzdoby jsou z ateliéru Ant. Brauna, kolem r. 1735.

397. Kostel sv. Apolináře. 3. čtvrt. 14. stol. Založen Karlem IV. jako kapitulní kostel, od r. 1784 je to kostel farní. R. 1897 regotizován J. Mockerem. Uvnitř zajímavé nástěnné malby ze 14. stol. a barokní zařízení, zčásti přenesené z kostela na Karlově. Pozoruhodný je obraz P. Marie Karlovské, patronky těhotných žen, od J. J. Heinsche z r. 1697. Pro exponovanou polohu nad městem se okolí kostela nazývá Na Větrově.

398. Kostel Na Karlově. Založ. 1350 Karlem IV. pro klášter augustiniánů. Dostavěn až r. 1575, kdy provedena pověstná obrovitá hvězdová klenba chrámového oktogonu, jehož forma je obdobou pohřebního kostela Karla Velikého v Cáchách, patrona Karla IV., k jehož úctě kostel i s klášterem, zrušeným r. 1785, postaven. Báně kostela jsou z r. 1756. Vedle kostela je býv. prelatura od F. M. Kaňky z let 1714—1724 a starý klášter, v jádře gotický, zbarokizovaný v letech 1660—1668.

399. Klenba kostela Na Karlově. Opožděný pozdně gotický klenební systém z r. 1575 usvědčuje z nepravdy pověst o staviteli doby Karla IV., který se spojil s ďáblem, aby vyvedl tak odvážné technické dílo. Ve skutečnosti byl kostel v době Karlově opatřen jen provizorním krytem, který klenbami nahrazen až později (kněžiště r. 1498). Barokní výzdoba z r. 1737.

400. Skupina Navštívení P. Marie. Protějšek Sv. schodů. 1733, arch. Fr. M. Kaňka, sochař J. J. Schlansowský. Oltáříky dole jsou z r. 1761.

401. Kruchta kostela Na Karlově. 1733—1738, architekt Fr. M. Kaňka, sochy od Jana Jiřího Schlansowského.

396

397

399

398

400

401

402

403

402. Kostel P. Marie Na slupi. Založen r. 1360 Karlem IV. pro klášter servitů. V 15. stol. sklenuta loď kostela na střední sloup (odtud Na slupi). R. 1783 klášter zrušen, kostel regotizován v letech 1858—1863 Bern. Grueberem, který v té době na místě kláštera postavil pseudogotickou nemocniční budovu, v níž je dnes ústav pro nervové choroby.

403. Táborská brána Vyšehradu. 1655—1656. První brána od Pankráce, kudy byl jediný přístup na Vyšehrad, když staré královské sídlo proměněno ve vojenskou citadelu.

404. Leopoldova brána Vyšehradu. Před r. 1670. Stav. Carlo Lurago. Vnitřní vstupní brána z tzv. Hornwerku, postavená ve slohu severoitalské pevnostní architektury období raně barokního klasicismu. Plastiky asi od G. B. Allia.

405. Rotunda sv. Martina. Konec 11. stol., rekonstruována r. 1878. Jediný intaktní zbytek románského Vyšehradu z doby jeho největší slávy za prvního českého krále Vratislava. Původně asi hřbitovní kostelík vyšehradský. Nejstarší ze tří pražských rotund.

406. Vyšehradský hřbitov. Zřízen jako národní pohřebiště z podnětu probošta vyšehradské kapituly V. Štulce rozšířením starého hřbitova při kostele sv. Petra a Pavla v 70. letech 19. stol., dokončen r. 1902. Architektonické řešení: arch. Ant. Barvitius a Ant. Wiehl. V nárožní pseudorománské kapličce arch. Ant. Bauma (kolem r. 1880) socha sv. Ludmily od Mich· Jos. Brokoffa z poč. 18. st.

407. Arkády Vyšehradského hřbitova. 1890—1902. Arch. Ant. Wiehl. Objímají třemi rameny severní obvod hřbitova. Kryjí hroby významnějších osobností českého života politického i kulturního. V této části arkád pohřben Fr. L. Rieger, autor arkád A. Wiehl, archivář J. Emler, ministr Randa a hudební skladatel Ant. Dvořák (jeho bysta patrna na vyobrazení) a jiní.

408. Slavín Vyšehradského hřbitova. 1889—1893. Arch. Ant. Wiehl, sochař Jos. Mauder. Společný náhrobek nejvýznačnějších osobností české kultury, básníků Zeyera, Vrchlického, Sládka, malířů Hynaise, Muchy, Špály, sochařů Myslbeka, Štursy, Kafky, Šalouna, arch. Gočára, Hilberta, hudebního virtuosa Kubelíka, historika Tomka, pěvkyně Destinové aj.

404

405

406

407

408

409

409. Pohled z Vyšehradu. Karlov. Komplex býv. augustiniánského kláštera, zal. r. 1350 Karlem IV., jehož masív trčí vysoko nad Botičem, podložen cihlovou šancí ze 17. stol. V popředí zbytek pův. gotického opevnění Nového Města z doby Karla IV.

410. Pohled z Vyšehradu. Místo, kde asi původně ležel knížecí a poté královský Karlův palác. Zříceniny zdí a budov nasvědčují, že nad nimi stálo významné vyšehradské sídlo. V pozadí Císařský ostrov, známé rekreační středisko Pražanů.

411. Pohled z Vyšehradu. Tok Vltavy pod Prahou směrem ke Zbraslavi. Pohled naznačuje dominující povahu Vyšehradu a jeho strategickou polohu ovládající tok hlavní české řeky a přístup do Prahy po ní.

412. Vyšehrad. Proslulá skála čnící nad Vltavou, od 10. stol. druhé pražské sídlo knížecí, koncem 11. stol. hlavní místo českého státu, kdy zde byla založena Vratislavem II. kapitula a postaven hlavní kostel vyšehradský sv. Petra a Pavla, jehož nové pseudogotické věže z r. 1902 podle projektu arch. Fr. Mikše patří k hlavním dominantám Prahy. Kostel sám, původně románský, byl znovu postaven Karlem IV. goticky, v 18. stol. zbarokován a v letech 1885—1887 regotizován do dnešní podoby Jos. Mockerem.

413. Býv. nemocnice Alžbětinek. Na slupi. 1724—1731. Kostel P. Marie od K. I. Dienzenhofera s pozoruhodnou rokokovou kaplí sv. Tekly, v níž nástěnné fresky Jos. Krackera z r. 1762. V pozadí kostel P. Marie Na slupi.

414. Z botanické zahrady. Na slupi. Zahrada založena r. 1845 jako zařízení pražské university. Obsahuje všestranné ukázky domácí i cizí flóry, zejména pozoruhodnou sbírku kaktusů. Občas i výstavy speciálních druhů vegetace a ptactva.

410

411

412

413

414

415. Ambit býv. kláštera Na Slovanech. Kolem r. 1360. Rekonstruovaný po náletu v r. 1945. Dnes budova ústavů ČSAV. Klášter založen r. 1347 Karlem IV., vysvěcen r. 1372 na pondělí velikonoční, kdy se čte evangelium o učednících v Emauzích; odtud běžný název objektu Emauzy. Původně to byl klášter slovanských benediktinů, v 17. až 19. stol. benediktinů španělských, od r. 1880 benediktinů beuronských. Kostel, trojlodní hala, jedna z nejvýznačnějších staveb gotické Prahy, poničen náletem 14. 2. 1945 a je dosud v opravě. Stěny ambitu jsou zdobeny gotickými malbami z Bible chudých, vynikajícím dílem české školy malířské 14. věku.

415

416. Kostel sv. Jana Nep. Na Skalce. 1730—1739. Arch. Kilián Ign. Dienzenhofer. Pozoruhodná barokní architektonická konfigurace s trojramenným vstupním schodištěm. Uvnitř freska Glorifikace Jana Nep. od K. Kováře z r. 1748. Na hlavním oltáři dřevěný model Jana Brokoffa k soše sv. Jana Nep. na Karlově mostě, 1682.

417. Faustův dům. Proslulý palác je v jádru renesanční stavba z 2. pol. 16. stol., kdy tu bydlel pověstný šarlatán-alchymista Ed. Kelley. Kolem r. 1740 dal domu dnešní barokní podobu hr. Ferd. Ant. Mladota ze Solopysk, proslulý chemik, jehož pokusy byly uvedeny v souvislost s pověstí o doktoru Faustovi, odtud dnešní název domu.

418. Budova České techniky na Karlově náměstí. 1867. Arch. Ignác Ullmann. Příznačné dílo v italské novorenesanci, zdobené po stranách portálu alegoriemi Práce a Vědy od Ant. Poppa, nad okny 3. patra plastikami J.V. Myslbeka. Pod budovou býv. emeritní kněžský dům, pozoruhodná barokní stavba z let 1730—1736 od arch. Pavla Ign. Bayera, Jana K. Spannbruckera a Kil. Ign. Dienzenhofera. Po zrušení pův. účelu r. 1783 tu byly kasárny, od r. 1870 je tu rovněž technika.

419. Kostel sv. Cyrila a Metoda. 1730—1736. Arch. Kil. Ign. Dienzenhofer. Původně byl součástí domu emeritních kněží, postaveného v téže době, který posud stojí mezi kostelem a technikou a je dnes rovněž součástí Českého vysokého učení technického. Kostel, opatřený malým předdvořím, má nástropní malby K. Schöpfa, představující výjevy z legendy sv. Karla, jemuž byl původně zasvěcen. Dnes je kostelem čs. církve V r. 1942 se tu ukrývali a zahynuli původci atentátu na R. Heydricha.

420. Kostel sv. Václava na Zderaze. Zderaz, už r. 1115 vesnice, se stal místem kláštera křižovníků božího hrobu, který tu byl r. 1190 založen spolu s kostelem sv. Petra (zbořen). Farním kostelem vesnice byl od 2. pol. 12. stol. kostel sv. Václava (který v gotické přestavbě ze 14. stol. chová románské zbytky, viz průčelí kostela z 2. pol. 12. stol.). V letech 1623 až 1785 byl kostelem augustiniánského kláštera.

417

416

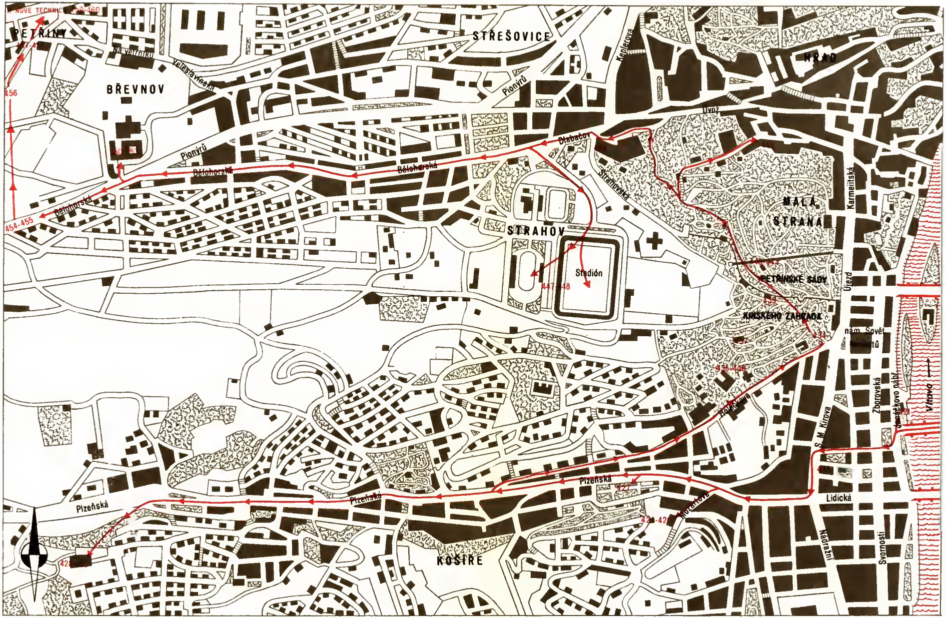
418

419

420

PETŘINY
BŘEVNOV
STŘEŠOVICE
HRAD
Úvoz
Pionýrů
Bělohorská
Dlabačov
Strahovská
STRAHOV
Stadión
MALÁ STRANA
PETŘÍNSKÉ SADY
KINSKÉHO ZAHRADA
Karmelitská
Újezd
nám. Sovět. tankistů
Zborovská
Vltava
Holečkova
S. M. Kirova
Lidická
Plzeňská
Mozartova
KOŠÍŘE
Nádražní
Svornosti
Keplerova
Veleslavínská
Na Větrníku

Mapa VI

PRAŽSKÁ PŘEDMĚSTÍ 6

Smíchov – Barrandov – Bertramka – Malostranský hřbitov – Cibulka – Petřínské sady – Vyhlídková cesta – Strahovský stadión – Břevnov – Bílá hora – Hvězda – Petřiny – nám. Velké říjnové revoluce

PRAŽSKÁ PŘEDMĚSTÍ NA LEVÉM BŘEHU VLTAVY

Tyto obvody vznikly ze sídlišť, ze zastavění podle výpadových cest z Prahy a z usedlostí sahajících mnohdy svými počátky až do období raného feudalismu. Tak Smíchov se vyvinul z části vesnice Újezdu s románskými kostely sv. Jana a Filipa a Jakuba z 12. stol., z předklášteří konventu kartuziánů (1321—1419) a ze souvislého osídlení cest vedoucích od Malé Strany na Zbraslav a k Plzni. Roku 1297 se na terénu Smíchova (toto jméno se vyskytuje až v roce 1406) konala korunovační hostina Václava II. Oblast Smíchova, zastavěného jen řídce, vynikala po staletí krásnou přírodní scenérií a byla proto hojně prostoupena letohrádky a statky. Teprve průmysl 19. stol. proměnil Smíchov v přelidněné, do roku 1850 samostatné město továren a nevzhledných činžáků. Od roku 1960 je 5. obvodem Prahy spolu s Košířemi, které se uvádějí v pramenech už roku 1185. Jméno mají od košařů, kteří z proutí zdejšího potoka pletli košikářské zboží. Byla to končina vinic a drobných statečků i letohradů, z nichž byla na začátku 19. stol. proslulá Cibulka. Od roku 1851 byly spojeny se Smíchovem, ale už roku 1859 byly samostatnou obcí, od roku 1896 na čas dokonce městem.

Nejstarší částí tohoto sektoru Prahy je Břevnov, kde už roku 993 vznikl první mužský klášter v Čechách. Roku 1420 již sice ztratil své vynikající kulturní i hospodářské postavení, avšak trval dále a rozvinul se opět zač. 18. stol. do dnešní podoby i s hospodářskými objekty, přilehlou osadou a nesouvislým zastavěním podél hlavní vstupní silnice od západu do Prahy. V tomto směru vzniklo i v 17. a 18. stol. několik šlechtických letohrádků, Kajetánka, Petinka, Malovánka aj. Kolem roku 1900 počaly vznikat směrem k městu činžáky a v roce 1906 byl Břevnov už sám městem. Dnes, spolu s přilehlými Petřinami, je místem horlivé stavební činnosti; je tam totiž zdravé klima a pěkné přírodní okolí Šárky, a zejména obory Hvězdy. Ta, založena roku 1530 spolu s renesančním letohrádkem, v němž je dnes Jiráskovo a Alšovo muzeum, je smutně proslulá bitvou bělohorskou 8. listopadu 1620. Rovněž přilehlý Veleslavín vznikl už v 10.—11. stol. jako majetek břevnovských benediktinů, později různých soukromníků, mezi nimi nimi v 16. stol. i Adamů z Veleslavína. Roku 1730 tu byl vystaven krásný Dienzenhoferův zámek. Také Dejvice (Dehnice) původně existovaly už v roce 1088, od zač. 14. stol. do zač. 15. stol. byly vsí svatovítských kanovníků, pak purkrabí Hradu pražského, v níž vzniklo v prostředí vinic a polí několik usedlostí, jejichž jména dosud trvají, jako Hadovka, Hanspaulka, Kotlářka, Zlatnice, Pernikářka. V 19. stol. se rozšířila až k Bubenči, rovněž starobylé osadě, která od roku 1197 byla majetkem klášterů a po husitské době majetkem soukromým. V 19. stol. se stal Bubeneč výletní a rekreační oblastí pražské buržoazie a čtvrtí ze značné části vilovou. Hlavní stavební rozvoj Dejvic stejně jako Střešovic patří době po první světové válce, kdy tu vzniklo moderní předměstí kolem centrálního náměstí, dnes zvaného Velké říjnové revoluce.

421

422

6. PROCHÁZKA

421. Malostranská vodárna. Renesanční věž z r. 1562. Na Petržilkovském ostrově, nazvaném po majiteli mlýna, který jej zde postavil r. 1483. Vedle, za propustí zdymadla, je ostrov Židovský, dnes dětské hřiště; nazván po židovském majiteli Funkovském z 2. pol. 18. stol. Oba ostrovy tvoří pěknou přírodní scenérii při Janáčkově nábřeží na Smíchově.

422. Vltava od Malostranské vodárny. Vpředu jižní cíp Židovského ostrova, v pozadí Střelecký ostrov, most 1. máje a věže Staroměstské vodárny a Karlova mostu.

423. Dienzenhoferův letohrádek na Smíchově. 1725. Dílo i vlastní sídlo slavného architekta českého baroka, zdobené uvnitř freskou V.V. Reinera. Jmenuje se také Buquoyka či Portheimka podle pozdějších majitelů z 2. pol. 18. a 19. stol. K letohrádku patřil rozlehlý sad, který sahal až k Vltavě, na němž později vznikla botanická zahrada. Část letohrádku byla ubourána r. 1884 při stavbě sousedního kostela sv. Václava; nejlepší česká kostelní stavba 19. stol., postavená arch. Ant. Barvitiem.

424. Restaurace na Barrandově. 1927, arch. Max Urban. Součást moderního zastavění čtvrti nazvané na paměť francouzského geologa J. Barrandea, který zde na poč. 19. stol. zkoumal složení terénu. Místo je proslulé filmovými ateliéry rovněž od Urbana a krásnou vyhlídkou na Prahu.

425. Schodiště Bertramky. Usedlost, zal. v 17. stol. a nazvaná podle majitele Bertrama, proslulá pobytem W. A. Mozarta v r. 1786 a 1789, který zde byl jako host manželů Duškových. Dnes je tu Mozartův památník.

426. Koncert na Bertramce. V rámci hudebních jar v Praze i v průběhu roku slouží Bertramka pořádání hudebních produkcí jednak v interiéru, jednak v přilehlé zahradě.

427. Náhrobek biskupa Leopolda Thun-Hohensteina. Malostranský hřbitov. 1830—1831. Sochař Václav Prachner na námět malíře Jos. Berglera. Ulito v Hořovických železárnách. Leopold Thun, kterého Napoleon zbavil funkce knížete-biskupa pasovského, usadil se v Praze, kde si založil usedlost Cibulku a kde zemřel. Jeho náhrobek tvoří střed původní části Malostranského hřbitova, od r. 1680 morového, od r. 1786 obecního malostranského. Dnes je přírodní rezervací a lapidáriem významných náhrobků hlavně první pol. 19. stol.

423

426

425

427

424

428

428. Brána usedlosti Cibulky. Po r. 1817. Na bráně litinový znak zakladatele usedlosti býv. knížete-biskupa pasovského Leopolda Thuna-Hohensteina. Jméno je po prastaré rodině Cibulkovských z Veleslavína, kteří tu měli v 15. stol. vinice.

429. Hospodářská stavení Cibulky. Usedlost založena r. 1817, skládala se ze zámečku a hospodářského dvora a byla ozdobena altány a romantickými kuriozitami architektonickými i sochařskými.

430. Čínský pavilón Cibulky. Romantika pozdně empírové doby se vybíjela jednak v námětech antikizujících, jednak v exotech (chinoiseriích), jak dokazuje tento pavilón, kdysi ověšený zvonky, které při větru samy vydávaly hudební zvuky. Podobný altán je na nedaleké usedlosti Bulovce. Mimoto byly na terase Cibulky sochy Číňanů.

431. Altán se sochou Diany. Kolem r. 1820. Antikizující motiv ukazuje vlastní estetickou a slohovou náplň doby, naplněné obdivem ke kultuře starých Řeků a Římanů.

432. Umělá zřícenina na Cibulce. Složitá psycha první pol. 19. stol. se projevovala i zálibou v kultuře středověku, o čem svědčí rekonstrukce starých hradů či jejich imitace nebo vůbec stavby komponované v pseudogotickém slohu.

433. Část umělé zříceniny na Cibulce. Romantická záliba ke středověku byla vyvolána už v 18. stol. literárními díly, zejména anglickými, která měla veliký ohlas ve feudální společnosti evropské první pol. 19. stol.

429

430

431

432

433

434

434. Petřínské sady. Původně zahrada patřící k letohrádku Kinských, zal. 1825 zahr. ředitelem Františkem Höhnelem na místě někdejší vinice a dvora plasského opata. R. 1848, 1860 a 1908 zahrada rozšířena a nově upravena. Od r. 1901 je veřejným prostranstvím, které v horních částech poskytuje překrásné pohledy na Prahu. Při vstupu do sadů bronzová socha Čtrnáctileté od Karla Dvořáka z r. 1928.

435. Letohrádek Kinských. Dnes Národopisné oddělení Národního muzea. Vstup. 1827—1831, arch. Jindř. Koch. Příkladná ukázka předměstské empírové šlechtické vily.

436. Letohrádek Kinských. Zadní portikus. Sbírky národopisu nově instalované r. 1964, vytvořené už r. 1895 při slavné Národopisné výstavě pražské, představují obraz lidové kultury československé i slovanských národů.

437. Kostelík sv. Michala. V Petřínských sadech. Pravoslavný kostelík, přenesený v rámci působnosti národopisného muzea r. 1929 z Medvědovců u Mukačeva. Roubená lidová stavba podkarpatoruská z 18. stol.

438. Panoráma Smíchova, Nového Města a Vyšehradu. Z Petřínských sadů. Nad monotónní zástavbou Smíchova vyniká kostel sv. Václava, vynikající novorenesanční stavba od Antonína Barvitia z let 1881—1885 s dvěma věžemi. Podobné věže, pseudogotické, podle návrhu arch. Fr. Mikše z r. 1902—1903 jsou i na protilehlém kostele sv. Petra a Pavla na Vyšehradě, pod nímž je železniční most z r. 1901 a vlevo nábřeží na místě býv. Podskalí, zbořeného kolem r. 1900.

439. Bašta a věž v Hladové zdi. Na rozhraní Petřínských sadů a Nebozízku. Hladová zeď vystavěna v letech 1360—1361 jako opevnění tehdy Karlem IV. rozšířeného území Malé Strany. Bašta a věž přistavěny v 17. stol. za třicetileté války pro bezpečnější obranu města před nepřátelskými vojsky.

435

436

438

437

439

440

440. Hrad z Nebozízku. Jeden pohled z Vyhlídkové cesty, představující Prahu feudalismu s táhlou jižní frontou Pražského hradu se Svatovítskou katedrálou. V popředí barokní, v detailu zmodernizovaný pavilón zahrady Schönbornského paláce, dnes velvyslanectví USA, vpravo Dienzenhoferova kupole a Luragova zvonice chrámu sv. Mikuláše z pol. 18. stol.

441. Staré Město ze Semínářské zahrady. Další pohled z Vyhlídkové cesty, odhalující středověkou pestrost této části Prahy i její vysloveně středoevropský charakter vyjadřující se řadou štíhlých vertikál, jejichž účin oslabila novější výškově náročnější domovní zástavba. Odleva vidíme tyto dominanty: vršek věže českobratrského kostela sv. Salvátora v Salvátorské ulici, kupoli křižovníků a Staroměstskou mosteckou věž, kostel sv. Mikuláše na Staroměstském náměstí, hvězdárenskou věž Klementina, kostel Týnský, pod ním věž Staroměstskou radnice a nejníže Staroměstskou vodárnu se Smetanovým muzeem a Karlovými lázněmi.

442. Staré Město pražské. Tentýž pohled z Vyhlídkové cesty jako č. 441.

443. Staré Město pražské. Z Vyhlídkové cesty v Semínářské zahradě. Dole kostel P. Marie Vítězné v Karmelitské ulici, dále Karlův most, konvent křižovníků, nad ním Týnský kostel, vedle vlevo kostel sv. Jakuba, vpravo Staroměstská radniční věž, dále Prašná brána a na horizontě Památník na hoře Vítkově.

441

442

443

444

444. Malá Strana a Hradčany. Z Vyhlídkové cesty v Lobkovické zahradě. Na Hradčanech odleva kostel sv. Benedikta s býv. klášterem karmelitek, Lobkovický (Schwarzenberský) palác, palác Salmovský, část paláce arcibiskupského a průčelí Pražského hradu.

445. Malá Strana a Hradčany. Z Lobkovické zahrady. Dole zahradní strana Lobkovického paláce. Nad ním táhlá fronta Tereziánského paláce Pražského hradu a katedrála sv. Víta.

446. Strahov – Památník nár. písemnictví. Z Vyhlídkové cesty ve Strahovské zahradě. V základě z 12. stol., přestavěný v 17. stol., v nárožní části pak 1680—1698, snad podle návrhu arch. J. B. Matheye. Úprava věží z let 1743—1751. Pod klášterem zahradní pavilón z doby před r. 1668, vyzdobený pův. freskami.

447. Státní stadión na Strahově. 1933. Arch. F. M. Balcárek a Kopp. Upraven před r. 1960 podle projektu arch. Cubra, Fromáčka, Hrubého a Kandla. Ke stadiónu patří stadión s lehkoatletickou dráhou a hřištěm pro kopanou.

448. Státní stadión na Strahově při spartakiádních vystoupeních.

445

446

447

448

449

449. Usedlost Kajetánka v Břevnově. Pův. dvorec hr. Martiniců, který r. 1666 Bernard Ign. Martinic proměnil v malý klášter teatinů (kajetánů), který zrušen r. 1786 a upraven v 19. a 20. stol. v obydlí. Z pův. kláštera jsou raně barokní štíty.

450. Býv. klášter v Břevnově. Založen r. 993 pro benediktiny Boleslavem II. a sv. Vojtěchem jako první mužský klášter v Čechách. Do dnešní podoby přestavěn opatem Otmarem Zinkem, 1708—1715. Na obraze prelatura kláštera a klášterní kostel sv. Markéty, stavby Kryštofa Dienzenhofera.

451. Vstupní brána kláštera v Břevnově. 1740. Arch. Kil. Ign. Dienzenhofer. Socha sv. Benedikta, zakladatele řádu, od K.J. Hiernla. Brána je včleněná do komplexu hospodářského stavení býv. kláštera.

452. Vnitřek břevnovského kostela. Pův. kostel z doby založení ležel v dnešním kněžišti. Ve 14. stol. vznikl nový kostel gotický a r. 1708 založen snad na jeho zbytcích třetí, dnešní kostel barokní podle projektu Kryštofa Dienzenhofera, vynikající stavba sálová ve slohu tzv. římského iluzívního baroka. Vnitřek má fresky J. J. Steinfelse z let 1719—1721, představující výjevy z legendy sv. Vojtěcha, řadu oltářních obrazů P. Brandla a sochy M. V. Jäckla a K. J. Hiernla.

453. Presbytář břevnovského kostela. Malovaná iluzívní oltářní architektura s obrazem zakladatelů kláštera knížete Boleslava II. a sv. Vojtěcha od P. Brandla z r. 1718, oratoř z r. 1741 K. J. Hiernla, lavice od truhláře Jana Sichmüllera z pol. 18. stol. s řezbami.

454. Býv. poutní svatyně na Bílé hoře. Kostel P. Marie, stavba křížového půdorysu s kupolí z r. 1714 a bočními částmi z let 1717—1729. Architekt neznám. Uvnitř fresky Kosmy D. Asama a V. V. Reinera z let 1718 a 1728.

455. Zámek ve Veleslavíně. Dnes tuberkulózní klinika ústavu národního zdraví. Kolem r. 1730. Barokní stavba, snad podle návrhu Kil. Ign. Dienzenhofera, jehož slohu se značně přibližuje.

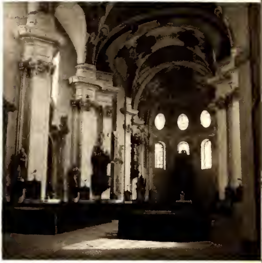
450

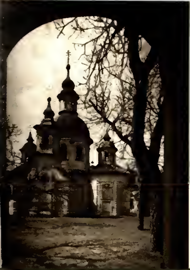
451

453

452

454

455

456

456. Letohrádek Hvězda. 1555—1756. Stavitelé Juan M. del. Pambio, Giov. Luchese, Boh. Wohlmuth a H. Tirol. Postavil arcikníže Ferdinand Tyrolský na kuriozním půdorysu šesticípé hvězdy. Za Josefa II. proměněn letohrádek v prachárnu, v letech 1945—1951 obnoven arch. P. Janákem pro Muzeum Al. Jiráska. Uvnitř v přízemním sále krásné vlašské renesanční štukatury představující výjevy a postavy z antické mytologie. Letohrádek stojí v rozlehlé oboře téhož jména, která vznikla už r. 1530.

457. Budovy České techniky. Dejvice. Náměstí Říjnové revoluce. 1959—1965. Arch. Frant. Čermák a Gustav Paul. Řada vysokoetážových skeletů vyplňuje prázdnou prostoru náměstí jinak jednotně založeného r. 1923 a poté vybudovaného podle projektu arch. Antonína Engela, od něhož jsou i starší budovy ČVUT.

458. Ústav makromolekulární chemie ČSAV. Petřiny. 1961—1962. Arch. Karel Prager. Významná architektura soudobé Prahy, uzavírající pohledově hlavní prospekt Petřin.

459. Zámeček Hanspaulka. Dnes Jírovo archeologické muzeum. Šárecká ul. v Dejvicích. Kolem r. 1750. Rokoková stavba, původně venkovská usedlost bohatého měšťana Hanse Paula Hippmanna, podle něhož je tato oblast nazvána.

460. Národní technické muzeum. Na letenské pláni, podle projektu arch. Milana Babušky jako protějšky dvě muzea: technické a zemědělské (1938—1941). Technické, zal. už r. 1904 a pův. v Lobkovickém paláci na Hradčanech, obsahuje významné sbírky dokladů vývoje těžkého průmyslu, dopravnictví, hornictví, elektrotechniky, chemie, textilnictví, fotografie, kinematografie atd.

 461. Interiér technického muzea. Expozice leteckých strojů.

457

458

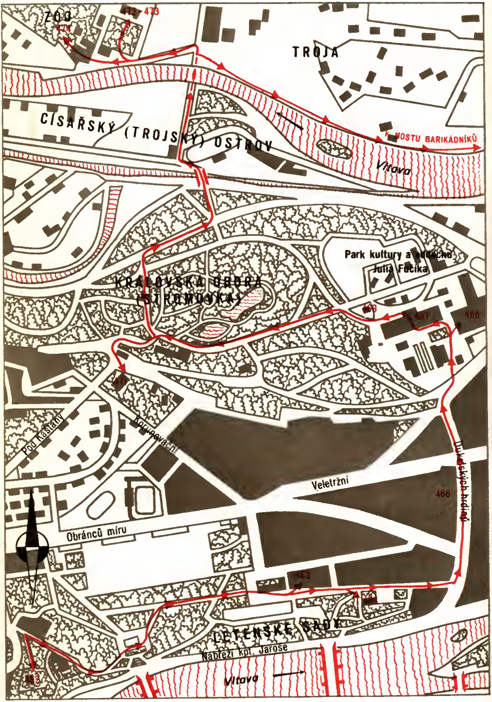
459

460

461

ZOO
472, 473
TROJA
CÍSAŘSKÝ (TROJSKÝ) OSTROV
K MOSTU BARIKÁDNÍKŮ
Vltava
Park kultury a
Julia Fučíka
KRÁLOVSKÁ OBORA
(STROMOVKA)
Pod Kaštany
Korunovační
Veletržní
Dukelských hrdinů
466
Obránců míru
LETENSKÉ SADY
Nábřeží kpt. Jaroše
Vltava

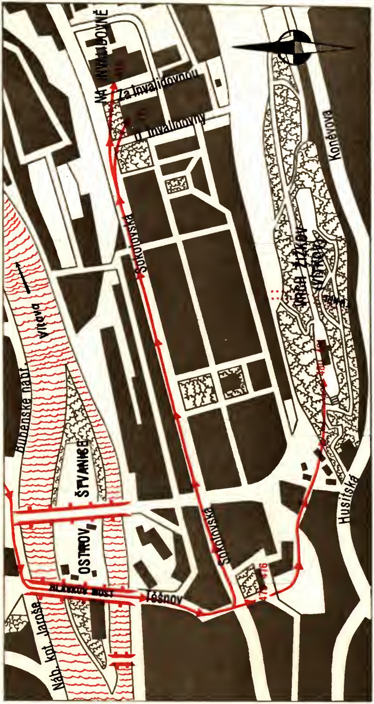
Mapa VII

PRAŽSKÁ PŘEDMĚSTÍ 7

Letná – Holešovice – Park kultury Julia Fučíka – Stromovka – Trója
Muzeum hl. města Prahy – Invalidovna – Žižkov – Karlín – Národní památník na Vítkově – Vinohrady – Vršovice – Krč

PRAŽSKÁ PŘEDMĚSTÍ NA LEVÉM BŘEHU VLTAVY (zbývající část)

Holešovice – Bubny, v roce 1884 prohlášené za první pražské předměstí (VII), mají rovněž starou historii. Bubny byly od nepaměti rybářskou osadou při řece (dosud zde stojí kostelík sv. Klimenta, pův. z 13., upr. v 17. stol.), ve středověku majetek krále, pak šlechtický. Holešovice se připomínají roku 1228 jako majetek královský, později se staly vlastnictvím Starého Města. Rozvoj obou osad spadá do období kapitalistického podnikání v 2. pol. 19. stol., kdy byly roku 1868 spojeny s městem mostem a kdy tu vznikly klíčové průmyslové podniky (plynárna, elektrárna a vedle nich i výstaviště při prastaré Stromovce, zal. 14. stol.). Podobný osud měla i Libeň, od raně feudální doby patricijský statek s tvrzí, od pol. 17. stol. majetek Staroměstských, kteří tvrz nahradili komfortním zámečkem pro pražského primátora. V 18. stol. zde vznikla silná židovská osada, v 19. stol. významná tovární čtvrť těžkého strojírenství (ČKD) a pražský obchodní přístav. Stejný osud továrního prostředí stihl i sousední Vysočany, osadu z doby románské, ve středověku s tvrzí, avšak rozdrobenou do majetku různých a střídajících se feudálů světských i duchovních. Na přelomu 18. a 19. stol. pak tu vyrostla řada statků a letohrádků, Balabenka, Hytlovka, Krocínka aj. Karlín byl na místě křižovnického Špitálského pole (podle špitálu sv. Pavla, založeného roku 1504) založen roku 1817 jako regulačně i urbanisticky rozvržené pražské předměstí, časově nejstarší. Předtím tu byla utěšená přírodní končina se zelinářskými zahradami a proslulým schönfeldským letohrádkem Růžodolem, kde se hrávalo už v 18. stol. české divadlo. Zároveň se vznikem zdejšího empírového občanského zastavění, dosud zčásti trvajícího, zde byl vybudován viadukt první pražské železnice, první plynárna, obstarávající osvětlení celé Prahy, i řada manufaktur a továren. Také první elektrická tramvaj jezdila v Karlíně. Dnes se Karlín rozšířil o experimentální sídliště na Invalidovně, jež je dokladem soudobé bytové kultury.

Za Invalidovnou
U Invalidovny
Sokolovská
Koněvova
VRCH ŽIŽKOV
Vltava
Bubenské nábř.
ŠTVANICE
OSTROV
Těšnov
Sokolovská
Husitská
Nab. kpt. Jaroše

Mapa VIIa

PRAŽSKÁ PŘEDMĚSTÍ NA PRAVÉM BŘEHU VLTAVY

Žižkov spolu s Vinohrady, jak už jméno původně společné naznačuje, byl od středověku oblastí vinic, prostoupených letohrádky a statky. Na jejich ploše byl roku 1680 založen morový hřbitov, který se stal v 19. stol. hlavním pražským pohřebištěm. Kolem roku 1870 se stal Žižkov v souvislosti se vznikem plynárny oblastí horlivé, ale na bytový komfort chudé činžovní výstavby, řízené stavitelem Hartigem. Rychlé zastavování určené pracujícím způsobilo, že už v roce 1877 byl Žižkov odtržen od Vinohrad jako samostatné předměstí se jménem na paměť husitského vojevůdce, který zde roku 1420 porazil vojsko Zikmundovo. Na pamět toho zde byl vybudován impozantní Národní památník.

Vinohrady jsou z nejmladších předměstí Prahy, vybudované kolem roku 1900 a počátkem tohoto století v terénu osazeném ve středověku vinicemi a později prostoupeném usedlostmi jako Smetánka, Švihanka, Pštroska, Kravín ap. Jednu z vinic koupil v roce 1783 hr. Josef Em. Canal a zřídil na jejím území anglický sad zvaný Kanálka, jenž byl zároveň první pokusnou stanicí botanickou. Podobně na straně východní vybudoval vojenský dodavatel Wimmer sady, zvané dříve po něm, dnes Havlíčkovy. Toto romantické území, výletní oblast Pražanů, ustoupilo až na nevelké zbytky počátkem tohoto století moři nevkusných pseudoslohových činžáků s dominantou pseudogotického kostela sv. Ludmily. Nad prostřednost vynikl jen Laichterův dům u Riegrových sadů a Kotěrova vila v Hradešínské ulici. Teprve doba poválečná obohatila Vinohrady některými pozoruhodnými uměleckými díly, jako Plečnikovým kostelem na náměstí krále Jiřího, Gočárovým palácem (dnes zde sídlí Státní komise pro koordinaci vědy), Janákovým Husovým sborem a několika slušnými činžovními domy.
Podobný osud stihl i sousední Vršovice, které si donedávna udržely i s barokním kostelem hodně z původního vesnického rázu. Jejich novodobou dominantu vybudoval Ant. Barvitius vilou průmyslníka Gröba ve slohu ušlechtilé italské novorenesance, k níž arch. Schulz přizpůsobil i architektonickou zahradu. To byla po léta až do zbudování Gočárova kostela sv. Václava jediná umělecky cenná architektura ve Vršovicích. Teprve naše desetiletí přispělo k obohacení Vršovic, a to v oblasti okolo náměstí Kubánské revoluce, kde je několik architektur zajímavých pro zájemce o novou výstavbu Prahy. Těm se doporučuje i návštěva Pankráce s novými sídlišti a Krče s budovami Thomayerovy nemocnice a Biologického ústavu ČSAV. Tuto exkurzi možno zakončit návštěvou blízkého Kunratického lesa se zříceninami Hrádku krále Václava IV., vybudovaného v letech 1410—1412, místa urputného zápasu husitů s posádkou Zikmundovou.

462

7. PROCHÁZKA

462. Vltavské údolí. Ze zahrady st. vily na Letné. Dole budova předsednictva vlády. Mosty: Mánesův, 1911—1916, inž. Frant. Mencl a inž. Al. Nový za spolupráce M. Petrů; Karlův, 1357 – zač. 15. stol., Parléřova huť, u jeho levé staroměstské strany klášter křižovníků, jemuž byla ve 13. stol. svěřena péče o první a po pět století jediný pražský most; 1. máje, 1901—1903, přetínající Vltavu od Národního divadla přes Střelecký ostrov, arch. A. Balšánek; Jiráskův, 1933, arch. V. Hofman. V pozadí vlevo chrám sv. Petra a Pavla na Vyšehradě, komíny smíchov. pivovaru a vilové zastavění vrchu Barrandova z doby kolem r. 1930.

463. V Bruselské restauraci na Letné. 1958, arch. Fr. Cubr, Jos. Hrubý a Jar. Pokorný. Původně součást čs. výstavního pavilónu na Expo 1958 v Bruselu (viz č. 469), r. 1960 přenesený na dnešní místo a znovu zkonstruovaný. V pozadí siluety (odleva): věží kostela sv. Jakuba, gotických, zbarokovaných stav. J. Pánkem kolem r. 1700, kostela sv. Havla, gotických, zbarokovaných arch. Dom. Orsim v posl. čtvrti 17. stol., kostela Týnského ze 14. – zač. 16. stol. a věže Staroměstské radnice, kolem r. 1360 upravené ve střeše po požáru r. 1945.

464. Nové Město. Z „Bruselské" restaurace na Letné. Restaurace, součást čs. pavilónu arch. Cubra, Hrubého a Pokorného na „Expo" 1958 v Bruselu, přenesena r. 1959 do Prahy a nově instalována v pohledově exponovaném místě v sadech na Letné. Poskytuje vedle občerstvení i poutavé pohledy na protější pravý břeh Vltavy, kde vidíme kostel sv. Klimenta, původně románský, v dnešní podobě gotický ze 14. stol., puristicky obnovený r. 1843. Vedle tzv. dolejší vodárna z r. 1606 a pod ní zajímavý dům čp. 1239, v němž jsou krásné nástěnné a nástropní malby Jos. Navrátila z r. 1847.

465. Malá Strana a Hrad. Od Švermova mostu. Naproti most Svatopluka Čecha z r. 1906 od arch. Jana Kouly, za ním budova předsednictva vlády, pův. Strakova akademie, významná památka českého třetího baroka z let 1893 až 1894 od arch. V. Roštlapila, nad ní Pražský hrad a v pozadí věže Strahovského kostela.

463

464

465

466

466. Veletržní palác. 1925—1928, arch. Oldř. Tyl a Jos. Fuchs. Významná památka počátků českého architektonického konstruktivismu, dnes sídlo čs. exportních společností.

467. Sjezdový palác. Park kultury Julia Fučíka. Postavil r. 1891 arch. Bedř. Münzberger. Původně ústřední budova slavné Jubilejní výstavy v Praze. Upraven r. 1907 Jos. Fantou pro výstavu Obchodní a živnostenské komory a v letech 1952—1956 arch. Pavlem Smetanou. Prostranství před palácem, kdysi tzv. Staré výstaviště, původně vytvořené Ant. Wiehlem, tvoří dnes vstupní květinový partér a je vyplněno fontánami a zvířecími keramickými plastikami z ateliéru prof. J. Kavana na Vys. škole uměleckoprůmyslové.

468. Lapidárium Národního muzea. Pravou stranu parteru před Sjezdovým palácem tvoří Pavilón města Prahy z Jubilejní výstavy 1891, v němž je dnes lapidárium Národního muzea, obsahující architektonické detaily od doby románské do baroka a kamenná plastická díla ze zbořených objektů nebo díla ohrožená a poškozená, jako některé plastiky z Karlova mostu.

469. Výstavní pavilón. Park kultury Julia Fučíka. 1958, arch. J. Cubr, Fr. Hrubý, J. Pokorný. Proveden pro čs. expozici na bruselské Světové výstavě 1958, rok nato přenesený do Prahy a umístěný zde. V r. 1960 se tu konala proslulá výstava světové keramiky. Z té doby je tento záběr.

470. Ze Stromovky. Největší sadové prostranství v Praze, původně Královská obora, založená Janem Lucemburským r. 1320, opatřená rybníky za Rudolfa II. zač. 17. stol. Tehdy zde chována lovná zvěř. R. 1804 byla zveřejněna a r. 1845 proměněna v anglický přírodní park.

471. Býv. místodržitelský letohrádek. Stromovka. Zal. koncem 15. stol. Vladislavem Jagellonským jako lovecký zámeček, přestavěn za Rudolfa II. a do dnešní romantické podoby r. 1804 podle plánů arch. Jiřího Fischera. Dnes je tu oddělení knihovny Národního muzea.

467

468

469

470

471

472

472. Letohrádek Trója. 1679—1685. Arch. Jean B. Mathey. Stavebník hr. Václav Vojt. ze Šternberka. Raně barokní šlechtická předměstská vila. Uvnitř velký sál s nástěnnými a nástropními freskami antverpského malíře Abr. Godina (1690—1697), jež představují Oslavu rodu Habsburského. V dalších síních nástropní malby mytologického obsahu od Fr. a G. Marchettiho.

473. Schodiště zámku Trója. Zámek byl po svém založení vybaven rozlehlou zahradou francouzského typu, první svého druhu u nás, a vyzdoben dekorativními vázami z pálené hlíny. Spojení zámku se zahradou prostředkovalo volné schodiště, na němž řada soch od Jiřího a Pavla Hermannů (1685—1703) představuje Boj bohů s Titany.

474. Ze Zoologické zahrady. Trója je pověstná kromě zámečkem, kdysi obklopeným vinicí, i Zoologickou zahradou, založ. r. 1931 a architektonicky vyřešenou arch. Jos. Fuchsem. Obsahuje nejrůznější druhy fauny a patří k nejbohatším zahradám toho druhu v Evropě.

475. Muzeum hl. města Prahy. Ve Švermových sadech. Založ. r. 1883, dnešní jeho budova je z let 1896—1898 od Ant. Wiehla a Ant. Balšánka, vyzdobena plastikami Lad. Šalouna aj. Na schodišti panoráma Prahy od Ant. Sachettiho.

476. Z Muzea hl. m. Prahy. Bohaté sbírky muzea představují společenský a kulturní vývoj města od doby románské do současnosti. Bohatá je sbírka pražských vedut a památek cechovních. Na obrázku ukázka instalace hmotných památek z období pozdního empíru kolem r. 1830. V pravěkém oddělení muzea na Hanspaulce jsou vystaveny doklady osídlení Prahy v době předhistorické (viz 459).

477. Invalidovna. Karlín. 1731—1737. Arch. Kil. Ign. Dienzenhofer. Devítina pův. projektu. V rozlehlé stavbě okolo dvora umístěn Vojenský ústřední archív a sbírky architektonického odd. Národního technického muzea.

478. Z experimentálního sídliště na Invalidovně. Zal. r. 1960 a a je budováno podle ideového návrhu arch. Novotného, Poláka, Šaldy, Šmolíka, Havránka, Němečka a Urbánka. Je to vzorná ukázka moderního československého sídliště.

473

474

475

476

477

478

479. Budova ÚRO na Žižkově. 1930—1932. Arch. Jos. Havlíček a Karel Honzík. Pův. Všeobecný penzijní ústav. První výšková stavba pražská, zásadní doklad českého konstruktivismu a utilitárnosti, jedna z nejvýznamnějších moderních architektur pražských.

480. Národní památník na Vítkově. 1929—1932. Arch. Jan Zázvorka. Hmotná architektura funkčního tvaru má uvnitř složitou výzdobu malířskou a sochařskou od nejpřednějších čs. výtvarníků se vztahem k revolučním tradicím čs. lidu, které tu reprezentuje mauzoleum předních představitelů dělnické třídy. Je tu pohřben Kl. Gottwald, Ant. Zápotocký i řada bojovníků za socialistický řád v ČSSR. Revoluční tradici i význam budov reprezentuje i Kafkův bronzový pomník Jana Žižky, vítěze nad německými křižáky v těchto místech v roce 1420.

481. Praha od Národního památníku. Jako na levém břehu se od nepaměti tyčí Pražský hrad, sídlo hlavy státu a symbol státní samostatnosti čs. lidu, tak na pravém břehu se zdvíhá Památník jako zdaleka viditelná připomínka našeho staletého boje o pokrok a blaho pracujících. Nabízí se jiný, neméně půvabný pohled na panoráma pražských měst s jejich vertikálami, nad nimiž se táhne mohutná hradba Hradčan s jejich Hradem a úval Petřína. Na obrázku odleva: Prašná brána (za ní Staroměstská radnice), kostel Týnský (v pozadí sv. Mikuláše), věže Kostela sv. Jakuba a střecha věže sv. Salvátora. Nad Týnem nahoře silueta Strahova (Památníku nár. písemnictví), dlouhá střecha Černínského paláce. Nejvýše katedrála sv. Víta.

479

480

481

RYCHLÉ INFORMACE

Většinu potřebných informací je možno získat telefonem z automatů na ulicích, na poštách a v pohostinstvích. Poplatek za jeden hovor se pohybuje mezi 0,25 a 0,40 Kčs. Aparáty nejsou jednotně seřízeny, proto je nutno si předem pozorně přečíst návod.

Dotazy na telefonní čísla 030
Programy divadel a koncertů 287
Programy kin 239
Programy televize 286
Ostatní informace 038
První pomoc při vážných nehodách a náhlých onemocněních ohrožujících život 777-77
Požární ochrana 23 33 33
Ztráty a nálezy, P. 1, Staré Město, Kaprova 14, tel. 601 44

Hlavní pošta, Nové Město, Jindřišská 14, tel. 23 17 51 až 57, má denní i noční službu; podrobné informace o poštovních zásilkách poskytuje poštovní úřad.

(Dopisy pro Prahu do 20 g 0,40 Kčs, doporučeně 1,40 Kčs, do ČSSR a socialistických zemí 0,60 a 1,60 Kčs, do ostatní ciziny 1,— a 2,— Kčs. Dopisnice pro ČSSR a socialistické země 0,30 Kčs a doporučeně ,30 Kčs, do ostatní ciziny 0,60 a 1,60 Kčs bez ohledu na rozsah textu.)

Informační středisko Pražské informační služby v pasáži Černá růže, Nové Město, Panská 4, poskytuje všeobecné informace denně od 8 do 20 hod., v sezóně v sobotu a v neděli. Tam je i dispečink průvodců Pražské informační služby, tel. 22 34 11, 22 60 67.

Ústřední informační služba PIS, Nové Město, Na příkopě 20, tel. 54 44 44, podává všeobecné informace denně od 8 do 21 hod., v neděli od 9 do 14 hod. Doporučí příslušné ústavy a úřady, kulturní programy atd.; za písemné odpovědi účtuje poplatek odstupňovaný podle obtížnosti dotazu.

Ubytování a jízdenky

Informace a služby cestujícím z Československa poskytuje Čedok, cestovní kancelář, Nové Město, Václavské nám. 32, tel. ústředna 23 99 43, letenky tel. 23 03 90, lůžkové vozy 23 77 92, pasy a víza 23 84 70, dopravní a ubytovací dispečink 23 23 39, a Čedok. Služba návštěvníkům hl. m. Prahy, Nové Město, Dlážděná 2, informace o ubytování v Praze 24 87 24, 24 90 57, 24 89 50, 24 66 85, hromadné ubytování v Praze 24 86 20, 24 16 00, vstupenky 24 53 68, 24 95 76, jízdenky ČSD – letenky 24 90 57, 24 87 24, okružní jízdy Prahou – průvodci 24 87 83, 24 94 15, zájezdy do okolí Prahy – lodě 24 78 24.

Adresy předních hotelů: Alcron, P. 1, Štěpánská 40, tel. 24 57 41 až 49, – Esplanade, P. 1, Washingtonova 19, tel. 22 25 52. – International P. 6, náměstí Družby, tel. 32 10 51. Jalta, P. 1, Václavské nám. 45, tel. 23 79 51. – Ambassador, P. 1, Václavské n. 5, tel. 22 13 51 až 55. – Evropa, P. 1, Václavské n. 29, tel. 23 65 41. – Flora, P. 3, Vinohradská 121, tel. 27 42 41. – Palace, P. 1, Panská 12, tel. 22 71 51. – Paříž, P. 1, U Obecního domu 1, tel. 672 – 51 až 54. – Slovan, P. 3, tř. Vítězného února 12, tel. 23 52 02. – Tatran, P. 1, Václavské n. 22, tel. 24 05 14. – Axa, P. 1, Na Poříčí 40, tel. 24 95 57. – Hybernia, P. 1, Hybernská 24, tel. 22 04 31 až 32. Merkur, P. 1, Těšnov 9, tel. 605 64. – Meteor, P. 1, Hybernská 6, tel. 22 92 41. – Opera, P. 1, Těšnov 13, tel. 629 44. – Zlatá Husa, P. 1, Václavské n. 7, tel. 23 69 51 – Solidarita, P. 10, Soudružská ul., tel. 97 41 41.

Nádraží, letiště, parníky

Informace o železniční dopravě tel. 24 44 41

Praha-Hlavní nádraží, P. 3, tř. Vítězného února – tramvaje 1, 6, 7, 10, 13, v noci i 9

Praha-Střed, P. 1, Hybernská ul. – tramvaje 1, 2, 6, 9, 10, 13, 14, 15, 18.

Praha-Těšnov, P. 1 – tramvaje 6, 8, 13, 14, 18

Praha – Smíchov, P. 5 – tramvaje 4, 5, 12, 16

Informace o dopravě autobusy, tel. 22 14 46 až 49

Ústřední autobusové nádraží, Karlín, Na Florenci – tramvaje 5, 6, 8, 10, 13 14, 15, 18, 19

Autobusové nádraží, Pankrác, Hvězdova ul. – tramvaj 3, 13 a 14

Autobusové nádraží u Hlavního nádraží – tramvaj 1, 6, 7, 9, 10, 13, 21, 26

Autobusové nádraží, Smíchov, Nádražní 4 – tramvaj 4, 5

Československé aerolinie, Staré Město, nám. Republiky 8, tel. 653 41, 657 41, 659 36 – informace o leteckých spojích, objednávky jízdenek

Letiště Praha-Ruzyně, tel. 32 15 41, odjezd autobusy ČSA z náměstí Republiky 60 minut před odletem anebo tramvají č. 11 na konečnou stanici v Dolní Liboci a odtud autobusem č. 108 na letiště.

Přístaviště parníků, Nové Město, nábřeží B. Engelse – v létě pravidelné jízdy na Zbraslav a na Slapskou přehradu, večerní vyjížďky s hudbou a tancem – tramvaj č. 4, 15, 16, 17, 18.

Pro automobilisty

Informace: Automotoklub ČSSR, P. 1, Opletalova 29, tel. 22 35 47 až 49.

Benzín, nepřetržitý provoz: P. 1, Opletalova u váhy, tel. 22 19 57. – Saská 3/520, garáže V lázních. – Štěpánská 40/624, hotel Alcron. – P. 2, Italská 43, garáže. – Slezská 26, garáže u tržnice. – Václavská 2, garáže v Podskalí. – Václavská 18, garáže Václavská. – Vinohradská 28, u Čs. rozhlasu. – Záhřebská 21, garáže City. – P. 3, Kališnická 2, garáže. – Koněvova 1691, garáže Na ohradě. – Lucemburská 2014, garáže. – Sudoměřská 43, garáže. – Vinohradská, židovské hřbitovy, tel. 92 46 04. – Vinohradská 116, garáže. – P. 4, U autobusového nádraží. – P. 5,

Na bělidle 25, garáže. – Na Popelce 2, Košířské garáže. – Plzeňská, Podhájí 258, tel. 52 04 70. – P. 7, Přístavní 27, garáže U přístavu. – Vinařská 4, garáže Letná. – P. 7, Křižíkova 52, garáže Pod Vítkovem. – Pobřežní 11, garáže. – Praha 9, Balabenka, Sokolovská, tel. 887 32.

Autocamping, P. 4-Braník, U ledáren 55, tel. 96 04 32, 96 13 97 – tramvaj 17, 21.

Autocamping, P. 5-Motol, V Podhájí, tel. 52 17 72 – tramvaj 9.

Motel – Stop, P. 5 – Motol, Plzeňská tř.

Informace o automobilových opravách: Autodružstvo, Staré Město, Husova 9, tel. 22 73 73.

HAVARIA vyprošťovací a odtahová služba, P. 3, Sudoměřská čp. 1644, tel. 27 27 27.

Tramvaj, trolejbus, autobus, autotaxi

Tramvaje jsou číslovány od čísla 1, trolejbusy od čísla 52, autobusy od čísla 101. Za 0,60 Kčs (pro dítě do 10 let za 0,30 Kčs) je možno jezdit ve dne i v noci a přestupovat podle daných předpisů nejkratší cestou k cíli z jednoho dopravního prostředku do druhého. Výjimku tvoří vozy označené písmenem S – samoobsluha, kde je nutno zaplatit v drobných do pokladny a není už možno přestoupit. Také některé noční autobusy mají zvláštní ceny (z Václavského náměstí do okrajových čtvrtí). Na všech tabulkách stanic je označen směr i udáno, jezdí-li vozy celou noc, nebo jen do půlnoci, do večera nebo jen v určité dny a v určité hodiny. U některých vozů je nápisem vyznačen Vchod a Východ.

Autotaxi mají základní jízdné 3,60 Kčs a 2,20 Kčs za každý ujetý kilometr v městě u vozů Tatra 603 a 3 Kčs a 1,80 Kčs u vozů Volha a jiných. Mezi 21. a 6. hod. ranní se platí ještě 2,40 a 2 Kčs nočního příplatku. Za čekací hodinu se platí 24 a 20 Kčs. Stanoviště autotaxi jsou ve všech čtvrtích. Je možno je kamkoli přivolat prostřednictvím nepřetržité služby dispečerského střediska osobní dopravy, P. 1, Štěpánská 42, tel. 24 24 41 až 49. Do vzdálenějších okrajových míst je příplatek 10% celkové částky. Dispečink dodávkové dopravy má tel. 24 84 85, 24 00 89, 24 46 46.

Doprava k střediskům vycházek

Bez přestupu – přímo

Konečná stanice	Stanice vycházky	Konečná stanice
Vycházka 1. až 4. dne		
Pražský hrad		
Prašný most u Hradu (Jelení ulice, Pohořelec)		
Břevnov	2	Žižkov
Bílá hora	22	Vršovice
U Prašného mostu (na třídě Obránců míru)		
Podbaba	7	Žižkov
Břevnov	8	Vysočany

Dolní Liboc	11	Strašnice
Podbaba	18	Radlice
Horní Liboc	20	Žižkov
Dejvice	23	Záběhlice

Malá Strana

Malostranské náměstí

Podbaba	7	Žižkov
Smíchov	12	Libeň
Horní Liboc	20	Žižkov

Staré Město

(Prašná brána) – Na můstku – (Václavské náměstí)

Kobylisy	3	Michle
Dolní Liboc	11	Strašnice
Nový Hloubětín	19	Spořilov

(Národní divadlo) – Na můstku – (Václavské náměstí)

Podbaba	7	Žižkov
Horní Liboc	20	Žižkov
Bílá hora	22	Vršovice

(Prašná brána) – Na můstku – (Národní divadlo)

Hloubětín	5	Hlubočepy
Smíchov (Motol)	9	Žižkov

nám. Krasnoarmejců

Břevnov	2	Žižkov
Pelc-Tyrolka	17	Bráník
Bílá hora	22	Vršovice
Dejvice	23	Záběhlice

Vycházka 5. dne

Přímá jízda

Václavské náměstí – Na můstku

3, 5, 7, 11, 20, 22 (viz výše)

Václavské náměstí – střed

3, 7, 11, 20, 22 (viz výše)

Kobylisy	14	Kačerov
Nový Hloubětín	15	Košíře
Podbaba	18	Radlice
Hrdlořezy	21	Braník

Václavské náměstí – Národní muzeum

3, 7, 11, 19, 20, 22 (viz výše)

Horní Liboc	1	Vršovice
Holešovice Bubny	6	Nové Město
Libeň	10	Zahradní město
Hloubětín	13	Krč
Václavské nám.	trolejbus 52	Jinonice
Václavské nám.	trolejbus 53	Stadión jih
Václavské nám.	trolejbus 55	Pankrác
Václavské nám.	autobus 201	Strašnice

Vycházka 6. dne

Jiráskův most, tramvaj 2, 15, 16, 17, 18, 21, 23, trolejbus 52, 53, 60.

Z Bertramky na Cibulku tramvaj 9, 15, přestup na autobus 123.

Z Cibulky na Petřín autobus 123, přestup na tramvaj 9, pak lanovou drahou.

Z Pohořelce do Hvězdy tramvaj 2, 22.

Z Hvězdy na náměstí Velké říjnové revoluce tramvaj 1, 20, přestup 7, 11, 18, 23.

Vycházka 7. dne

Letná, Bílkova galerie, tramvaj 2, 7, 20, 22, 23.

Z Parku kultury a oddechu Julia Fučíka do Tróje: přes Trojský ostrov a přívozem nebo tramvají 3, 17, 26 a pak autobusem 112.

Z Tróje do Karlína autobusem 112, přestup na tramvaj 3, 17, 26, další přestup na tramvaj 8.

Z Karlína k Národnímu památníku tramvaj 5, 8, 13, 15, 19 a přestup na tramvaj 9, 21.

Konečné stanice dopravních prostředků

Bílá hora 22, aut. 108
Braník 17, 21, aut. 106, 117, 121
Břevnov 2, 8
Čakovice trol. 58, aut. 103
Čimice aut. 102
Dejvice 23, aut. 107, 116, 117, 125
Dolní Liboc 11
Dolní Měcholupy aut. 115
Dolní Počernice aut. 109
Hloubětín 5, 13
Hlubočepy 5, aut. 104
Holešovice-Bubny 6
Horní Liboc 1, 20
Hostivař 4, aut. 101, 122
Hrdlořezy 21
Chodov aut. 120, 122
Jinonice trol. 52
Kbely aut. 119
Klukovice aut. 105
Kobylisy 3, 14, aut. 102, 103, 128
Košíře 15, aut. 123
Krč 13, aut. 134
Kunratice aut. 114
Kyje aut. 110
Libeň 10, 11, 12, 25
Michle 3, 14, aut. 106, 113, 114, 118, 121, 124, 127
Motol 9
Nové Město 6, 24, 28, trol. 52, 53, 54, 55, 61, aut. 125, 201, 202
Nový Hloubětín 15, 19, 25, aut. 110, 119
Pankrác trol. 55
Písnice aut. 113
Podbaba 7, 18, aut. 116, 202
Podhoří aut. 112
Podolí aut. 118, 124
Prosek trol. 58
Radlice 18
Ruzyně letiště aut. 108
Smíchov 12, 16, 27, aut. 201
Spořilov 19, aut. 120, 135
Stadión-jih, trol. 53
Strašnice 11, 24, 26, 27, trol. 60, 62, aut. 201
Suchdol aut. 107
Trója 17, 26, aut. 112
Velká Chuchle aut. 129, 224
Vinohrady trol. 57, 53
Vokovice 135
Vršovice 1, 22, trol. 54, aut. 101, 126
Vysočany 8, trol. 56, 57, 63, aut. 109, 115, 126, 127, 128
Záběhlice 23
Zahradní město 10
Zlíchov 4, aut. 104, 105, 129
Žižkov 2, 7, 9, 16, 20, 28, trol. 56

Tyto údaje je třeba doplňovat informacemi na stanicích nebo u orgánů veřejné dopravy, neboť dochází k různým dílčím změnám a přechodným úpravám vzhledem k rozsáhlé výstavbě v městě.

Praha se dělí na deset správních obvodů

(nekryjí se někdy s některdejším historickým dělením)

Praha 1 – Hradčany, Josefov, Malá Strana, Staré Město – Holešovice, Nové Město, Vinohrady
Praha 2 – Nové Město, Vinohrady, Vyšehrad – Nusle
Praha 3 – Vinohrady, Žižkov – Malešice, Strašnice, Vysočany
Praha 4 – Braník, Hodkovičky, Krč, Kunratice, Lhotka, Michle, Nusle, Podolí, Záběhlice – Vršovice, Vinohrady
Praha 5 – Smíchov – Hlubočepy, Jinonice, Košíře, Malá Lhotka, Malá Strana, Motol, Radlice, Holyně, Řeporyje
Praha 6 – Bubeneč-Dejvice – Břevnov, Dolní Liboc, Hradčany, Lysolaje, Motol, Nebušice, Přední Kopanina, Ruzyně, Sedlec, Střešovice, Veleslavín, Vokovice
Praha 7 – Holešovice-Bubny – Bubeneč, Libeň, Trója
Praha 8 – Libeň – Bohnice, Čimice, Ďáblice, Dolní Chabry, Karlín, Kobylisy, Nové Město, Střížkov, Trója, Žižkov
Praha 9 – Vysočany – Hloubětín, Hrdlořezy, Libeň, Malešice, Prosek
Praha 10 – Strašnice, Vršovice – Háje, Hloubětín, Hostivař, Hrdlořezy, Malešice, Michle, Petrovice, Vinohrady, Záběhlice, Žižkov

Důležité instituce a úřady

Kancelář presidenta republiky, Praha–Hrad, služba u tel. 8 až 20 hod., 0941.

Národní shromáždění, P. 1, tř. Vítězného února 4—8, tel. 0943.

Předsednictvo vlády, P. 1, nábř. kpt. Jaroše 4, tel. 0942.

Ministerstva

Dopravy, P. 1, Na příkopě 33, tel. 212.
Financí, P. 1, Letenská 15, tel. 514.
Hutního průmyslu a rudných dolů, P. 2, Slezská 9, tel. 25 55 51.
Chemického průmyslu, P. 1, Štěpánská 30, tel. 24 46 41.
Národní obrany, P. 6, nám. Svobody 471, tel. 098.
Paliv, P. 1, Lazarská 7, tel. 2119.
Potravinářského průmyslu, P. 1, Gorkého nám. 32, tel. 22 41 51.
Spotřebního průmyslu, P. 1, Na poříčí 24, tel. 24 13 41.
Spravedlnosti, P. 2, Vyšehradská 16, tel. 23 22 31.
Stavebnictví, P. 2, Na poříčním právu 1, tel. 24 76 51.
Školství a kultury, P. 1, Karmelitská 5, 7, 8, Maltézské nám. 1, tel. 53 16 51.
Těžkého strojírenství, P. 1, Na Františku 32, tel. 217.
Vnitra, P. 7, Obránců míru 85, tel. 0946.
Vnitřního obchodu, P. 1, Staroměstské nám. 6, tel. 614 45.
Všeobecného strojírenství, P. 2, Palackého nám. 4, tel. 2118.
Zahraničního obchodu, P. 1, Politických vězňů 20, tel. 216.

Zahraničních věcí, P. 1, Loretánské nám., tel. 093.
Zdravotnictví, P. 10, W. Piecka 98, tel. 2110.
Zemědělství, lesního a vodního hospodářství, P. 1, Těšnov 65, tel. 2117.

•

Státní plánovací komise, P. 7, nábř. kpt. Jaroše 1000, tel. 774 51.
Státní úřad sociálního zabezpečení, P. 2, nábř. B. Engelse 42, telefon 24 63 40,
správa důchodů P. 5, Křížová 25, tel. 54 11 41.

•

Národní výbor hl. m. Prahy, P. 1, nám. dr. V. Vacka 2, tel. 215.

•

Ústřední výbor Národní fronty, P. 1, tř. Vítězného února 2, tel. 22 34 52.
Komunistická strana Československa, ÚV KSČ, P. 1, nábř. Kyjevské brigády 12, tel. 099.
Čs. strana lidová, P. 1, Revoluční 5, tel. 615 55.
Čs. strana socialistická, P. 1, nám. Republiky 7, tel. 604 44.
Revoluční odborové hnutí (Ústřední rada odborů), P. 3, nám. G. Klimenta 2, tel. 2113.
Socialistická akademie, P. 1, Valdštejnská 14, tel. 513.
Čs. akademie věd, P. 1, Národní tř. 3, tel. 24 34 41.

Pražské památky

Pražský hrad – otevřen denně mimo pondělí od 8 do 18 hod. (v zimě do 16 hod.).
Chrám sv. Víta denně mimo pondělí od 8 do 18, v neděli od 12 do 18 hod. (v zimě do 16 hod.).
Věž sv. Víta denně mimo pondělí od 10 do 18 hod. (v zimě uzavřena).
Zlatá ulička a Daliborka denně mimo pondělí od 9 do 17 hod.
Letohrádek v Královské zahradě denně mimo pondělí od 8 do 18 hod. (v zimě do 16 hod.), v neděli a svátky od 10 do 18 hod.
Staroměstská radnice denně od 8 do 18 hod., v neděli do 19 hod. (v zimě do 17 hod.).
Betlémská kaple s příbytkem M. Jana Husa a s podzemím denně od 8 do 18 hod., v neděli do 19 hod. (v zimě od 9 do 17 hod.).
Staroměstská a Malostranská mostecká věž denně od 9 do 18 hod., v neděli do 19 hod. (v zimě od 10 do 16 hod.).
Prašná brána denně od 10 do 16 hod.
Chrám sv. Mikuláše na Malé Straně denně od 10 do 18 hod. (v zimě od 10 do 16 hod.).
Loreta s klenotnicí denně od 8 do 19, v neděli do 20 hod. (v zimě od 9 do 17 hod.).
Karlov otevřen v neděli a svátky od 10 do 12 hod. a od 14 do 17 hod. (v zimě do 16 hod.).
Bývalá Pečkárna přístupná na požádání předem, tel. 696 71.
Národní divadlo, přístupno na požádání předem tel. 696 71.
Bludiště na Petříně denně od 9 do 19,30 hod.
Rozhledna na Petříně denně od 8,30 do 19,30 hod. (v zimě zavřeno).

Panoráma Luďka Marolda „Bitva u Lipan“ denně kromě pondělí od 8 do 16 hod.

Muzea a galerie

Národní muzeum, P. 1, Václavské 68, tel. 22 55 27, otevřeno denně mimo úterý od 9 do 16 hod., ve středu a v neděli od 9 do 18 hod.
Hudební oddělení, P. 1, Velkopřevorské nám. 4, tel. 53 06 10.
Bertramka, P. 5, Mozartova 169, tel. 54 33 93, od středy do neděle od 10 do 12 a od 14 do 18 hod. Ve všední dny nutno se přihlásit předem.
Národopisné oddělení, 5, Petřínské sady 97, tel. 53 13 07, denně mimo pondělí od 10 do 18 hod.

Muzeum Klementa Gottwalda, P. 1, Rytířská 29, tel. 24 84 51, denně mimo pondělí od 9 do 18 hod.

Státní židovské muzeum, P. 1, U starého hřbitova, tel. 633 74 až 76, denně od 9 do 17 hod. mimo sobotu. Vstupenky v Klausově synagóze.

Náprstkovo muzeum, P. 1, Betlémské nám. 1, tel. 22 76 91, denně od 10 do 18 hod.

Muzeum hl. m. Prahy, P. 8, sady Jana Švermy 1554, tel. 22 06 denně mimo pondělí od 9 do 17 hod., v neděli od 9 do 18 hod.
Pravěké oddělení, Praha 6, Šárecká 29, tel. 32 26 75, pondělí až pátek od 10 do 17 hod., v neděli od 10 do 16 hod.
Expozice plavců a starého Vyšehradu, P. 2, Výtoň, od 15. května do 15. října v sobotu od 14 do 18 hod., v neděli od 9. do 18 hod.
Depozitář plastik, kostel sv. Kateřiny, P. 2, Kateřinská ul., od 15. května do 15. října v sobotu od 14 do 18 hod., v neděli od 9 do 18 hod.

Národní technické muzeum, P. 7, Kostelní 42, tel. 717 58, denně mimo pondělí od 10 do 17 hod.

Národní památník na hoře Vítkově, P. 3, Vítkov č. 1900, tel. 27 27 95. Denně mimo pondělí od 10 do 16 hod.

Památník národního písemnictví, P. 1, Strahovské nádvoří 132, tel. 53 14 51, denně mimo pondělí od 9 do 17 hod.

Národní galerie, P. 1, Hradčanské nám. 15, tel. 35 24 41, denně mimo pondělí, od 10 do 18 hod.
Staré umění a francouzské umění 19. a 20 století, P. 1, Hradčanské nám. 15.
Moderní umění, P. 1, nám. dr. V. Vacka 1, tel. 661 01.
Grafické umění, P. 1, Staroměstské nám. 12, tel. 22 86 56.
Sbírky užitého umění v budově Uměleckoprůmyslového muzea, P. 1, ul. 17. listopadu 2, tel. 661 44.
České malířství 19. století, P. 1, Valdštejnská jízdárna, tel. 608 44.

Muzeum Vladimíra Iljiče Lenina, P. 1, Hybernská 7, tel. 24 61 73, denně kromě pondělí od 9 do 18 hod.

Muzeum Bedřicha Smetany, P. 1, Novotného lávka, tel. 23 56 70, denně kromě úterý od 10 do 18 hod.

Muzeum Antonína Dvořáka, P. 2, Ke Karlovu 20, tel. 22 82 14, denně kromě pondělí od 10 do 17 hod., vstupné 1 Kčs a 0,50 Kčs.

Muzeum Aloise Jiráska a Mikoláše Alše, Liboc, Hvězda, tel. 35 26 14, denně mimo pondělí od 9 do 17 hod. (v zimě do 1 6 hod. v neděli od 9 do 17 hod.

Muzeum čs. armády, Žižkov, U památníku 2, tel. 27 29 65, denně mimo pondělí od 9 do 17 hod.

Vojenské historické muzeum, P. 1, Hradčanské nám. 2, te l 664 88, od 1. května do 31. října denně mimo pondělí od 9 do 18 hod.
Hrdličkovo muzeum člověka, P. 2, Viničná 7, tel. 23 40 08. Návštěvy (nejméně 15, nejvýše 40 osob) nutno předem hlásit.

Pedagogické muzeum J. A. Komenského, P. 1, Valdštejnský palác, tel. 513 (linka 454), denně mimo pondělí od 9 do 17 hod.

Čs. zdravotnictví, P. 1, Pařížská 11, tel. 646 77, otevřeno od pondělí do pátku 8 až 15,30 hod., v sobotu od 8 do 12 hod.

Muzeum tělesné výchovy a sportu, P. 1, Újezd 450, telefon 53 21 16, denně mimo čtvrtek od 9 do 17. hod., v neděli od 10 do 16 hod.

Poštovní muzeum, P. 5, Holečkova 10, tel. 54 11 24, od pondělí do pátku od 8,30 do 15 hod., v sobotu od 8,30 do 12 hod., v neděli zavřeno.
Výstavy v dalších uměleckých galeriích jsou oznamovány v novinách a na plakátech.

Divadla, koncerty a kina

Programy divadel, koncertů a kin jsou oznamovány v novinách a na plakátech. Předprodej vstupenek: P. 1, Panská 4, tel. 22 12 06, Václavské nám. 28, tel. divadla: 23 97 31, koncerty, estrády, sport: 23 99 86 – Národní 20, tel. 23 64 62, 23 21 21 – P. 2, Anglická 28, tel. 25 97 79 – P. 4, Leninova 19, tel. 93 10 26 – P. 5, Nádražní 108, tel. 54 75 88 – P. 6, Dejvická 8, tel. 32 63 28 – P. 8, Sokolovská 233, tel. 83 44 29. Předprodej pro programy v Lucerně, tel. 24 61 52.
Předprodej vstupenek do kin: Sluna, Václavské nám. 17, tel. 23 71 27. Divadelní představení se konají obyčejně večer (s výjimkou dětských představení), v sobotu a v neděli i odpoledne. Letní představení v přírodě a koncerty v zahradách začínají o 20. hod. nebo ve 20,30 hod. Kina hrají obyčejně navečer a večer, některá pořádají představení odpolední, dopolední a v sobotu i noční. Pravidelně jsou uváděny nové programy v pátek, někdy se mění i v úterý.

Divadla

Národní divadlo, P. 1, Národní tř., tel. 23 12 51.
Smetanovo divadlo, P. 1, tř. Vítězného února, tel. 22 60 00.
Tylovo divadlo, P. 1, Železná ul. 11, tel. 23 05 95.
Laterna magika, P. 1, Národní tř. 40, tel. 23 85 12.
Divadlo Za branou, čtvrtek, pátek, sobota v Laterně magice.
Divadlo na Vinohradech, P. 2, náměstí Míru, tel. 25 24 52.
Komorní divadlo, P. 1, Hybernská 10, tel. 22 28 26.
Divadlo komedie, P. 1, Jungmannova 1, tel. 23 10 26.

Divadlo ABC, P. 1, Vodičkova 28, tel. 24 77 31.
Realistické divadlo Zd. Nejedlého, P. 5, tř. S.M. Kirova 57, tel. 54 85 48 až 49.
Divadlo S.K. Neumanna, P. 8, tř. Rudé armády 34, tel. 829 92 až 93.
Divadlo E.F. Buriana, P. 1, Na Poříčí 26, tel. 24 12 19.
Hudební divadlo v Karlíně, P. 8, Křižíkova 10, tel. 22 08 95.
Hudební divadlo v Nuslích, P. 2, Křesomyslova, tel. 93 35 90.
Divadlo Rokoko, P. 1, Václavské nám. 38, tel. 24 12 39.
Divadlo Na zábradlí, P. 1, Anenské nám. 5, tel. 24 81 31
Divadlo Semafor, P. 1, Václavské nám. 28, tel. 22 64 24.
Činoherní klub, P. 1, Smečky 26, tel. 24 77 61.
Reduta, P. 1, Národní tř. 20, tel. 23 57 04.
Disk, P. 1, Karlova 8, tel. 23 39 15.

•

Viola, divadlo poezie ve vinárně, P. 1, Národní 7, tel. 23 49 13.
Luxor, kabaret v nealkoholické kavárně, P. 1, Václavské nám. 41, telefon 23 73 35.

•

Divadlo Jiřího Wolkra, P. 1, Dlouhá tř. 39, tel. 671 21.
Divadlo Spejbla a Hurvínka, P. 2, Římská 45, tel. 25 10 58.
Ústřední loutkové divadlo, P. 1, nám. M. Gorkého 28, tel. 22 36 37.
Divadlo Sluníčko v Dětském domě, P. 1, Na příkopě 15, tel. 22 06 51.
Divadlo Říše loutek, P. 1, Žatecká 1, tel. 616 68.
Loutkové divadlo Kováček, P. 5, Zborovská 7, tel. 54 67 27.

•

Divadlo Alhambra. P 1, Václavské nám. 5, tel. 22 33 55.
Varieté Praga, P. 1, Vodičkova 30, tel. 24 40 18.
Kabaret U Fleků, P. 1, Křemencova 9 a 11, tel. 23 24 46.
Kabaret U Tomáše, P. 1, Letenská 12, tel. 53 16 32.

Koncertní síně

Dům umělců, P. 1, nám. Krasnoarmejců, tel. 693 93.
Smetanova síň, P. 1, Obecní dům, tel. 630 01.
Městská lidová knihovna, P. 1, nám. dr. V. Vacka 1, tel. 630 01.
Divadlo hudby, P. 1, Opletalova 5, tel. 22 45 37.

Filmové premiéry

Praha 1: Sevastopol, Na příkopě 31, tel. 23 99 01 – Alfa, Václavské nám. 28, tel. 22 07 24 – Blaník, Václavské nám. 56, tel. 23 80 85 – Hvězda, Václavské nám. 38, tel. 22 91 87 – Jalta, Václavské nám. 43, tel. 23 93 23 – Kino 64 U hradeb, Mostecká 21, tel. 53 50 06 – Kotva, nám. Republiky 9, tel. 849 19 – Letka, Václavské nám. 41, tel. 22 66 90 – Lucerna, Vodičkova 36, tel. 24 60 82 – Metro, Národní tř. 25, telefon 23 19 53 – Paříž, Václavské nám. 22, tel. 24 05 10 – Pasáž, Václavské nám. 5, tel. 23 09 61 – Praha, Václavské nám. 17, tel. 23 74 65 – Světozor, Vodičkova 39, tel. 23 65 10.
Praha 3: Aero, Biskupcova 31, tel. 27 05 14 – Flora, Orlická 4, telefon 27 43 74.

Praha 4: Eden, Branická 3, tel. 96 04 98.
Praha 5: Arbes, Arbesovo nám. 753, tel. 53 33 08.
Praha 6: Kyjev, nám. Říjnové revoluce 4, tel. 32 36 10 – Svornost, Dejvická 38, tel. 32 33 51.
Praha 7: Oko, F. Křížka 15, tel. 763 63 – Ponrepo, Letohradská 2, tel. 704 43 (retrospektiva) – Veletrhy, Veletržní palác, tel. 741 44.
Praha 8: Orient, Kobylisy, tř. Rudé armády 2, tel. 871 46 – Sokolovo, Sokolovská 1, tel. 622 88.
Praha 9: Odboj, Paříkova 94, tel. 837 07.
Praha 10: Mír, Starostrašnická 1002, tel. 92 14 78 – Pilotů, Donská 166, tel. 92 98 70.

Kulturní domy

Ústřední kulturní dům dopravy a spojů, P. 2, nám. Míru 9, telefon 25 88 46—49.
Dům spojů (Radiopalác), P. 2, Vinohradská 40, tel. 25 88 46—49.
Dům kultury pracujících ve strojírenství, P. 5, Zborovská 7, telefon 54 71 00.
Obvodní společenský dům, P. 10, nám. Kubánské revoluce 1333, tel 92 07 04.
Ústřední klub pražské energetiky, P. 7, Bubenská 1, tel. 733 07.
Klub školství a kultury (ROH), P. 1, Na příkopě 10. tel. 22 18 32.
Park kultury a oddechu Julia Fučíka, P. 7, tel. 37 73 41—49.
Lidová hvězdárna v Praze, P. 1, Petřín, tel. 53 13 05.
Planetárium, P. 7, Královská obora, tel. 725 04.

Stadióny

Státní stadión na Strahově – Malý stadión – Stadión čs. armády, P. 6.
Stadión Letná – Sparta – Zimní stadión – Štvanice – Sportovní hala Parku kultury a oddechu Julia Fučíka, P. 7.
Stadión dr. V. Vacka – Cyklistický stadión, P. 10.
Plavecký stadión pod Barrandovem, P. 5.
Plavecký stadión v Podolí, P. 4.
Stadión koňských dostihů v Chuchli
Také v jiných částech města jsou sportovní stadióny, plovárny, jakož i říční lázně a loděnice na Vltavě.

Volný den a volný večer

Návštěvník Prahy, který vyšetří volný den a chce svým milým přinést souvenir, ovšem ví, že dobré zboží je možno koupit právě tak na okraji města jako na Václavském náměstí. Přesto však Václavské náměstí s přilehlými ulicemi vábí Pražany i hosty, neboť zde je možno putovat od Muzea k Domu potravin a k Domu módy, kolem Darexu a Domu obuvi a pak se rozhodnout buď pro Dětský dům na Příkopech a Bílou labuť na Poříčí, nebo pro Perlu v ulici 28. října, pro Vývoj v Jungmannově ulici a Tuzex v Palackého (a to ještě čeká v Praze 7 Obchodní dům Letná). Na Václavském náměstí, v Jindřišské, Vodičkově, na Národní třídě, Na příkopech i na Můstku najdeme mnoho dobrých obchodů se všemi druhy dárků, ať jde o klenoty, bižutérii, textil, porcelán, knihy, starobylé tisky, o díla našich výtvarníků či řemeslnou výrobu. A pozornost zaujmou i střediska našich zahraničních přátel, která nabízejí vy-

nikající ukázky práce svých zemí – bulharské středisko na Příkopě, kubánské středisko a středisko NDR na Národní třídě, Maďarská kultura a polské středisko na Václavském náměstí.
Milému hostu se všude nabízí občerstvení. Praha má mnoho slušně zařízených hostinců a každý si vybere, co má rád: kavárny, kde si může v klidu číst, elegantní restaurace, kde se příjemně jí, kavárny s hudbou a také několik barů. Cukrárny a hospody jsou skoro v každé ulici. Česká kuchyně a pražské uzeniny mají dobrou pověst.
Tiché vinárny a hlučnější hostince pro každou kapsu s patinou staletí najdeme zejména na Malé Straně, Hradčanech a ve Starém Městě. Na Hradě je Vikárka, dále bistro pro náročné (mezi 2. a 3. nádvořím), zvonková hra láká k Loretě a je tu i Stará radnice, Zlatá hruška na Novém Světě a na Strahově Oživlé dřevo. Na Malostranském náměstí sní starosvětská kavárna a v blízkosti čeká mnoho klenutých místností – Makarská v bývalé radnici, U mecenáše, hostinec U Glaubiců, U Schnellů, U krále brabantského, U Tomáše, na Dražického náměstí vinárna U patrona a hostinec U tří pštrosů, na Maltézském náměstí vinárna U malířů, Valdštejnská hospoda, v Nerudově ulici restaurace U Bonaparta a U dvou slunců a ve Vlašské uličce vinárna Lobkovická. Při dlouhých procházkách přijde vhod malý odpočinek – a je tam také, snad smíme upozornit, i WC. WC ostatně ve směru naší procházky je třikrát na Pražském hradě, dále Na Pohořelci, na Malostranském náměstí, Na příkopě (v parčíku), na Malém náměstí, na Václavském (uprostřed) a u Jiráskova mostu.
Pěkným přídavkem ke svačině je vyhlídka v restauraci Kinského sadů, na Nebozízku, v Seminářské zahradě i ve Zlaté studni. (Neobyčejný půvab mají také kavárenské terasy u Šítkovských mlýnů, na Slovanském a Střeleckém ostrově, ať už není řeč o bruselské Praze na Letné, o Barrandovu a Riegrových sadech.)
Staré Město tvoří přechod mezi historickou intimitou Malé Strany a současností Nového Města. Na Národní třídě ve vinárně Viola recitují mladí herci verše mladých básníků (tato scénka má kabaretního bratra v nealkoholické kavárně Luxor na Václavském náměstí). Naproti Viole je příjemná Klášterní vinárna a na rohu Národní třídy a nábřeží tradiční kavárna Slávie s vyhlídkou na hradčanské panoráma. Na Starém Městě žijí oblíbené hospody U dvou koček, U zlatého tygra, Malvaz, které mají na Novém městě své protějšky: U Fleků a U kalicha. Bary mají světácká jména: Barok, Barbara, Barberina, Carioca, Cascade, Sect Pavilon, T-club, Alhambra s Tatranem.
Ačkoli ve všech čtvrtích je dost restaurací, vináren a kaváren, Pražané se rádi ve dne rychle najedí v četných automatech, denních vinárnách, mlékárnách a milých bistrech na Václavském náměstí – a večer se sem chodí bavit. Je tu i v okolí mnoho příležitostí pro gourmandy: Moskva, Pelikán, Slovanský dům, Jihočeské pohostinství Na příkopech, Sofia, Budapest, Rybárna na Václavském, Rotisserie v Mikulandské, Čínská restaurace ve Vodičkově, čerstvá kuřata na rožni v Palace grillu a mnoho jiných, které na sebe upozorní vlastní reklamou. Volný den a volný večer lze tedy strávit příjemně a dokonce bez obav z návalů, neboť Pražané jsou ve svých zábavách velmi umírnění.

REJSTŘÍK VĚCNÝ

(Údaj za heslem označuje číslo obrázku)

Oprava: Na straně 106 má být správně toto pořadí textů k obrázkům: 254. Dům U zlaté studně, 255. Karlova ulice, 256. Kostel sv. Salvátora; na straně 150: 384. Restaurace U Fleků, 385. Spálená ulice, 386. Kostel sv. Vojtěcha.

Karel Plicka - Emanuel Poche

7 PROCHÁZEK PRAHOU

Fotografický průvodce městem

Vazbu navrhl
a graficky upravil inž. arch. Zdeněk Rossmann.
Vydalo nakladatelství Orbis jako svou 2822. publikaci Praha 1966.
Edice Pragensia.
Odpovědná redaktorka Milena Broulíková.
Výtvarná redaktorka Věra Šalamounová.
Technický redaktor Antonín Šašek.
Vytiskla hlubotiskem
Polygrafia 1, Praha 2, Svobodova 1.
AA 19,93 /AA textu 6,72 AA obrazová část 13,21/,
*VA 20,29 D-08*60166*
Náklad 35 000 výtisků. I. vydání.

11 – 057 – 66
09/13 – Váz. 30,— Kčs E

11 – 057 – 66
09/13 – Cena váz. 30,– Kčs – E